www.turkishstudies.net/language

Turkish Studies - Language and Literature

eISSN: 2667-5641

Research Article /Araştırma Makalesi

Analysis of Aziz Nesin's Novel Zübük

Aziz Nesin'in Zübük Adlı Romanının Tahlili

Musa Demir[*]

Abstract: Abstract: The novel is regarded as a mirror held up to society. Especially for many novelists whose social sensitivity outweighs their artistic sensitivity, writing a novel is, in one way or another, often an attempt to present a cross-section of the society/social life in which they themselves live. Whether this endeavor aims at criticism, recording/documenting history, or sometimes offering a solution, it is ultimately an act of holding up a mirror. Within the history of the Turkish novel, Aziz Nesin occupies a rightful and prominent place as a writer who regarded this purpose of reflecting society as the cornerstone of his art and who aimed, through his works, to "map the topography of Turkish society." Through his distinctive humorous style (folk humor) and his concern for constructive social satire, the author sought to reveal the human condition within his own society in all of his works. Described by Demirtaş Ceyhun as "the Nasreddin Hodja of our age," the author continues to live on today through many of his works in numerous world languages. Among the novels he wrote in this vein, Zübük is perhaps foremost; thanks to its film adaptation, it is a work well known to the Turkish public. In this study, the work in question has been analyzed in terms of structure, theme, and narrative, and observations have been made regarding its place and significance in Turkish literature. As a result, it has been concluded that the novel is one of the most successful examples of contemporary social and political satire in Turkish literature.

Keywords: Modern Turkish literature, novel and social satire, novel analysis, Aziz Nesin, Zübük, opportunism/corruption.

Öz: Roman topluma tutulan bir ayna olarak kabul edilir. Bilhassa toplumsal duyarlılığı sanatsal duyarlılığının önüne geçmiş çoğu romancı için roman yazmak, şu ya da bu şekilde aslında, çoğu kez kendisinin de içinde yaşadığı toplumun/sosyal hayatın bir kesitini çıkarma denemesidir. Bu girişim ister bir eleştiri ister bir kayıt/tarih düşürme isterse de bazen bir çözüm sunmak gayeleriyle olsun en nihayetinde bir ayna tutma eylemidir. Türk roman tarihi içinde bu ayna tutma gayesini, sanatının temel taşı olarak gören ve yazdıklarıyla "Türk toplumunun topoğrafyasını çıkarma"yı hedefleyen Aziz Nesin'in de çok haklı ve sağlam bir yeri bulunmaktadır. Yazar, kendine mahsus gülmece (halk gülmecesi) üslubuyla ve yapıcı bir sosyal hiciv kaygısıyla kaleme aldığı bilumum eserlerinde kendi toplumunun insanlık hâllerini gözler önüne sermek ister. Demirtaş Ceyhun tarafından "çağımızın Nasreddin Hocası" olarak nitelenen yazar, bugün birçok eseriyle

[**] Associate Professor, Kırıkkale University, Faculty of Education, Department of Turkish and Social Sciences Education, Division of Turkish Language Education

Doç. Dr., Kırıkkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı

ORCİD https://orcid.org/0000-0001-7805-4998

musademir@kku.edu.tr

Cite as/ Atıf: Demir, M. (2026). Analysis of Aziz Nesin's novel Zübük /Aziz Nesin'in Zübük adlı romanının tahlili. *Turkish Studies - Language and Literature*, *21*(Ö1), 897-977. [Special Issues Dedicated to Prof. Dr. Mahmut Özer], Ankara Bilim University Publications. https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.95212

Received/Geliş: 01 July/Temmuz 2026

Accepted/Kabul:15 September/Eylül 2026

Published/Yayın: 20 September/Eylül 2026

Checked by plagiarism software

birçok dünya dilinde yaşamaya devam etmektedir. Yazarın bu minval üzere kaleme aldığı romanların belki en başında yer alan Zübük adlı eser, sinemaya da uyarlanmış versiyonu sayesinde Türk kamuoyu tarafından yakından bilinen bir eserdir. Bu çalışmada söz konusu eser; yapı tema ve anlatım planında tahlil edilmiş ve eserin Türk edebiyatındaki yeri ve önemi hakkında tespitlerde bulunulmuştur. Bu çerçevede eserin, çağdaş sosyal ve siyasal hiciv edebiyatımızın en başarılı örneklerinden biri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yeni Türk edebiyatı, roman ve sosyal hiciv, roman tahlili, Aziz Nesin, Zübük, zübüklük

Structured Abstract:

Although the primary concepts contrasted in Zübük are the people and authority/state, the element criticised in a contextual sense is the ruling Democratic Party of the period and its practices—which, according to the author, were not particularly compatible with democracy. Zübük redefines values that are the popular "currency of the day", such as “democracy” and "freedom", through the manipulation and exploitation of the people’s national and spiritual values. The perception that enables this situation is rooted in entrenched social taboos embedded in collective consciousness. By nominating Zübük from among themselves, the townspeople have already accepted both him and “politics”—which should ideally function as the mechanism for solving social problems—as two mutually reinforcing negative elements.

Toward the end of the novel, İbrahim Zübükoğlu, a member of the ruling party, is made to speak in a self-critical tone by the author and is presented as a well-intentioned “provincial intellectual". Yet the true culprit is identified as the people themselves: those who facilitate such forms of “zübüklük” (opportunistic corruption), who, through negligence, allow themselves to sink into decay, who never demonstrate the courage or wisdom to seek their rights, and who continue to live in a constant, undefined state of fear. Throughout the novel, the townspeople describe themselves as “fools” and their town as a place “covered with the dust of death". The mentality that the novel primarily interrogates is precisely this acceptance.

In addition, the novel criticises the way intellectuals have long flattered the people with expressions such as “the people know” and “the people sense", supposedly glorifying them while effectively encouraging a complacent attitude that prevents the development of a critical perspective toward events and social developments. At this point, the novel seeks an answer to the enduring question: “How should the people be perceived?” It says we should awaken the people, shake them out of complacency, and show them the truth. By distinguishing between provincial and urban intellectuals, the novel also draws attention to the divide between intellectuals and the public, as well as the fragmentation within the intellectual class itself, emphasising the ideological distance that separates intellectuals from the broader population.

Overall, Zübük can be described as an inquiry into mentality and mindset. It portrays a corrupt and unhealthy way of thinking that engulfs nearly everyone—including those who attempt to criticise it—and has become a self-perpetuating spiral of degeneration.

Consisting of twenty-three episodes, the novel is narrated by a third-person omniscient narrator and is divided into three main sections: an introductory part that presents both the general panorama of the town and the arrival of the teacher; seventeen framed stories in which character-narrators recount their experiences with Zübük to the teacher; and five letters in which the teacher reports on Zübük and the town to a friend. The introduction and the sections consisting of the teacher’s letters are written in the narrative present, while the events in the other episodes are presented as completed events that occurred in the past. In short, the narrators recount what happened yesterday to the teacher today (the narrative present), and the teacher evaluates these accounts and conveys them to his friend within that same present time frame.

At the centre of the plot are the recurring acts of "zübüklük", which continually place Zübük and the townspeople in opposition. The conflict between Zübük and those around him shapes every textual unit that constitutes the novel. The conflict between Zübük and the townspeople shapes every aspect of the novel. The event that triggers and directs the plot is the arrival of the German-language teacher in the town. The town’s ordinary and uneventful life begins to be exposed the moment the teacher arrives, almost as if he has been sent on behalf of the reader. The novel is composed of the stories told to the teacher after he asks the townspeople where he can locate Zübük and speak with him; with each story, the teacher’s curiosity about Zübük grows. In this respect, the novel resembles some of the author’s other works, such as Tatlı Betüş.

As the sixth novel published by the author, Zübük differs from his earlier novels in that it focuses entirely on the reality of Anatolia. Unlike previous works, the setting is not Istanbul but the Anatolian countryside. Set within the scale of a small town and structured around the concept of politics, the novel narrates its episodes through traditional storytelling methods. Its characters, who also function as narrators, are highly functional, vivid figures drawn directly from social life.

Because of both its subject matter and thematic concerns, the novel serves not only as a political satire but also as a critique of society. It was later adapted into film and was structured in a broad and engaging form that appealed to large audiences. The central problem highlighted in the work is the normalisation of

corruption embedded in society's mentality. Written from a socially conscious perspective, the novel is narrated in a humorous style characteristic of the author's general narrative approach, and the interconnected tragicomic incidents collectively form an example of black humour.

The author introduces the concept of "zübüklük" into literary and cultural discourse through the protagonist, Zübükzâde İbram Bey, who bestows the novel with its title. The choice of narrators from among the novel's characters provides the author with a wide range of narrative possibilities while simultaneously giving the work the full character of a "narrative". In this respect, the novel represents a successful continuation of traditional folk storytelling expressed through a contemporary voice. Furthermore, the author's use of elements from classical literary and cultural traditions, and his effort to establish a connection with tradition through style, may even be interpreted as exhibiting certain postmodern tendencies.

With all these characteristics, Zübük, written with a broad popular audience in mind, has earned its deserved place in Turkish literature as one of the successful examples of social satire.

Keywords: Modern Turkish literature, novel and social satire, novel analysis, Aziz Nesin, Zübük, opportunism/corruption.

ملخص منظم:

على الرغم من أن المفاهيم الأساسية التي يتم المقارنة بينها في رواية «زوبوك» هي «الشعب» و«السلطة/الدولة»، فإن العنصر ،الذي تتعرض له الرواية للنقد من منظور سياقي هو «الحزب الديمقراطي» الحاكم في تلك الفترة وممارساته — التي لم تكن، وفقًا للمؤلف «متوافقة بشكل خاص مع الديمقراطية. يعيد «زوبوك» تعريف القيم التي تُعد «العملة السائدة» في أوساط الشعب، مثل «الديمقراطية و«الحرية»، من خلال التلاعب بالقيم الوطنية والروحية للشعب واستغلالها. ويتجذر الإدراك الذي يتيح حدوث هذه الحالة في المحرمات «الاجتماعية الراسخة والمتأصلة في الوعي الجماعي. وبترشيح «زوبوك» من بينهم، يكون سكان البلدة قد قبلوا بالفعل كلًا من «زوبوك .و«السياسة» — التي ينبغي أن تعمل، في الحالة المثالية، كآلية لحل المشكلات الاجتماعية — كعنصرين سلبيين يعزز كل منهما الآخر

قرب نهاية الرواية، يُجبر المؤلف إبراهيم زوبوكوغلو، وهو عضو في الحزب الحاكم، على التحدث بنبرة انتقادية تجاه نفسه، ويُقدَّم على أنه «مثقف إقليمي» حسن النية. ومع ذلك، يُحدد الشعب نفسه باعتباره الجاني الحقيقي: أولئك الذين ييسرون مثل هذه الأشكال من الزوبوكليوك» (الفساد الانتهازي)، والذين، بسبب إهمالهم، يسمحون لأنفسهم بالغرق في الانحطاط، والذين لا يبدون أبدًا الشجاعة أو الحكمة» للمطالبة بحقوقهم، والذين يواصلون العيش في حالة خوف مستمرة وغير محددة. طوال الرواية، يصف سكان البلدة أنفسهم بـ«الحمقى» وبلدتهم .بأنها مكان «مغطى بغبار الموت». والعقلية التي تستجوبها الرواية في المقام الأول هي بالضبط هذا القبول

،«بالإضافة إلى ذلك، تنتقد الرواية الطريقة التي لطالما تملق بها المثقفون الشعب بعبارات مثل «الشعب يعلم» و«الشعب يشعر ،بزعم تمجيدهم، بينما كانوا في الواقع يشجعون موقفاً متواكلاً يمنع تكوين منظور نقدي تجاه الأحداث والتطورات الاجتماعية. في هذه المرحلة تبحث الرواية عن إجابة للسؤال الدائم: «كيف ينبغي النظر إلى الشعب؟» وتقول إنه ينبغي علينا إيقاظ الشعب، وإخراجه من حالة الرضا عن الذات، وإظهار الحقيقة له. ومن خلال التمييز بين المثقفين الريفيين والمثقفين الحضريين، تلفت الرواية الانتباه أيضًا إلى الفجوة بين المثقفين .والجمهور، فضلاً عن التشرذم داخل الطبقة المثقفة نفسها، مؤكدةً على المسافة الأيديولوجية التي تفصل المثقفين عن عامة السكان

بشكل عام، يمكن وصف «زوبوك» بأنها استقصاء للعقلية والنزعة الفكرية. فهي تصور طريقة تفكير فاسدة وغير سليمة تبتلع .الجميع تقريبًا —بما في ذلك أولئك الذين يحاولون انتقادها— وأصبحت دوامة من الانحطاط تغذي نفسها بنفسها

تتألف الرواية من ثلاثة وعشرين حلقة، ويقوم بسردها راوي من منظور الشخص الثالث العليم، وهي مقسمة إلى ثلاثة أقسام رئيسية: جزء تمهيدي يعرض كلاً من المشهد العام للبلدة ووصول المعلم؛ وسبعة عشر قصة مؤطرة يروي فيها الشخصيات-الرواة تجاربهم مع «زوبوك» للمعلم؛ وخمس رسائل يقدم فيها المعلم تقريراً عن «زوبوك» والبلدة إلى صديق له. كُتبت المقدمة والأقسام التي تتألف من رسائل المعلم بصيغة الحاضر السردي، بينما تُعرض الأحداث في الحلقات الأخرى كأحداث مكتملة وقعت في الماضي. باختصار، يروي الراوون .للمعلم اليوم ما حدث بالأمس (الحاضر السردي)، ويقوم المعلم بتقييم هذه الروايات ونقلها إلى صديقه ضمن نفس الإطار الزمني الحاضر

تدور أحداث الرواية حول أفعال «الزوبوكية» المتكررة، التي تضع «زوبوك» وسكان البلدة في مواجهة مستمرة. ويشكل الصراع بين «زوبوك» ومن حوله كل وحدة نصية تشكل الرواية. كما يشكل الصراع بين «زوبوك» وسكان البلدة كل جانب من جوانب الرواية. الحدث الذي يطلق الحبكة ويوجه مسارها هو وصول مدرس اللغة الألمانية إلى البلدة. تبدأ الحياة العادية والهادئة للبلدة في الانكشاف لحظة وصول المدرس، وكأنه أُرسل نيابة عن القارئ. تتألف الرواية من القصص التي تُروى للمدرس بعد أن يسأل سكان البلدة عن مكان زوبوك ليتحدث .«معه؛ ومع كل قصة، يزداد فضول المدرس بشأن زوبوك. وفي هذا الصدد، تشبه الرواية بعض أعمال المؤلف الأخرى، مثل «تاتلي بيتوش

.باعتبارها الرواية السادسة التي ينشرها المؤلف، تختلف «زوبوك» عن رواياته السابقة في أنها تركز بالكامل على واقع الأناضول وعلى عكس الأعمال السابقة، لا تدور أحداثها في اسطنبول بل في الريف الأناضولي. وتدور أحداث الرواية في إطار بلدة صغيرة، وتتمحور حول مفهوم السياسة، وتسرد أحداثها من خلال أساليب سرد القصص التقليدية. شخصياتها، التي تعمل أيضًا كرواة، هي شخصيات وظيفية .للغاية وحيوية مستمدة مباشرة من الحياة الاجتماعية

ونظرًا لموضوعها واهتماماتها الموضوعية، لا تُعد الرواية مجرد سخرية سياسية فحسب، بل نقدًا للمجتمع أيضًا. وقد تم تحويلها لاحقًا إلى فيلم، وصيغت في شكل واسع وجذاب استقطب جمهورًا كبيرًا. والمشكلة المركزية التي تسلط عليها الرواية الضوء هي تطبيع الفساد المتأصل في عقلية المجتمع. وقد كُتبت الرواية من منظور واعٍ اجتماعيًّا، وتُروى بأسلوب فكاهي يميز النهج السردي العام للمؤلف، وتشكل الأحداث التراجيدية الكوميدية المترابطة مجتمعةً مثالاً على الفكاهة السوداء.

يقدم المؤلف مفهوم «زوبوكلوك» إلى الخطاب الأدبي والثقافي من خلال بطل الرواية، زوبوكزاده إبرام بك، الذي أعطى الرواية عنوانها. ويوفر اختيار الراوي من بين شخصيات الرواية للمؤلف نطاقاً واسعاً من الإمكانيات السردية، بينما يمنح العمل في الوقت نفسه الطابع الكامل لـ«السرد». وفي هذا الصدد، تمثل الرواية استمراراً ناجحاً لفن سرد القصص الشعبي التقليدي المعبر عنه بصوت معاصر. علاوة على ذلك، فإن استخدام المؤلف لعناصر من التقاليد الأدبية والثقافية الكلاسيكية، وسعيه لإقامة صلة مع التقاليد من خلال الأسلوب، يمكن تفسيره على أنه إظهار لاتجاهات ما بعد الحداثة.

وبفضل كل هذه الخصائص، حازت رواية «زوبوك»، التي كُتبت بهدف جذب جمهور شعبي واسع، على مكانها المستحق في الأدب التركي باعتبارها أحد الأمثلة الناجحة للسخرية الاجتماعية.

الكلمات المفتاحية: الأدب التركي الحديث، الرواية والسخرية الاجتماعية، تحليل الرواية، عزيز نيسين، زوبوك، الانتهازية/الفساد.

Résumé Structuré:

Bien que les principaux concepts mis en opposition dans *Zübük* soient le peuple et l'autorité/l'État, l'élément critiqué dans un sens contextuel est le Parti démocratique au pouvoir à l'époque et ses pratiques — qui, selon l'auteur, n'étaient pas particulièrement compatibles avec la démocratie. Zübük redéfinit les valeurs qui constituent la « monnaie courante » populaire, telles que la « démocratie » et la « liberté », par le biais de la manipulation et de l'exploitation des valeurs nationales et spirituelles du peuple. La perception qui rend cette situation possible trouve son origine dans des tabous sociaux profondément enracinés dans la conscience collective. En désignant Zübük parmi les leurs, les habitants de la ville ont déjà accepté à la fois lui et la « politique » — qui devrait idéalement fonctionner comme le mécanisme de résolution des problèmes sociaux — comme deux éléments négatifs se renforçant mutuellement.

Vers la fin du roman, İbrahim Zübükoğlu, membre du parti au pouvoir, est amené par l'auteur à s'exprimer sur un ton autocritique et est présenté comme un « intellectuel de province » bien intentionné. Pourtant, le véritable coupable est identifié comme étant le peuple lui-même : ceux qui facilitent ces formes de « zübüklük » (corruption opportuniste), qui, par négligence, se laissent sombrer dans la décadence, qui ne font jamais preuve du courage ni de la sagesse nécessaires pour faire valoir leurs droits, et qui continuent de vivre dans un état de peur constant et indéfini. Tout au long du roman, les habitants se décrivent comme des « imbéciles » et leur ville comme un lieu « recouvert de la poussière de la mort ». La mentalité que le roman remet principalement en question est précisément cette résignation.

De plus, le roman critique la manière dont les intellectuels ont longtemps flatté le peuple avec des expressions telles que « le peuple sait » et « le peuple sent », soi-disant pour le glorifier, alors qu'ils encourageaient en réalité une attitude complaisante qui empêche le développement d'un regard critique sur les événements et les évolutions sociales. À ce stade, le roman cherche une réponse à la question récurrente : « Comment faut-il percevoir le peuple ? » Il affirme qu'il faut éveiller le peuple, le sortir de sa complaisance et lui montrer la vérité. En établissant une distinction entre les intellectuels de province et ceux des villes, le roman attire également l'attention sur le fossé entre les intellectuels et le grand public, ainsi que sur la fragmentation au sein même de la classe intellectuelle, soulignant la distance idéologique qui sépare les intellectuels du reste de la population.

Dans l'ensemble, *Zübük* peut être décrit comme une enquête sur la mentalité et l'état d'esprit. Il dépeint une façon de penser corrompue et malsaine qui engloutit presque tout le monde — y compris ceux qui tentent de la critiquer — et qui est devenue une spirale de dégénérescence qui s'auto-alimente.

Composé de vingt-trois épisodes, le roman est raconté par un narrateur omniscient à la troisième personne et se divise en trois parties principales : une introduction présentant à la fois le panorama général de la ville et l'arrivée du professeur ; dix-sept récits encadrés dans lesquels des personnages-narrateurs racontent au professeur leurs expériences avec Zübük ; et cinq lettres dans lesquelles le professeur rend compte de Zübük et de la ville à un ami. L'introduction et les sections constituées des lettres du professeur sont écrites au présent narratif, tandis que les événements des autres épisodes sont présentés comme des faits achevés qui se sont produits dans le passé. En résumé, les narrateurs racontent aujourd'hui au professeur ce

qui s'est passé hier (le présent narratif), et le professeur évalue ces récits et les transmet à son ami dans ce même cadre temporel présent.

Au cœur de l'intrigue se trouvent les actes récurrents de « zübüklük », qui opposent sans cesse Zübük aux habitants de la ville. Le conflit entre Zübük et son entourage façonne chaque unité textuelle qui compose le roman. Le conflit entre Zübük et les habitants de la ville façonne chaque aspect du roman. L'événement qui déclenche et oriente l'intrigue est l'arrivée du professeur d'allemand dans la ville. La vie ordinaire et sans histoire de la ville commence à être mise à nu dès l'arrivée du professeur, presque comme s'il avait été envoyé au nom du lecteur. Le roman se compose des récits racontés au professeur après qu'il a demandé aux habitants où il pouvait trouver Zübük et lui parler ; à chaque récit, la curiosité du professeur à l'égard de Zübük grandit. À cet égard, le roman ressemble à certaines autres œuvres de l'auteur, telles que *Tatlı Betüş*.

Sixième roman publié par l'auteur, *Zübük* se distingue de ses romans précédents en ce qu'il se concentre entièrement sur la réalité de l'Anatolie. Contrairement aux œuvres antérieures, l'action ne se déroule pas à Istanbul, mais dans la campagne anatolienne. Se déroulant à l'échelle d'une petite ville et articulé autour du concept de politique, le roman raconte ses épisodes à travers des méthodes traditionnelles de narration. Ses personnages, qui font également office de narrateurs, sont des figures très vivantes et fonctionnelles, tirées directement de la vie sociale.

De par son sujet et ses préoccupations thématiques, le roman se présente non seulement comme une satire politique, mais aussi comme une critique de la société. Il a par la suite été adapté au cinéma et structuré sous une forme ample et captivante qui a séduit un large public. Le problème central mis en évidence dans l'œuvre est la normalisation de la corruption ancrée dans la mentalité de la société. Écrit dans une perspective socialement engagée, le roman est raconté dans un style humoristique caractéristique de l'approche narrative générale de l'auteur, et les incidents tragicomiques, étroitement liés les uns aux autres, constituent collectivement un exemple d'humour noir.

L'auteur introduit le concept de « zübüklük » dans le discours littéraire et culturel à travers le protagoniste, Zübükzâde İbram Bey, qui donne son titre au roman. Le choix de narrateurs parmi les personnages du roman offre à l'auteur un large éventail de possibilités narratives tout en conférant à l'œuvre le caractère à part entière d'un « récit ». À cet égard, le roman représente une continuation réussie de la tradition narrative populaire, exprimée à travers une voix contemporaine. De plus, l'utilisation par l'auteur d'éléments issus des traditions littéraires et culturelles classiques, ainsi que ses efforts pour établir un lien avec la tradition par le biais du style, peuvent même être interprétés comme révélateurs de certaines tendances postmodernes.

Fort de toutes ces caractéristiques, *Zübük*, écrit dans l'optique d'un large public populaire, a conquis sa place méritée dans la littérature turque comme l'un des exemples réussis de satire sociale.

Mots-clés: Littérature turque moderne, roman et satire sociale, analyse de roman, Aziz Nesin, *Zübük*, opportunisme/corruption.

Resumen Estructurado:

Aunque los conceptos principales que se contraponen en *Zübük* son el pueblo y la autoridad/el Estado, el elemento criticado en un sentido contextual es el Partido Democrático, en el poder en aquella época, y sus prácticas, que, según el autor, no eran especialmente compatibles con la democracia. Zübük redefine los valores que constituyen la «moneda corriente» popular, como la «democracia» y la «libertad», mediante la manipulación y la explotación de los valores nacionales y espirituales del pueblo. La percepción que permite esta situación tiene su origen en tabúes sociales arraigados en la conciencia colectiva. Al elegir a Zübük de entre ellos mismos, los habitantes del pueblo ya han aceptado tanto a él como a la «política» —que, en teoría, debería funcionar como mecanismo para resolver los problemas sociales— como dos elementos negativos que se refuerzan mutuamente.

Hacia el final de la novela, el autor hace que İbrahim Zübükoğlu, miembro del partido gobernante, hable en tono autocrítico y lo presenta como un «intelectual provinciano» bienintencionado. Sin embargo, se identifica como verdadero culpable al propio pueblo: aquellos que facilitan esas formas de «zübüklük» (corrupción oportunista), que, por negligencia, se dejan hundir en la decadencia, que nunca demuestran el

valor ni la sabiduría para reclamar sus derechos y que siguen viviendo en un estado constante e indefinido de miedo. A lo largo de la novela, los habitantes del pueblo se describen a sí mismos como «necios» y a su pueblo como un lugar «cubierto por el polvo de la muerte». La mentalidad que la novela cuestiona principalmente es precisamente esta resignación.

Además, la novela critica la forma en que los intelectuales llevan mucho tiempo halagando al pueblo con expresiones como «el pueblo sabe» y «el pueblo intuye», supuestamente glorificándolo, mientras que en realidad fomentan una actitud complaciente que impide el desarrollo de una perspectiva crítica hacia los acontecimientos y la evolución social. En este punto, la novela busca una respuesta a la eterna pregunta: «¿Cómo debe percibirse al pueblo?». Afirma que debemos despertar al pueblo, sacarlo de su complacencia y mostrarle la verdad. Al distinguir entre intelectuales provinciales y urbanos, la novela también llama la atención sobre la brecha entre los intelectuales y el público, así como sobre la fragmentación dentro de la propia clase intelectual, haciendo hincapié en la distancia ideológica que separa a los intelectuales del resto de la población.

En general, Zübük puede describirse como una indagación sobre la mentalidad y la forma de pensar. Retrata una forma de pensar corrupta y malsana que envuelve a casi todo el mundo —incluidos aquellos que intentan criticarla— y que se ha convertido en una espiral de degeneración que se perpetúa a sí misma.

Compuesta por veintitrés episodios, la novela está narrada por un narrador omnisciente en tercera persona y se divide en tres secciones principales: una parte introductoria que presenta tanto el panorama general de la ciudad como la llegada del profesor; diecisiete relatos enmarcados en los que los personajes-narradores relatan al profesor sus experiencias con Zübük; y cinco cartas en las que el profesor informa a un amigo sobre Zübük y la ciudad. La introducción y las secciones que consisten en las cartas del profesor están escritas en presente narrativo, mientras que los acontecimientos de los demás episodios se presentan como hechos consumados que ocurrieron en el pasado. En resumen, los narradores relatan hoy al profesor lo que ocurrió ayer (el presente narrativo), y el profesor evalúa estos relatos y se los transmite a su amigo dentro de ese mismo marco temporal presente.

En el centro de la trama se encuentran los actos recurrentes de «zübüklük», que sitúan continuamente a Zübük y a los habitantes del pueblo en oposición. El conflicto entre Zübük y quienes le rodean da forma a cada unidad textual que constituye la novela. El conflicto entre Zübük y los habitantes del pueblo marca todos los aspectos de la novela. El acontecimiento que desencadena y orienta la trama es la llegada del profesor de alemán al pueblo. La vida cotidiana y tranquila del pueblo comienza a ponerse al descubierto en el momento en que llega el profesor, casi como si hubiera sido enviado en nombre del lector. La novela se compone de las historias que se le cuentan al profesor después de que este pregunte a los habitantes del pueblo dónde puede encontrar a Zübük y hablar con él; con cada historia, la curiosidad del profesor por Zübük va en aumento. En este sentido, la novela se asemeja a otras obras del autor, como *Tatlı Betüş*.

Como sexta novela publicada por el autor, *Zübük* se diferencia de sus novelas anteriores en que se centra por completo en la realidad de Anatolia. A diferencia de obras anteriores, el escenario no es Estambul, sino la campiña anatolia. Ambientada en el marco de un pequeño pueblo y estructurada en torno al concepto de la política, la novela narra sus episodios mediante métodos tradicionales de narración. Sus personajes, que también actúan como narradores, son figuras muy funcionales y vívidas extraídas directamente de la vida social.

Debido tanto a su tema como a sus preocupaciones temáticas, la novela sirve no solo como sátira política, sino también como crítica social. Posteriormente fue adaptada al cine y se estructuró de una forma amplia y atractiva que cautivó a un amplio público. El problema central que se destaca en la obra es la normalización de la corrupción arraigada en la mentalidad de la sociedad. Escrita desde una perspectiva socialmente comprometida, la novela se narra con un estilo humorístico característico del enfoque narrativo general del autor, y los incidentes tragicómicos interconectados constituyen en su conjunto un ejemplo de humor negro.

El autor introduce el concepto de «zübüklük» en el discurso literario y cultural a través del protagonista, Zübükzâde İbram Bey, quien da título a la novela. La elección de narradores de entre los personajes de la novela proporciona al autor un amplio abanico de posibilidades narrativas, al tiempo que confiere a la obra el carácter pleno de una «narración». En este sentido, la novela representa una continuación

exitosa de la narración popular tradicional expresada a través de una voz contemporánea. Además, el uso que hace el autor de elementos de las tradiciones literarias y culturales clásicas, así como su esfuerzo por establecer una conexión con la tradición a través del estilo, pueden incluso interpretarse como una muestra de ciertas tendencias posmodernas.

Con todas estas características, *Zübük*, escrita pensando en un amplio público popular, se ha ganado su merecido lugar en la literatura turca como uno de los ejemplos más logrados de sátira social.

Palabras clave: Literatura turca moderna, novela y sátira social, análisis de la novela, Aziz Nesin, *Zübük*, oportunismo/corrupción.

结构化摘要：

尽管《祖布克》中主要对比的概念是“人民”与“权威/国家”，但从语境意义上来看，该作品所批判的对象是当时执政的民主党及其做法——作者认为，这些做法与民主并不特别相容。《祖布克》通过对民众民族与精神价值观的操纵和利用，重新定义了诸如“民主”和“自由”等当时流行的“流行概念”。导致这种局面的观念根植于集体意识中根深蒂固的社会禁忌。镇民们从自己中间推选出祖布克，这本身就意味着他们已经将他和“政治”——后者理想情况下应作为解决社会问题的机制——都视为两个相互强化、具有负面影响的要素。

在小说结尾处，作者让执政党成员伊布拉欣·祖布科格鲁以自我批判的口吻发言，并将他塑造成一位初衷良好的“地方知识分子”。然而，真正的罪魁祸首被指认为是人民自己：正是他们助长了这种“祖布克式”的行为（机会主义腐败），正是他们因疏忽而任由自己沉沦于腐朽之中，正是他们从未展现出争取自身权利的勇气或智慧，并且始终生活在一个持续而难以名状的恐惧状态中。在整部小说中，镇民们将自己描述为“傻瓜”，将他们的城镇描述为“覆盖着死亡尘埃”的地方。小说主要审视的正是这种逆来顺受的心态。

此外，小说还批判了知识分子长期以来用“人民知道”、“人民能感觉到”等措辞来讨好民众的做法——这种做法表面上是在歌颂人民，实际上却助长了自满态度，阻碍了人们对事件和社会发展形成批判性视角。在此，小说试图解答一个经久不衰的问题：“应当如何看待人民？”它指出，我们应当唤醒人民，将他们从自满中震醒，并向他们揭示真相。通过区分省城知识分子与城市知识分子，小说还揭示了知识分子与大众之间的鸿沟，以及知识分子阶层内部的分裂，强调了将知识分子与广大民众隔开的思想距离。

总体而言，《祖布克》可被视为对心态与思维方式的探究。它描绘了一种腐败且不健康的思维方式，这种思维方式吞噬了几乎所有人——包括那些试图批判它的人——并已演变成一个自我延续的堕落螺旋。

这部由二十三章组成的小说采用全知视角的第三人称叙述，分为三个主要部分：引言部分既呈现了小镇的全景，也描述了教师的到来；十七个嵌套故事，其中角色叙述者向教师讲述他们与祖布克的经历；以及五封信件，教师在信中向一位朋友汇报了祖布克和小鎮的情况。引言部分以及由教师书信组成的章节采用叙事现在时，而其他章节中的事件则被呈现为过去已发生的既成事实。简而言之，叙述者们在“今天”（即叙事现在时）向教师讲述“昨天”发生的事情，而教师则在同一时间框架内对这些叙述进行评析，并将其转述给他的朋友。

情节的核心是反复出现的“祖布克式行径”，这些行径不断将祖布克与镇民置于对立面。祖布克与其周围人之间的冲突，构成了这部小说的每一个文本单元。祖布克与镇民之间的冲突，塑造了这部小说的方方面面。触发并推动情节发展的事件是这位德语教师来到小镇。教师一到，小镇平凡而平淡的生活便开始被揭开，仿佛他是受读者之托而来。小说由教师询问镇民如何找到祖布克并与他交谈后，镇民们向他讲述的故事构成；随着每个故事的展开，教师对祖布克的好奇心也日益增长。从这一角度来看，这部小说与作者的其他作品（如《塔特利·贝图什》）颇为相似。

作为作者出版的第六部小说，《祖布克》与他早期的作品不同，其焦点完全集中在安纳托利亚的现实上。与以往作品不同，故事的背景不是伊斯坦布尔，而是安纳托利亚的乡村。小说以小镇为舞台，围绕政治概念展开，并通过传统的讲故事方式叙述各个情节。小说中的人物兼任叙述者，他们都是直接取材于社会生活、极具功能性且鲜活生动的形象。

由于其题材和主题关切，这部小说不仅是一部政治讽刺作品，也是一部社会批判作品。该书后来被改编为电影，其结构宏大且引人入胜，吸引了广大观众。作品所突出的核心问题是，腐败在社会心态中已变得司空见惯。这部小说从社会意识的角度出发，采用作者一贯的幽默叙事风格，那些相互关联的悲喜剧事件共同构成了黑色幽默的典范。

作者通过主人公祖布克扎德·伊布拉姆·贝伊——他正是小说标题的由来——将“祖布克”这一概念引入了文学与文化话语体系。从小说人物中选取叙述者的做法，既为作者提供了广泛的叙事可能性，同时也使作品充分展现了“叙事”的特质。从这一角度来看，该小说成功地以当代语调延续了传统的民间故事讲述方式。此外，作者运用古典文学与文化传统中的元素，并努力通过风格与传统建立联系，甚至可被解读为展现了某种后现代倾向。

凭借所有这些特点，《祖布克》这部以广大大众读者为创作对象的作品，作为社会讽刺文学的成功范例之一，在土耳其文学中赢得了应有的地位。

关键词： 现代土耳其文学、小说与社会讽刺、小说分析、阿齐兹·内辛、《祖布克》、投机主义/腐败。

Структурированное Резюме:

Хотя основными противопоставленными в романе «Зюбук» понятиями являются «народ» и «власть/государство», объектом критики в контексте произведения выступает правящая в тот период Демократическая партия и её действия, которые, по мнению автора, не особо соответствовали принципам демократии. «Зюбук» переосмысливает такие популярные «модные» ценности, как «демократия» и «свобода», посредством манипуляции и эксплуатации национальных и духовных ценностей народа. Восприятие, которое делает возможной эту ситуацию, уходит корнями в укоренившиеся социальные табу, заложенные в коллективном сознании. Выдвинув Зюбука из своего числа, горожане уже приняли и его самого, и «политику» — которая в идеале должна функционировать как механизм решения социальных проблем — как два взаимоусиливающих друг друга негативных элемента.

Ближе к концу романа автор заставляет Ибрагима Зюбюкоглу, члена правящей партии, высказываться в самокритическом тоне и представляет его как благонамеренного «провинциального интеллектуала». Однако истинным виновником называются сами люди: те, кто способствует таким формам «зюбуклука» (оппортунистической коррупции), кто по халатности позволяет себе погрязнуть в упадке, кто никогда не проявляет мужества или мудрости, чтобы отстаивать свои права, и кто продолжает жить в постоянном, неопределенном состоянии страха. На протяжении всего романа горожане называют себя «дураками», а свой город — местом, «покрытым пылью смерти». Именно эту покорность роман подвергает первоочередному анализу.

Кроме того, роман критикует то, как интеллектуалы долгое время льстили народу такими выражениями, как «народ знает» и «народ чувствует», якобы прославляя его, но на самом деле поощряя самоуспокоенность, которая препятствует формированию критического взгляда на события и общественные процессы. На этом этапе роман ищет ответ на извечный вопрос: «Как следует воспринимать народ?» Он утверждает, что мы должны пробудить народ, вырвать его из самоуспокоенности и показать ему правду. Проводя различие между провинциальными и городскими интеллектуалами, роман также обращает внимание на разрыв между интеллигенцией и широкими массами, а также на раскол внутри самого интеллектуального сословия, подчеркивая идеологическую дистанцию, отделяющую интеллигенцию от широких слоев населения.

В целом «Зюбук» можно охарактеризовать как исследование ментальности и мировоззрения. В нем изображен коррумпированный и нездоровый образ мышления, охвативший почти всех —

включая тех, кто пытается его критиковать, — и превратившийся в самоподдерживающуюся спираль дегенерации.

Роман, состоящий из двадцати трех эпизодов, повествуется от лица всеведущего рассказчика в третьем лице и делится на три основные части: вводную часть, в которой представлена как общая панорама города, так и прибытие учителя; семнадцать вставных рассказов, в которых персонажи-рассказчики повествуют учителю о своих переживаниях, связанных с Зюбуком; и пять писем, в которых учитель сообщает другу о Зюбуке и городе. Введение и разделы, состоящие из писем учителя, написаны в повествовательном настоящем времени, тогда как события в остальных эпизодах представлены как завершённые события, произошедшие в прошлом. Короче говоря, рассказчики сегодня (в повествовательном настоящем времени) рассказывают учителю о том, что произошло вчера, а учитель оценивает эти рассказы и передаёт их своему другу в рамках того же самого настоящего времени.

В центре сюжета находятся повторяющиеся проявления «зюбуклика», которые постоянно ставят Зюбука и горожан в противостояние. Конфликт между Зюбуком и окружающими определяет каждую текстовую единицу, составляющую роман. Конфликт между Зюбуком и горожанами определяет каждый аспект романа. Событием, которое запускает и направляет сюжет, является прибытие в город учителя немецкого языка. Обычная и безынтересная жизнь города начинает раскрываться с того момента, как появляется учитель, словно его послал сам читатель. Роман состоит из историй, рассказанных учителю после того, как он спросил у горожан, где можно найти Зюбука и поговорить с ним; с каждой историей любопытство учителя по поводу Зюбука растёт. В этом отношении роман напоминает некоторые другие произведения автора, такие как «Татлы Бетуш».

Будучи шестым опубликованным романом автора, «Зюбук» отличается от его ранних романов тем, что полностью сосредоточен на реальности Анатолии. В отличие от предыдущих произведений, действие происходит не в Стамбуле, а в анатолийской провинции. Действие романа разворачивается в масштабах небольшого городка и построено вокруг концепции политики; эпизоды повествуются с помощью традиционных методов рассказывания. Его персонажи, которые также выступают в роли рассказчиков, представляют собой яркие, функциональные образы, взятые прямо из социальной жизни.

Благодаря как своей тематике, так и затронутым вопросам роман служит не только политической сатирой, но и критикой общества. Позже по нему был снят фильм, который получил широкую и увлекательную форму, привлекшую внимание большой аудитории. Центральной проблемой, освещаемой в произведении, является нормализация коррупции, укоренившейся в менталитете общества. Написанный с позиций социальной сознательности, роман повествуется в юмористическом стиле, характерном для общего повествовательного подхода автора, а взаимосвязанные трагикомические эпизоды в совокупности представляют собой образец черного юмора.

Автор вводит понятие «зюбюклюк» в литературный и культурный дискурс через главного героя, Зюбюкзаде Ибрама-бея, чье имя дало название роману. Выбор рассказчиков из числа персонажей романа предоставляет автору широкий спектр повествовательных возможностей, одновременно придавая произведению полноценный характер «повествования». В этом отношении роман представляет собой успешное продолжение традиционного народного повествования, выраженного современным голосом. Кроме того, использование автором элементов классических литературных и культурных традиций, а также его стремление установить связь с традицией через стиль можно даже интерпретировать как проявление определенных постмодернистских тенденций.

Благодаря всем этим особенностям роман «Зюбук», написанный с расчетом на широкую читательскую аудиторию, занял заслуженное место в турецкой литературе как один из удачных образцов социальной сатиры.

Ключевые слова: современная турецкая литература, роман и социальная сатира, анализ романа, Азиз Несин, «Зюбук», оппортунизм/коррупция.

संरचित सारांश:

हालाँकि ज़ुबुक में तुलना किए गए प्राथमिक अवधारणाएँ लोग और प्राधिकरण/राज्य हैं, लेकिन संदर्भात्मक रूप से जिस तत्व की आलोचना की गई है, वह उस समय की सत्ताधारी डेमोक्रेटिक पार्टी और उसके तरीके हैं—जो, लेखक के अनुसार, लोकतंत्र के साथ विशेष रूप से संगत नहीं थे।

ज़ुबुक लोगों के राष्ट्रीय और आध्यात्मिक मूल्यों के हेरफेर और शोषण के माध्यम से 'लोकतंत्र' और 'स्वतंत्रता' जैसे लोकप्रिय 'समकालीन चलन' मूल्यों को पुनर्परिभाषित करता है। इस स्थिति को संभव बनाने वाली धारणा सामूहिक चेतना में निहित गहरे सामाजिक वर्जनाओं में जड़ित है। अपने ही बीच से ज़ुबुक को नामित करके, शहर के लोगों ने पहले ही उसे और "राजनीति"—जिसे आदर्श रूप से सामाजिक समस्याओं को हल करने के तंत्र के रूप में काम करना चाहिए—दोनों को दो परस्पर पूरक नकारात्मक तत्वों के रूप में स्वीकार कर लिया है।

उपन्यास के अंत के करीब, सत्ताधारी पार्टी के सदस्य, इब्राहिम ज़ुबुकोग्लू को लेखक द्वारा आत्म-आलोचनात्मक लहजे में बोलने के लिए कहा जाता है और एक सद्भावनापूर्ण "प्रांतीय बुद्धिजीवी" के रूप में प्रस्तुत किया जाता है। फिर भी, असली दोषी स्वयं लोग ही हैं: जो इस तरह के "ज़ुबुक्लुक" (अवसरवादी भ्रष्टाचार) को बढ़ावा देते हैं, जो लापरवाही से खुद को क्षय की ओर धकेल देते हैं, जो अपने अधिकारों की मांग करने का साहस या बुद्धिमानी कभी नहीं दिखाते, और जो निरंतर, अनिर्दिष्ट भय की स्थिति में जीते रहते हैं। पूरी उपन्यास में, शहर के लोग खुद को "मूर्ख" और अपने शहर को "मौत की धूल से ढका हुआ" स्थान बताते हैं। जिस मानसिकता की उपन्यास मुख्य रूप से पूछताछ करता है, वह ठीक यही स्वीकृति है।

इसके अलावा, उपन्यास इस बात की आलोचना करता है कि कैसे बुद्धिजीवियों ने लंबे समय से "लोग जानते हैं" और "लोग महसूस करते हैं" जैसे वाक्यांशों से लोगों को खुश किया है, जो कथित तौर पर उनका महिमामंडन करते हुए, वास्तव में एक आत्मसंतुष्ट दृष्टिकोण को प्रोत्साहित करते हैं जो घटनाओं और सामाजिक विकासों के प्रति एक आलोचनात्मक दृष्टिकोण के विकास को रोकता है। इस बिंदु पर, उपन्यास इस स्थायी प्रश्न का उत्तर खोजना चाहता है: "लोगों को कैसे देखा जाना चाहिए?" यह कहता है कि हमें लोगों को जगाना चाहिए, उन्हें आत्मसंतोष की स्थिति से बाहर निकालना चाहिए, और उन्हें सच्चाई दिखानी चाहिए। प्रांतीय और शहरी बुद्धिजीवियों के बीच अंतर करके, उपन्यास बुद्धिजीवियों और जनता के बीच के विभाजन के साथ-साथ स्वयं बुद्धिजीवी वर्ग के भीतर के विखंडन की ओर भी ध्यान आकर्षित करता है, और उस वैचारिक दूरी पर जोर देता है जो बुद्धिजीवियों को व्यापक आबादी से अलग करती है।

कुल मिलाकर, ज़्यूबुक को मानसिकता और सोच की एक पड़ताल के रूप में वर्णित किया जा सकता है। यह सोचने का एक भ्रष्ट और अस्वस्थ तरीका चित्रित करता है जो लगभग सभी को—उन लोगों सहित जो इसकी आलोचना करने का प्रयास करते हैं—अपनी चपेट में ले लेता है, और यह पतन का एक आत्म-पोषित दुष्चक्र बन गया है।

तेईस अध्यायों से मिलकर बने इस उपन्यास का कथन एक सर्वज्ञ तृतीय-पुरुष कथावाचक द्वारा किया गया है और इसे तीन मुख्य भागों में विभाजित किया गया है: एक परिचयात्मक भाग जो शहर के सामान्य परिदृश्य और शिक्षक के आगमन, दोनों को प्रस्तुत करता है; सत्रह रूपक कहानियाँ जिनमें पात्र-कथावाचक शिक्षक को ज़ुबुक के साथ अपने अनुभवों के बारे में बताते हैं; और पाँच पत्र जिनमें शिक्षक एक मित्र को ज़ुबुक और शहर के बारे में रिपोर्ट करता है।

परिचय और शिक्षक के पत्रों वाले खंड कथात्मक वर्तमान में लिखे गए हैं, जबकि अन्य प्रकरणों की घटनाएँ अतीत में घटित पूर्ण घटनाओं के रूप में प्रस्तुत की गई हैं। संक्षेप में, कथावाचक आज शिक्षक को कल क्या हुआ था, यह बताते हैं (कथात्मक वर्तमान), और शिक्षक इन विवरणों का मूल्यांकन करता है और उसी वर्तमान समय-सीमा के भीतर उन्हें अपने मित्र को भेजता है।

कथानक के केंद्र में "ज़्यूबुकलुक" के बार-बार होने वाले कृत्य हैं, जो लगातार ज़्यूबुक और शहर के लोगों को एक-दूसरे के विरोध में खड़ा करते हैं। ज़्यूबुक और उसके आसपास के लोगों के बीच का संघर्ष उपन्यास की हर पाठ्य इकाई को आकार देता है। ज़्यूबुक और शहर के लोगों के बीच का संघर्ष उपन्यास के हर पहलू को आकार देता है। कथानक को शुरू करने और निर्देशित करने वाली घटना शहर में जर्मन भाषा के शिक्षक का आगमन है। जैसे ही शिक्षक आता है, शहर का सामान्य और बिना घटनाओं वाला जीवन उजागर होने लगता है, मानो उसे पाठक की ओर से भेजा गया हो। उपन्यास उन कहानियों से बना है जो शिक्षक द्वारा शहरवासियों से यह पूछने के बाद सुनाई जाती हैं कि वह ज़ुबुक को कहाँ ढूंढ सकता है और उससे बात कर सकता है; हर कहानी के साथ, शिक्षक की ज़ुबुक के बारे में जिज्ञासा बढ़ती जाती है।

इस संबंध में, यह उपन्यास लेखक की कुछ अन्य कृतियों, जैसे कि 'tतली बेटुश' से मिलता-जुलता है।

लेखक द्वारा प्रकाशित छठे उपन्यास के रूप में, 'ज़ुबुक्' उनके पिछले उपन्यासों से इस मायने में अलग है कि यह पूरी तरह से अनातोलिया की वास्तविकता पर केंद्रित है। पिछली कृतियों के विपरीत, इसकी पृष्ठभूमि इस्तांबुल नहीं बल्कि अनातोलिया का ग्रामीण इलाका है। एक छोटे से शहर के दायरे में और राजनीति की अवधारणा के इर्द-गिर्द संरचित, यह उपन्यास अपने प्रसंगों को पारंपरिक कहानी कहने के तरीकों के माध्यम से सुनाता है। इसके पात्र, जो कथावाचक के रूप में भी काम करते हैं, सामाजिक जीवन से सीधे लिए गए अत्यधिक कार्यात्मक, जीवंत चरित्र हैं।

अपने विषय-वस्तु और विषयगत चिंताओं दोनों के कारण, यह उपन्यास न केवल एक राजनीतिक व्यंग्य के रूप में बल्कि समाज की आलोचना के रूप में भी कार्य करता है। बाद में इसे फिल्म में रूपांतरित किया गया और इसे एक व्यापक और आकर्षक रूप में संरचित किया गया जो बड़े दर्शक वर्ग को भाया। इस कृति में उजागर की गई केंद्रीय समस्या समाज की मानसिकता में निहित भ्रष्टाचार का सामान्यीकरण है। सामाजिक रूप से जागरूक दृष्टिकोण से लिखा गया यह उपन्यास, लेखक की सामान्य कथात्मक शैली के अनुरूप हास्यपूर्ण अंदाज़ में सुनाया गया है, और आपस में जुड़ी हुई दुखद-हास्यपूर्ण घटनाएं सामूहिक रूप से काले हास्य का एक उदाहरण प्रस्तुत करती हैं।

लेखक मुख्य पात्र, ज़ुबुकज़ादे इब्राहिम बेय के माध्यम से साहित्यिक और सांस्कृतिक विमर्श में "ज़ुबुकलुक" की अवधारणा को पेश करते हैं, जिनके नाम पर उपन्यास का शीर्षक भी रखा गया है।

उपन्यास के पात्रों में से कथावाचकों का चुनाव लेखक को कथावाचन की संभावनाओं की एक विस्तृत श्रृंखला प्रदान करता है, साथ ही साथ रचना को एक "कथा" का पूर्ण स्वरूप भी प्रदान करता है। इस संबंध में, उपन्यास एक समकालीन आवाज़ के माध्यम से व्यक्त की गई पारंपरिक लोककथा कहने की एक सफल निरंतरता को दर्शाता है। इसके अलावा, लेखक द्वारा शास्त्रीय साहित्यिक और सांस्कृतिक परंपराओं के तत्वों का उपयोग, और शैली के माध्यम से परंपरा के साथ संबंध स्थापित करने का उनका प्रयास, को कुछ उत्तर-आधुनिक प्रवृत्तियों का प्रदर्शन करने वाला भी माना जा सकता है।

इन सभी विशेषताओं के साथ, ज़्यूबुक, जिसे व्यापक लोकप्रिय दर्शकों को ध्यान में रखकर लिखा गया है, ने तुर्की साहित्य में सामाजिक व्यंग्य के सफल उदाहरणों में से एक के रूप में अपनी योग्य जगह बनाई है।

कीवर्ड: आधुनिक तुर्की साहित्य, उपन्यास और सामाजिक व्यंग्य, उपन्यास विश्लेषण, अज़ीज़ नेसिन, ज़्यूबुक, अवसरवाद/भ्रष्टाचार।

Yapılandırılmış Özet:

Zübük'te esas olarak karşı karşıya getirilen halk ve otorite/devlet kavramları olmakla beraber konjonktürel olarak yerilen, eleştirilen unsur, dönemin Demokrat Parti iktidarı ve onun –aslında yazara göre demokrasiyle pek de bağdaşmayan– uygulamalarıdır. 'Demokrasi', 'özgürlük' gibi günün geçer akçe olan değerleri, Zübük tarafından halkın millî–manevî değerleri manipüle edilerek ve sömürülerek tanımlanmak istenir. Bu duruma meydan veren asıl algı ise toplum bilincine yerleştirilmiş olan kalıplaşmış haldeki tabulardır. Kasaba halkı içlerinden aday çıkardıkları Zübük'le, aslında bütün problemlerin çözüm mekanizması olması lazım gelen 'politika'yı birbirini tamamlayıcı iki menfi unsur olarak peşinen kabullenmiş durumdadırlar. Romanda dönemin iktidar partisinin bir üyesi olan İbrahim Zübükoğlu, romanın sonlarına doğru yazar tarafından özeleştiri diliyle konuşturulmak suretiyle, iyi niyetli bir 'kasaba aydını' olarak lanse edilmek istense de asıl suçlu, bu gibi 'zübüklük' durumlarına çanak tutan, gaflet içinde kendisini çürümüşlüğün içine salıveren; bir türlü hak arama cesaret ve basiretini gösterememiş olan; hep ne idüğü belirsiz bir 'korku' içinde yaşaya gelmiş olan halk olarak tespit edilmiştir. Romanın birçok yerinde kasaba insanları kendilerini 'avanak' olarak nitelerken; yaşadıkları kasabayı da üzerine 'ölü toprağı serpilmiş yer' olarak kabul ederler. İşte romanda asıl sorgulanan zihniyet, bu kabulleniştir. Bu kabullenişin yanı sıra aydın zümre tarafından halkın, öteden beri sürekli, 'halk bilir, halk sezer' gibi sözlerle sözde yüceltilerek, onun kendine karşı müstağni bir tavır içine girip bir türlü olaylara ve gelişmelere karşı eleştirel bir bakış geliştirememesinin adeta temin edildiğinden şikâyetçi olunur. Bu noktada, ülkenin ezeli bir meselesi olan 'Halkı ne olarak görmeli?' sorusuna cevap aranır. Ve halka karşı asıl yapılması gerekenin ona dalkavukluk etmek yerine onu sarsarak kendine getirmek ve doğruyu göstermek olduğu belirtilir.

Romanda kasaba-kent aydını ayırımı da yapılarak, aydın–halk kopukluğu handikapının yanı sıra ülke aydının kendi içindeki bölünmüşlüğüne de dikkat çekilir ve aydın zümreyle geniş halk kesimleri

arasındaki zihniyet ayrışmasına/uzaklığına vurgu yapılır. Toplamda bir zihniyet sorgulaması olarak nitelenebilecek olan Zübük adlı roman, bu sorgulamayı yapanlar dâhil hemen herkesi kendi içine çeken, adeta, yozlaşma sarmalı haline gelmiş olan sağlıksız bir zihniyetin sonucu ve ürünü olarak ortaya konmuştur.

Yirmi üç epizottan meydana gelen roman, ilâhi bakış açısına sahip üçüncü tekil şahıs bir anlatıcı tarafından, kasabanın genel panoramasıyla beraber öğretmenin kasabaya gelişinin verildiği giriş bölümü; kahraman–anlatıcıların öğretmene Zübük'le olan maceralarını anlattıkları on yedi çerçeve hikâye ve öğretmenin arkadaşına adeta birer rapor halinde Zübük ve kasaba hakkında yazdığı beş mektuptan oluşan üç temel ana bölümden oluşur. Bunlardan giriş bölümü ve Öğretmen'in mektuplarından oluşan bölümler, aktüel zamanda yani anlatım zamanında geçerken; diğer epizotlardaki olaylar geçmiş zaman dilimlerinde geçmiş (bitmiş) olaylardır. Yani kısaca; anlatıcılar, dün olanları, bugün (romanın anlatım zamanında) Öğretmen'e aktarmaktadırlar; Öğretmen de duyduklarını yine bugünün içinde değerlendirip arkadaşına nakletmektedir. Olay örgüsünün odağında ise sürekli olarak Zübük'le kasabalıyı karşı karşıya getiren 'zübüklük' ler vardır. Romanı meydana getiren bütün metin halkalarını, Zübük ve karşısındakilerin çatışması şekillendirir.

Olay örgüsünü oluşturan gelişmeleri tetikleyen ve yönlendiren olay, Almanca öğretmeninin kasabaya gelişidir. Öteden beri kendi halinde süregelen kasaba hayatı, öğretmenin oraya sanki okuyucu adına görevlendirilmişçesine varışıyla birlikte deşifre edilmeye başlanır. Dinlediği her hikâye ile birlikte Zübük hakkındaki merakı iyice artan öğretmenin, kasaba halkına onu bulmak ve konuşmak için yerini sorması üzerine kendisine anlatılan hikâyelerden müteşekkil olan roman formu, yazarın Tatlı Betüş gibi başka romanlarıyla da bu bakımdan benzerlik gösterir.

Yazarın yayın sırasına göre altıncı romanı olan Zübük, yazarın önceki romanlarına nazaran, bütünüyle Anadolu gerçeğini ele aldığı bir romandır. Öncekilerden farklı olarak bu kez anlatılan yer İstanbul değil; Anadolu kırsalıdır. Romana konu edilen kasaba ölçeğinde ve siyaset kavramı etrafında kurgulanan olay parçalarının geleneksel metotlara başvurarak anlatıldığı romanda, kişiler, aynı zamanda anlatımı da gerçekleştiren kahraman-anlatıcılar olarak son derece fonksiyonel, canlı ve sosyal hayatın içinden seçilen tiplerden oluşur.

Ele aldığı konu ve bu konu kapsamında işlediği tema dolayısıyla, bir siyaset hicvi olduğu kadar bir toplum eleştirisi de olan roman, sonradan sinemaya da aktarılacak ve geniş kesimler tarafından beğeniyle izlenecek kadar geniş ve ilgi çekici bir formda düzenlenmiştir.

Eserde işaret edilmek istenen asıl problem, toplumun zihniyet yapısına yerleşmiş olan çürüklüklerin kanıksanmış olması olarak öne çıkarılmıştır. Toplumcu duyarlılıkla kaleme alınan eser, yazarın genel anlatım tutumuna bağlı olarak yine mizahî bir dille anlatılmış, birbirine bağlanan trajikomik olaylar ve durumlar toplamda bir 'kara mizah' örneği olarak vücuda getirilmiştir.

Yazar, esere adını veren başkahramanı Zübükzâde İbram Bey'in kişiliğinde sergilediği ve öne çıkardığı 'zübüklük' kavramını da bu roman aracılığıyla literatüre kazandırmış olur.

Anlatıcıların roman kahramanlarından seçilmiş olması, yazara, çok çeşitli anlatım olanakları sunmanın yanında esere tam anlamıyla bir 'anlatı' hüviyeti de kazandırmıştır. Ve bu yönüyle roman, geleneksel halk hikâyeciliğinin çağdaş bir söyleyişle dile getirilmiş uzantısı olarak bu devamlılığın başarılı bir örneğini teşkil etmiştir. Ayrıca yazarın üslup dolayımında klasik dönem edebiyat ve kültür öğelerinden yararlanması ve bu yolla gelenekle kurmak istediği bağ dolayısıyla da bir ölçüde, post-modern bir tavır içinde olduğu bile söylenebilir.

Bütün bu özellikleriyle, geniş halk kesimlerini hedef alarak yazılan Zübük, sosyal hiciv edebiyatımızın başarılı örneklerinden biri olarak Türk romanı/edebiyatı içindeki hak ettiği yeri almıştır.

Anahtar Kelimeler: Yeni Türk edebiyatı, roman ve sosyal hiciv, roman tahlili, Aziz Nesin, Zübük, zübüklük

www.turkishstudies.net/language

Turkish Studies - Language and Literature

eISSN: 2667-5641

ANKARA SCIENCE UNIVERSITY

Analysis of Aziz Nesin's Novel Zübük

Introduction

To understand the intellectual background, or in other words, the mentality, upon which the novel "Zübük, the Dog in the Shadow of the Cart" is based, starting with the title of the novel will provide important clues. Specifically, the title chosen as the epigraph for the first episode of the novel is the proverb, "The dog walks in the shadow of the cart and thinks it is its own shadow." The phrase "the dog in the shadow of the cart" in the title of the novel is an adjective used to describe Zübük, who gives the novel its name and form. In this novel, which could also be described as a political parody, at first glance it appears that the dog, forming the metaphor in the aforementioned proverb, represents Zübük, and the ox cart represents the political institution he leans against. However, when the work as a whole is considered and its deeper structure is examined within its thematic context, it becomes clear that this ox cart is actually the people from whom Zübük emerged and upon whom he shamelessly walks; or rather, it represents the popular imagination and its traditionalized model of life, built over centuries and based more on opportunism than practical exchange. It seems that the author's primary motivation for writing such a novel was not merely to condemn the original character he created, 'Zübük,' but rather to point out the unhealthy aspects of the very being that gave rise to the 'Zübük-ness' he represents, and perhaps to contribute, to some extent, to its healing. One of the central themes the author frequently addresses in his works is 'bribery,' highlighting the flawed societal mindset of "Let's just get one bribe and keep the system running" as the primary culprit. As the narrator-observer protagonist, the German teacher from the district, reveals through his self-examination in the final chapter, the fundamental question to be answered at the end of the novel is, "What should be done?" This question has been the most fundamental and актуальный question that twentieth-century Turkish intellectuals focused on, and especially from the second half of the century onwards, a question they asked themselves with all sincerity, yet to which almost every intellectual gave different answers. Aziz Nesin, who, in line with his socialist worldview, pondered and put forward ideas about what steps the nation should take in the face of a developing and renewing world, began to map out the 'topography' of the country he lived in, starting with *Memoirs of a Man Who Became a Woman*. It can be said that *Zübük* constitutes one of the focal points of this topographical endeavor.

What Has Been Said About the Novel

Since its publication, the novel Zübük has been reviewed in a wide variety of places and contexts. It would be useful to mention some of the most prominent of these:

> "Considered one of the successful novels of contemporary Turkish literature, Zübük was written in 1961 amidst the atmosphere of May 27th and deals with the period of the Democratic Party's rule during Turkey's transition to a multi-party system. The subject matter of the novel probably covers the years 1954-1960. Also known as *The Dog in the Shadow of the Cart*, the work *Zübük* has led to a proverb becoming synonymous with the novel. In the introduction, the meaning of this idiom is explained as an old proverb: 'The dog walks in the shadow of the cart and thinks it is its own shadow.' (…) Written thirty-seven years ago [as of the submission date of this thesis], the work remains relevant today because it reveals the behavioral and relational patterns within the system of bribery, extortion, plunder, and favoritism that determine the very existence and reason for life of Turkish society." (Tunalı, 1998, pp. 87-90).

In a special issue prepared in memory of the author's seventieth birthday, Vedat Günyol would say the following about Zübük:

> "Zübük is a satirical novel. The events take place in an eastern district. The main character of the novel, Zübükzâde İbram Bey, is a con man who, taking advantage of the naivety of his surroundings, first becomes mayor and then a member of parliament. He is just one of the cunning, shrewd, and cunning types we have seen hundreds of examples of in our democratic experience. The name Zübük has now become a symbol with this novel, just like Goncharov's Oblomov. Our democratic life has found its place on a line extending from mayor to member of parliament, and is overflowing with Zübük-like figures." (1989, pp. 13-16).

In an article he wrote after Aziz Nesin's death, Konur Ertop, while discussing his art and artistic personality, also made assessments about Zübük:

> "(…) And what about 'Zübük'? His famous novel was translated into German, Persian, Greek, Bulgarian, and Chinese under this name. Thus, this word, invented by our humorist, has now become, as it is in Turkish, a common name in those languages for those who use politics as a means of personal gain, those who profit without working, and those who cling to a high-ranking state official and engage in 'Influence Trading'." (1995, p. 35).

In an interview[1], the author himself said about the character he created:

> "Zübükzâde İbram Bey… didn't just appear out of nowhere. He didn't descend from the sky. His surroundings, his fellow townspeople, raised him. They competed with each other, saying, 'Please deceive us too, swindle us too, let us be with you.' Zübükzâde sold the shadow of the influential, even bigger scoundrels, to them; he deceived and swindled his fellow townspeople. Everyone was happy and pleased while the schemes were going on. If it weren't

[1] An interview with Aziz Nesin conducted by Adnan Yetkiner in 1973 and published in Barış magazine is among the critical essays included at the end of the author's novel 'Tatlı Betüş': Aziz Nesin, 'Tatlı Betüş', (Criticisms for Tatlı Betüş) Adam Yayınları, (15th Edition) p.323.

> for that Anatolian town of three thousand inhabitants, Zübükzâde İbram Bey wouldn't have existed, couldn't have existed." (Güreli, 1960).

After saying this, in an interview where he generally discussed the reasons for the creation of his novels, he stated what he aimed to achieve with his novel Zübük:

> "In my novel 'Zübük,' I tried to show how, in the Turkey of my time, politics was diverted from its purpose of benefiting the people, and how the people were corrupted by being led astray to serve the interests of politicians" (Nesin, 1998, p. 323).

In its special issue published upon the death of Aziz Nesin, Milliyet Newspaper also included the opinions expressed by Tarık Dursun K. regarding Aziz Nesin's novel Zübük, in connection with the 1970 Nobel Prize in Literature:

> "(…) The novel 'Zübük' – in my opinion – is the most successful novel of our contemporary literature, including the Adıvar and Karaosmanoğlu generation. As is known, the Nobel Prize in Literature covers all of a writer's work in the field of literature. But Aziz Nesin has long since earned it with just the novel 'Zübük'." (Milliyet, 1995, p. 11).

Furthermore, the work was adapted into a film[2] titled 'Zübük' in 1980, directed by Kartal Tibet and with a screenplay by Atıf Yılmaz, with Kemal Sunal portraying the character of Zübük.

In addition to this, it is possible to find other studies[3] that analyze and examine the novel from various perspectives.

Summary of the Novel

One day, a newly appointed German teacher arrives in town. Even before setting foot in the village, while still on the minibus (a type of snatch-and-grab) on the way to town, he begins to hear about the unbelievable tricks Zübük plays on the townspeople. This teacher, who arrives in town with extremely idealistic feelings and a heart full of love for his homeland, has never been able to see Zübük's face even after two years in town, but from almost everyone he meets and asks about his whereabouts, he inevitably hears a story of deception related to Zübükzâde İbram Bey.

Zübükzâde İbram Bey, while wandering around the province one day, happened to enter the room where a newly formed political party was holding its provincial branch meeting. He became a party member simply because his voice was louder than the others present, thus

[2] An article comparing the film with the novel was also written by Gökçe Yılmaz: Gökçe Yılmaz, "Zübük from 1961 to 1980 – A Study on the Novel and Film", From Novel to Cinema, Ed. Dr. Ayfer Yılmaz, Ürün Yayınları, Ankara, 2008, pp. 127-170.

[3] Some of the other studies that analyze the author's novels in general and his work Zübük in particular from a thematic point of view are: Engin İspir, "A Study on Aziz Nesin's Novels", Selçuk University Social Sciences Institute Master's Thesis, 2006; Musa Demir, "Aziz Nesin's Novel Writing in Terms of Criticism Methods Towards Society", Unpublished Doctoral Thesis, Gazi University Social Sciences Institute, 2010; Muzaffer Ekinci and Özcan Bayrak, 'An Essay on Aziz Nesin's Novel "Zübük The Dog in the Shadow of the Cart"', Yenisey International Journal of Language, Literature and Education, No. 2, pp. 1-10, 2021; Toygar Sinan Baykan, "Zübük: A Novel of Power", Moment Hacettepe University Faculty of Communication Cultural Studies Journal, 2020, No. 7 (2) pp. 354-375

accidentally entering politics. He established the party organization in the town, but, unwilling to take responsibility, he passed the job of party branch president to someone else (Bedir Hoca).

The town's leading figures, such as the clever Bedir Hoca, the servant of God İsmail Efendi, the merchant Emin Efendi, the hotelier Satılmış Bey, the district governor's clerk Rıza Bey, and the blessed Murtaza Efendi, constantly recounted their own experiences and complaints to the newly arrived teacher, describing Zübükzâde as a swindler and trickster who could outsmart even the devil himself, and urging him to be wary of him. These individuals, along with Zübük, belong to the same political party in the town, and their party is in government. Zübük constantly defrauds the townspeople by promising to handle their various bureaucratic and personal affairs and bring various services to the town, thanks to his supposedly influential friends in Ankara. The townspeople, having accepted Zübük as their only point of contact with the government and Ankara, never try to solve the problems and issues that shape their daily lives themselves, instead always entrusting them to Zübük. Knowing this lethargic and indifferent nature of the townspeople very well, Zübük exploits this communication gap between the town and Ankara, gaining a certain prestige and profiting politically and economically from it. In reality, Zübük has no political influence or power, and he has never actually resolved any of the issues the townspeople have entrusted to him. The only thing that matters to him is his own self-interest. There is no disguise he wouldn't adopt, no lie he wouldn't fabricate, and no value or person he wouldn't discard on this path. Having eliminated his rivals in the town through various schemes and intrigues, Zübük, through extremely deceitful lobbying, participates in the election with the encouragement, support, and even insistence of the people, and is elected mayor. Having secured the mayoral seat, Zübük continues to deceive and swindle the townspeople. Finally, as the general elections approach, a directive is sent from the government's party headquarters in Ankara to the governor's office requesting that someone with the potential/ability to be elected in the region be nominated as a candidate. Aware of this request, and thoroughly fed up with Zübük, the townspeople consult and nominate him. Because, in their view, no one but a "dishonest" person like Zübük could succeed in a job as a member of parliament, a job based on trickery and deceit, and they believe that the only way to get rid of Zübük and send him to Ankara permanently is to elect him as a member of parliament.

Zübük, once again encouraged and pressured by the townspeople, finally accepts the candidacy for parliament, gets elected, and goes to Ankara.

He continues his same trickery in Ankara and in Parliament, managing to get by for a while, but the "Zübük's in Ankara" are tougher than those in the town. His luck, which usually favored him by chance, doesn't turn this time. One day, unaware of the split within the party, Zübük is expelled for words he uttered—actually to curry favor with the Prime Minister, as he always did—but which unknowingly support the Prime Minister's opponents.

Returning to the town, Zübük regains his reputation and popularity among the townspeople with his promise to make the town a province.

Meanwhile, the German teacher, who finally found and spoke with Zübük after months, gave him two thousand liras as a bribe at a drinking party that evening, asking him to arrange his transfer to another place. In the end, he too fell for Zübük's trick. The German teacher, momentarily hopeful about the transfer, wrote to his distant friend describing his days in the town, initially speaking positively about Zübük. However, realizing he had been deceived, he wrote a letter to his

friend, just like the townspeople, complaining about Zübük. In this final letter, the teacher wrote to his friend that "Zübük-ness" is actually a "nucleus" potentially present in all people; therefore, Zübük-like individuals will always exist.

Mentality

In Zübük, the main concepts pitted against each other are the people and the authority/state, but the element criticized and condemned, depending on the context, is the Democratic Party government of the time and its practices—which, according to the author, are not very compatible with democracy. Values like 'democracy' and 'freedom,' which are currently in vogue, are defined by Zübük by manipulating and exploiting the national and spiritual values of the people. The main perception that gives rise to this situation is the ingrained taboos embedded in the public consciousness. The townspeople, having chosen Zübük as their candidate, have already accepted 'politics,' which should be the solution mechanism for all problems, as two complementary negative elements:

"(…) What does this politics mean, friends? It means propaganda… What does propaganda mean? It means lies and deception… Now let's sit crooked and talk straight, is there anyone among us more deceitful and dishonest than Zübükzâde?" (p. 135).

In the novel, İbrahim Zübükoğlu, a member of the ruling party of the time, is portrayed as a well-meaning "small-town intellectual" towards the end (pp. 268-269) through a self-critical tone. However, the real culprit is identified as the people who, in their negligence, allow themselves to sink into decay, who have never shown the courage and wisdom to seek justice, and who have always lived in an inexplicable state of "fear," thus enabling such "Zübükoğlu" behavior. In many parts of the novel, the townspeople describe themselves as "fools" and consider their town a "place covered with the dust of death." This acceptance is the mentality that is primarily questioned in the novel. Alongside this acceptance, there are complaints that the intellectual elite, by constantly glorifying the people with phrases like "the people know, the people sense," have ensured that the people adopt a complacent attitude towards themselves and are unable to develop a critical perspective on events and developments. At this point, an answer is sought to the question, "How should we view the people?", a perennial problem of the country. And it is implied that what should really be done towards the people is not to flatter them, but to shake them awake and show them the truth.

The novel also draws attention to the "distinction between town and city intellectuals," highlighting not only the disconnect between intellectuals and the public but also the internal divisions within the country's intellectual elite, emphasizing the mental divide/distance between the intellectual elite and the broad masses. The novel Zübük, which can be characterized as a questioning of mentality, is presented as the result and product of an unhealthy mentality that has become, in a sense, a spiral of corruption, drawing in almost everyone, including those who undertake this questioning.

Novel Structure

Plot

The novel, consisting of twenty-three episodes, is composed of three main sections: an introductory section narrated in the third person with an omniscient perspective, providing a general panorama of the town and the Teacher's arrival; seventeen sub-sections in the form of frame stories

where the protagonist-narrators recount their adventures with Zübük to the Teacher; and five letters written by the Teacher to his friend, almost as reports, about Zübük and the town. While the introductory section and the sections consisting of the Teacher's letters take place in the present time, that is, the narrative time; the events in the other episodes are past events (finished). In short, the narrators are conveying what happened yesterday to the Teacher in the present (the narrative time of the novel); and the Teacher is evaluating what he heard in the present and relaying it to his friend. At the heart of the plot are the "Zübük-like acts"[4] that constantly pit Zübük against the townspeople. The entire narrative structure of the novel is shaped by the conflict between Zübük and his opponents.

The event that triggers and directs the developments forming the plot is the arrival of the German Teacher in town. The town's long-uneventful life begins to unravel with the Teacher's arrival, as if he were commissioned to do so on behalf of the reader. With each story the townspeople tell him about Zübükzâde İbram Bey, the Teacher's curiosity about Zübük grows, and he wants to find him and talk to him as soon as possible. To this end, he asks the townspeople he encounters where he can find Zübük. Each time, the townspeople recount a true story centered around Zübük to the Teacher. This episodic structure of the novel, essentially composed of these stories told by the townspeople to the Teacher, shows similarities in this respect to the author's other novels (such as Tatlı Betüş).

According to the above segmentation:

The first sub-section, titled "A Dog Walks in the Shadow of a Cart and Thinks It's Its Own Shadow" (pp. 9-10), which forms the introduction, functions within the plot as a section describing the arrival of the German Teacher, a kind of observer-narrator, in the town and a general overview of the town. Since there is no encounter or conflict yet in this section, there is no mention of Zübük.

The following episodes/sub-sections, up to the Teacher's first letter, are sections where the protagonist narrators go back in time to describe how Zübük deceived the townspeople by spreading the rumor that government officials would be visiting his house. At the end of each episode where the townspeople and Zübük confront each other, the true nature of the games Zübük plays on the townspeople is somehow revealed. Although these episodes are narrated by different people and represent different events from different time periods, they all fundamentally deal with how Zübükzâde İbram wrongs the townspeople in various ways.

The second episode, "Hello, Governor" (pp. 10-14), narrated by Kara Bela, the son of the clever Bedir Hoca, is the first time Zübükzâde is mentioned. This episode depicts Zübük's fabricated story of raising his household by falsely claiming that government officials will be visiting his home, and then imagining a scene where all the town's dignitaries, from the governor to the judge, shake his hand in the morning. Kara Bela, at the invitation of Hamza Bey's son, peeks into Zübük's house and secretly learns of Zübük's "government visit" alarm. This alarm will continue with various intrigues until Zübük becomes mayor. The episode also mentions, through the narrator's voice, the rivalry between Zübük and Hamza Bey, who was once mayor.

[4] As mentioned above, the concept of "opportunism," which has almost become a term in itself, is defined as "a common name for those who use politics as a means of personal gain, those who profit without working, and those who cling to a high-ranking government official and engage in 'influence peddling'" and has become widespread in everyday language. (Ertop, op. cit., p. 35).

In the third episode, narrated by İsmail Efendi, the servant of God, Kara Bela, having received news that the government is coming to Zübük's house, rushes breathlessly to the teachers' association and exaggerates the news to share it with those present. In reality, this news is already known to them. Rıza Bey, the clerk of the secretariat, offers his comments on the news. This episode is titled "The Government is Coming" (pp. 15-19).

In the fourth episode, Hayriye Hanım, a midwife who later arrived in town, recounts how she lost eight hundred liras to Zübük, including her daughter's savings, after being deceived by Zübük's promise to host the government at his home. Hayriye Hanım, believing Zübük's schemes, hoping he would divorce his wife and marry her daughter, falling for his compliments, and fearing he might become a member of parliament, was caught in his trap. This situation occurred many times before. The encounter between Zübük and this mother and daughter in this episode, titled "What If He Becomes a Member of Parliament…" (pp. 19-23), is reminiscent of the Sabri Bey character in the author's novel "*Memoirs of a Man Who Became a Woman*", and the mother-daughter motif he deceives with the promise of making them actresses.

In the fifth episode, narrated by the merchant Emin Efendi, Zübük defrauds Alucanlı Sabri Ağa, tailor Cemâl, and tinsmith Kör Nuri by promising to handle their bureaucratic affairs with the government in exchange for bribes. Realizing they have been swindled, these three men conspire to kill Zübük with a deterrent death, but Zübük, as always, manages to outsmart them with various tricks. This episode, presented as a very lively chase scene, is titled "Three Brave Men Set Out!" (pp. 24-35), alluding to the men's attempt to kill Zübük.

The sixth episode, titled "A Gift from God" (pp. 35-43), is narrated by the hotelier, Mr. Satılmış. One Saturday, as is customary, a group of town elders, including himself, are chatting at the Teachers' Association when they unanimously decide to discredit Zübük and thus supposedly crush him. All of these town elders, having suffered greatly at the hands of Zübük, are extremely resentful of him. This time, Zübük frightens the town elders by producing a letter that he supposedly sent to himself, as if it were a special letter from the government, and makes them regret their decision. As always, in order to further impress the townspeople who initially fell for the trick but later learned it was a deception, Zübük sent a special package of sweets along with the letter, supposedly as concrete proof of his friendship with the government.

The seventh episode is titled "Three Beauties, All Three More Beautiful Than the Other" (pp. 43-54). In this episode, the District Governor's Clerk, Rıza Bey, tells the Teacher how Zübük seduced and abandoned the three daughters of the Opponent Kadir Efendi with promises of marriage, and how Kadir Efendi then hired İğri Nuri to kill Zübük in revenge. According to the story, İğri Nuri later cunningly enlists Eşref Ağa's son and his father, who were both infatuated with the girls but couldn't achieve their desires because of Zübük, making them his partners. Just as the three of them are chasing Zübük to eliminate him, the new Governor, who is visiting the town, saves Zübük.

The eighth episode, "Oh, Great Governor!" (pp. 54-75), which depicts Zübük's escape from the clutches of this trio, is narrated by Allah Selâmet Versin Murtaza Efendi as a continuation of the previous one. This episode recounts the arrival of a newly appointed, tough-as-nails governor in town, prompting frantic preparations. Zübük, desperately fleeing from İğri Nuri, Eşref Ağa, and his son who were chasing him to kill him, finds refuge with the governor, who has finally arrived in the town square. He not only escapes but also boasts to the governor about his supposed "Ankara

prestige," thus mending his relationship with the governor and consolidating his influence over the townspeople.

In the ninth episode, titled "Serving the Party" (pp. 75-84), the story recounts how the six thousand lira given by the opposition Kadir Efendi to have Zübük killed in the previous episode ended up in Zübük's pocket. The narrator of the episode, Çiftverenoğlu Hamza Bey, after recounting Zübük's rescue thanks to the Governor and the events that followed, describes how İğri Nuri, Eşref Ağa, and his son, who had fallen into Zübük's hands and begged him for forgiveness, managed to escape by paying Zübük, including the six thousand lira given by Kadir Efendi for the murder. Zübük, in turn, pocketed the money, which was practically forced upon him (!), under the guise of a donation to the party.

In the tenth subsection titled “The Government Itself” (84-105), the truth about Zübük’s government hospitality, which had been glorified by rumors from the beginning, is finally revealed. The guests Zübük had been spreading fear among the townspeople with the lie that they would be visiting his house were not government officials at all; they were “naked women drinking raki in their belly buttons, painted male dancers, and pimps who came as guests” (p. 98). Although the townspeople learned about Zübük’s immorality and deception in all its clarity, and even watched him, they still refrained from reporting the situation to higher authorities out of their age-old fear: ‘What if the visitors are really government officials?’

And finally, the German teacher, who has been listening to Zübük's adventures since he came to the town, writes his first letter to his distant friend, which is a report about the situation of the town and himself there, after a short self-criticism, with the sensitivity of an intellectual. In this letter (eleventh episode) titled "Letter from a Town Sprinkled with Dead Soil" (pp. 105 - 114), the Teacher tells his friend that, from the impressions he had and the stories he heard, the town was, in a word, a place consisting of Zübükzâde İbram Bey. While the teacher writes this letter, he is still hopeful for the town and its citizens. He still believes that with his sense of idealism, he will shake the townspeople and wake them up from their sleep of heedlessness.

In the following three sub-sections, townspeople narrators first tell the Teacher how they collectively brought Zübük, whom they initially wanted to expel from the party, to the position of mayor, and then provide information about Zübük's family history. These three sections are narrated sequentially, one after the other. The protagonist narrators pick up where the previous narrator left off and begin their narratives.

In the twelfth episode, "The Deed of Foolishness" (pp. 114-133), narrated by the clever Bedir Hoca, after mentioning the past mayoral rivalry between Gedikli İhsan Efendi and Çiftverenoğlu Hamza Bey, who were from the same party as Zübük, it is recounted how the town's leading figures, after consulting with each other, decided to expel Zübük from the party. Learning of this through Gedikli İhsan Efendi, Zübük, acting first, spreads the news through Emin Efendi that he will resign from the party. Upon this, Zübük incites the party members, who believe the party is falling apart, to write a joint resignation letter, which he then takes from them. Thus, Zübük, having tricked them, gains the upper hand with this document.

In the thirteenth episode, titled “We Couldn’t Find Anyone More Honest Than Him” (pp. 133-146), İsmail Efendi, the Servant of God, continues from where Bedir Hoca left off in the previous episode, describing how Zübük was persuaded by the townspeople to run for mayor and was eventually elected: Zübük, through another scheme, pretended not to want the mayoralty, a

position he actually coveted, thus ensuring that the townspeople pressured him into the job. In reality, the townspeople believed that there was no one more cunning, more skilled in deceit, and more capable of handling politics than Zübük, in order to guarantee victory against the opposition in the upcoming elections. Therefore, they did not want to leave things to chance and decided that Zübük becoming mayor would be more ‘beneficial’ for the town.

In the next (fourteenth) episode, the narrative continues from where the previous episode left off, narrated by the hotelier Satılmış Bey, who provides Zübük's family history. In this episode, titled "I Asked Where He Was From" (pp. 146-161), the reason why Zübükzâde İbram Bey is known as 'Zübükzâde' is explained. Satılmış Bey tells the teacher how Zübük's father came to the town as an immigrant, introducing himself to the townspeople as a very famous and courageous bandit known as 'Zeybekzâde Kara Yusuf Efe', thus gaining their respect. However, he was later caught disguised as a woman, harassing women in the women's bathhouse, and was disgraced by the townspeople. After this shameful incident, the people changed Kara Yusuf Efe's name from 'Zeybekzâde' to 'Zübükzâde/Zübük'.

The fifteenth subsection consists of the second untitled letter (pp. 161-168) written by the District Secondary School German Teacher to his friend. In this letter, while criticizing the distortions in the education system, the Teacher also makes some observations about the narrative styles of the townspeople, based on the stories of Zübükzâde İbram Bey that they told him. This section, which reveals the general narrative style of the writer Aziz Nesin with the attention of the author-narrator, draws attention to the traditional narrative style, referring to the continuity of some general stylistic features such as 'exaggeration' in colloquial language, and through this continuity, it conducts a retrospective questioning of a mentality through language. This letter is a text of self-criticism.

The following four chapters recount the period leading up to Zübük becoming a member of parliament and some past events that occurred during that time:

In the sixteenth episode, titled "Like a Cow, Like a Calf" (pp. 168-186), Gedikli İhsan Efendi recounts a story about a plane that once flew over the town. In reality, the plane sped past and disappeared, but the townspeople, who had never seen a plane up close before, believed it had crashed and exploded, and reported the incident to the provincial authorities. A week-long search yielded no results. Later, a skeleton found by a shepherd on the roadside was declared, through the cleverness of the clever Bedir Hoca, to be the skeleton of the supposedly crashed pilot, and this fabricated news was exaggerated and excitedly reported to the governor and gendarmerie. Upon learning of the situation, Zübük immediately intervenes, considering the supposed remains of the crashed soldier pilot as a stroke of luck for the town and himself. He stirs up the townspeople's nationalistic and spiritual feelings, proposing the idea of building a monument to this martyr and collecting donations for it. And in this way, they exploit them both materially and spiritually.

In the seventeenth episode, titled “How Zübükzâde Defeated Lawyer Burhan?” (pp. 186-202), the merchant Emin Efendi recounts the encounter between Zübük and Lawyer Burhan, the opposition party candidate in the town. Zübük proposes building a new mosque, while Lawyer Burhan argues that building a school would address a more important and pressing need. Both must convince the townspeople. At a well-attended meeting, Zübük exploits the religious sentiments of the people, portraying Lawyer Burhan as an enemy of religion and spirituality, and ultimately defeats him.

In the eighteenth and nineteenth subsections, Zübük's rise from mayor to member of parliament is narrated by the same narrator:

In the eighteenth subsection titled “May You Have Many Who Kiss Your Hand” (pp. 202-218), Allah Versin Murtaza Efendi recounts the events of the general election candidacy process. The townspeople, once again fed up with Zübük and realizing they can't get rid of him, agree that the only way to get rid of him is to elect him as a member of parliament and send him to Ankara. During this propaganda period, Çiftverenoğlu Hamza Bey, believing he will once again win the vacant mayoral seat, pretends that Zübük is unaware of the situation and campaigns in favor of Zübük to persuade the people.

And finally, in the nineteenth subsection titled "The Buffalo That Died in the Mosque" (pp. 218-238), Murtaza Efendi continues where he left off in the previous section, describing the announcement of the election results; Zübük's election as a member of parliament and his relocation to Ankara; and then mentions a delegation they formed to visit Zübük in Ankara on behalf of the town. And, as the other narrators do at the end of each section, he concludes by complaining about Zübük and lamenting their own captivity to him.

Following this section, the third letter written by the teacher to his friend appears. Titled “We Are Going the Wrong Way” (pp. 230-237), this letter (subsection twenty) shows that the German teacher at the District Secondary School has lost the excitement and hope he felt when he first arrived in the town, two years later. In his letter, filled with deep distress, he complains about the situation, emphasizing the disconnect between intellectuals and the people; he divides intellectuals into two classes: town intellectuals and city intellectuals; and he points out that intellectuals constantly flatter the people, preventing them from self-criticism and achieving self-awareness. Criticizing this situation, which he calls ‘flattery of the people,’ the teacher also provides his friend with some information about the personalities of the town's leading figures, re-emphasizing their style of expression. He says he is thoroughly fed up with his situation and the place he is in; he has repeatedly applied for a transfer but has received no positive response.

In the twenty-first episode, titled "Speak Truthfully About Your Religion and Faith" (pp. 238-261), as narrated by Gedikli İhsan Efendi, the events that befell the Ankara delegation, mentioned and left behind by Murtaza Efendi in the nineteenth sub-episode, are recounted: Zübükzâde tells the town's leading figures to form a delegation and come to Ankara to visit him. During this visit, the town delegation will supposedly request that certain town matters be resolved, that some of the town's needs, such as a dam and a factory, be met, and that the town's governor be dismissed. Zübük, having convinced the townspeople that he holds a respectable position in the government, promises to arrange meetings with the president and prime minister to resolve their problems. After making the necessary preparations, the delegation travels to Ankara. After facing numerous difficulties in reaching Zübükzâde İbram Bey, they finally manage to contact him. Zübük takes the group to nightclubs under the guise of entertainment. Through various tricks, he makes them pay all the expenses, and also gets them into all sorts of trouble. Left penniless, the group members finally give up and barely manage to escape back to the town.

The next two episodes consist of letters the Teacher writes to his friend.

In the fourth letter, titled "The Door That Opened Backwards" (pp. 261-271), which constitutes the twenty-second episode of these letters, the Teacher, having finally had the opportunity to meet and speak with Zübük, recounts, as he heard from Zübük himself, how his

political rise, built entirely on coincidences, ended by another coincidence. The door of fortune, which he had opened with the words "Oh God" since his first entry into politics, will this time open backwards. Bedir Hoca tells the Teacher that his supposedly brilliant star, his success, was nothing more than his skill at "opening doors." During his conversation with Zübük, the Teacher develops a sympathy for him and even obtains a promise from Zübük in exchange for a bribe to get him transferred out of the town he had long wanted to leave. Based on this hopeful atmosphere, he speaks to his friend about Zübük with positive thoughts, contrary to what the townspeople had told him before. This section, focusing on the encounter between the Teacher and Zübük (a character from Turkish folklore), is extremely important because it strengthens the ‘theme’ that will be explicitly stated in the final section. After hearing stories from the townspeople, the Teacher, angered by their insincerity and believing it to be the sole justification for ‘Zübük-ness’ (a term referring to a character who engages in petty, corrupt behavior), had until then viewed ‘Zübük-ness’ as a historical norm exclusive to the ‘common people.’ However, when Zübük, through a masterful manipulation, finds himself caught up in the situation and used as a tool in ‘Zübük-ness,’ the Teacher will conclude that ‘Zübük-ness’ is, in fact, a shared fate in which everyone has a stake.

And finally, when the Teacher realizes he has been deceived by Zübük, in his last letter (episode twenty-third) titled "What is Zübük-ness?" (pp. 271-273), he, like the other townspeople, will express his complaint against Zübük. In this last letter, the Teacher, using a language that points to the author-narrator, questions the concept of 'zübük-ness'. He argues that the concept of 'zübük-ness', manifested in the personality of Zübükzade, is actually a reflection of the 'zübük-ness' within everyone; and that if one wants to escape this situation, one must first rid oneself of one's own 'zübük-ness'.

The novel's conflict schema, whose relationship model between the protagonist and other characters is fundamentally based on deception and being deceived, can be deduced as follows:

Individual	Society
X	
The Scoundrel	Others
(Deception)	(Being Deceived) → consultation → acceptance = scoundrelism

In the novel, whose plot is formed by the arrangement of the episodes mentioned above, the central figure in the conflict is Zübük. On the other side are the entire town, including the Teacher, and other characters in the novel. Zübük does not hesitate to use everyone, including his wife Yekdâne, for his own gain. Although his relationship with his own family members seems more sincere and natural than his relationship with the townspeople, Zübük does not hesitate to use his mother and sister as tools in his propaganda to deceive the townspeople. Presented as a completely unconventional and extreme type, Zübük is portrayed as such a fairytale-like hero that, throughout the novel, it is impossible to encounter any other character—except for Çiftverenoğlu Hamza Bey, who does so partly out of self-interest—who truly loves or approves of him, except for his own family. In their struggles with Zübük, the other characters cooperate and consult with each other.

The opposing concepts that form the relationship model outlined in the diagram and constitute the skeleton of the novel can be listed as follows:

1. The old-new (tradition-modernity) dichotomy: The novel, reflecting the 'confusion' that is the most characteristic feature of the transition from the one-party period to democracy in Turkey,

contains many clues indicating the mental upheaval that this dichotomy caused in political and social perception: "(…) – If there is no Sultan, there is a Republic. And a democratic republic at that…

- Well, did the Republic ascend to the throne so that forty-one cannon shots should be fired…(…)" (p. 64).

Among these, the following words uttered by the demagogic protagonist Zübük are also an example of social satire arranged in an ironic style, expressing the general confusion of values prevalent in broad segments of society at that time.

> "(…) The monument is a big undertaking. A nation cannot exist without tradition. What is tradition? Tradition means tombs, places of pilgrimage, old customs, do you know? Where is the tomb in this town? (…) That scoundrel lawyer Burhan calls us reactionary. What reactionary? We are genuine Atatürkists and we follow in the footsteps of Atatürk. We don't believe in shrines, tombs, or anything like that. But a martyr is different, a martyr's tomb. If Atatürk were alive and heard that we built a tomb for a martyr, wouldn't he say "Well done!" to us? (…) Since it's been said that there is democracy, a country needs schools and shrines too! They all have their own customers." (p. 178).

2. The Conflict Between Reason and Superstition/Belief: The clash of these concepts is also evident on the basis of the traditional-modern dichotomy. In the novel, traditional superstitions are criticized through shrines/tombs:

> "(…) 'Hey you dog, did you look at Yunus Baba with the evil eye?' I said. It would be fine if he looked with the evil eye or spoke ill of him… But this scoundrel has sworn on the shrine. This is a shrine, it will strike a man in a terrible way… First it struck him from below, now from above… first his manhood was affected, then his tongue… Can you joke with a shrine, you bastard? (…)
>
> We caught him. He couldn't be restrained. We twisted and turned his hands behind his back and took him to the Health Center. The doctor understood at a glance from afar,
>
> -Leave the fellow alone, he has appendicitis, leave him alone! You're going to burst his appendix!..." (pp. 220-221).

3. The Intellectual-People Divide: The sections where these comparisons are made reflect the perspective of the German Teacher and highlight the disconnect between intellectuals and the people, a long-standing problem in the country. In this context, the Teacher, who serves as a model for the intellectual character in the novel, says:

> "(…) How they deceived us, tricked us, and finally, made us sycophants of the people. The people know, the people know everything, the people have great intuition. (…) Lies, all lies…" To say "the people know everything" is nothing more than seeing the people as separate, completely different, a bogeyman, a gigantic creature." (p. 231).

After asking this question, he also outlines the form and purpose of the intellectual's relationship with the people in the following words:

"(…) It is not the city intellectual who first deceives the people, but the town intellectual. The town intellectual assists and mediates in the city intellectual's deception of the people." (p. 232).

The definition of ‘town intellectual’ expressed here corresponds precisely to Zübükzâde İbram Bey.

4. The center-periphery (Ankara-provincial) dichotomy: In the novel, Ankara, portrayed as an almost abstract, sacred entity, an absolute authority, and the source of solutions, frequently clashes with the provincial towns positioned in opposition to it. The distance and disconnect between them pave the way for Zübük as a purveyor of solutions. The people cannot see Ankara and the institutional structure it represents as close to them, and instead of going there themselves for a solution, they almost voluntarily entrust the matter to Zübük. Because, according to the people, the political mechanism that ensures communication and functioning is based on 'favoritism,' and favoritism is fundamentally based on trickery/'Zübük-ness,' which is accepted as a skill or virtue.

“(…) But where is justice? This only works if there’s money involved. Don’t pay your taxes, pay your bribes; that’s the kind of times we live in… I feel sorry for you. I know many people in Ankara. But this business of yours can’t be done with letters or phone calls. I should go to Ankara myself, for the sake of charity. We’ll have to give money left and right. It can’t be done any other way, Sabr’ağa.” (p. 25).

Zübük is able to carry out his intrigues by skillfully exploiting the gaps created by these conflicting concepts. Therefore, the key concept that gives the novel its form and name, 'zübüklük' (a term referring to a type of petty, opportunistic behavior), is presented as a natural consequence/result of these same gaps.

Cast of Characters

The richness of the cast of characters—a general characteristic of Aziz Nesin’s novels—is strongly evident in this novel as well. During the retrospective accounts provided by the narrator-protagonists, frequent references are made to historical figures and to external individuals who have indirect connections to the events being recounted. This colorful array of characters in *Zübük*—a novel where the focus is predominantly on social life and the outside world due to its narrative structure—not only serves to drive the causal progression of events but also enables a lively, polyphonic narrative style. Beyond their distinct personality traits, the characters are defined primarily by their status within social life. Consequently, descriptions of the characters focus heavily on their social standing and, to a lesser extent, their physical appearance. The fact that almost all the protagonists possess nicknames that encapsulate their social personas is a common narrative element in Aziz Nesin’s novels. This phenomenon is interpreted as a reflection of the failure to transition from a "clan/tribe" identity to that of an "individual"—a lingering aspect of the traditional societal mindset (Tunalı, 1989, p. 85). Viewed in this light, the characters comprising the novel’s cast can be grouped under the following headings based on their functions and visibility within the plot:

Key Figures

Zübük/Zübükzâde İbram Bey: He is, in the truest sense, the protagonist upon whom the novel is built. In terms of the entrenched concepts he embodies and his indispensable personality traits, he is a figure who straddles the line between a complex character and an archetype. Moreover, this archetype created by the author occasionally resurfaces in his other novels—such as in the character of Paşazâde, the protagonist of the novel *Tek Yol*—bearing these same dominant traits. No element that shapes the novel’s structure or its world of meaning exists independently of him. Zübükzâde İbram Bey (Zübük) is a man in his forties with a middle-school education who lives with his mother, wife, and sister in a town of approximately two thousand inhabitants in Eastern Anatolia. His father was a con artist who had arrived in the town as a migrant from Kars and introduced himself to the locals as "Zeybekzâde Kara Yusuf Efe," only to

earn the nickname "Zübük" after his true nature was exposed; consequently, İbram Bey is also known as "Zübükzâde" or simply "Zübük."

Zübükzâde İbram Bey is a highly meddlesome, deceitful, and scheming individual who single-handedly dictates both the town's agenda and its destiny. Although the townspeople are well aware of his manipulative character, they find themselves unable to resist turning to him time and again.

In the novel, Zübük—defined more by his personality traits than his physical appearance—exudes the air of an "Istanbul gentleman" (pp. 46–47) in the eyes of the townspeople, thanks to his tie, his "shiny shoes polished to a mirror-like finish," and his trousers that look "as if fresh from the press." Possessing extraordinary powers of persuasion and a vocal intonation rarely found even among "half-decent theater actors," Zübük has become completely identified with the town—effectively becoming an integral part of this small rural settlement. In a letter to a friend, the German teacher—who serves as the observer-protagonist narrator—describes this identification between Zübük (whom he characterizes as a "fairy-tale hero") and the town as follows:

> "(…) The people here have no other topic of conversation or discussion but him… It is as if this town could not exist without Zübükzâde, or as if its shops and houses would stand completely empty. Without him, the hearts, minds, and eyes of the people here would go hollow. It is always, always Zübükzâde İbram Bey who fills and enlivens everything here… In the coffeehouse, on the street, at home—everywhere, he is the talk of the town." (pp. 112-113).

Nevertheless, the impression Zübük leaves on the townspeople is entirely negative. Although the townspeople know that Zübük is, in reality, a "loose-trousered" (p. 188) fraud, they can never confront him with this truth. There exists a sort of secret language between Zübük and the townspeople; despite both parties being aware of their true feelings and intentions toward one another, they maintain their mutually beneficial relationship as if by tacit agreement. The townspeople's stance is articulated by Çiftverenoğlu Hamza Bey: "Zübük knows two things very well. One is that we use him on behalf of the party—pushing him to the forefront and unleashing him like a barking dog—and the other is that the whole town is fed up with him..." (p. 204).

The Teacher, who knows Zübük—one way or another—as a public figure and initially labels him a "small-town intellectual" (p. 269), will later speak of him in these words filled with complaint:

> "(…) I am inevitably compelled to speak to you once more of that inhuman creature known as Zübükzâde. A person of such profound immorality is not to be found in real life; such a figure belongs only in the plays of Shakespeare. It is as if this man were a villainous character—created by the great dramatist and having fully inhabited his role—who had leapt from the stage to join the ranks of humanity in the real world. This man does not truly live; he simply follows the path traced by his inexorable, evil destiny, ceaselessly inflicting harm upon his fellow human beings." (p. 272).

Zübükzâde İbram Bey is the living, breathing embodiment of the concept of 'zübüklük'—a term denoting a specific brand of opportunistic demagoguery—which is scrutinized throughout the novel. He stands at the heart of the plot, inextricably linked to the setting (rural Anatolia) and the era (the 1950s), and serves as the fundamental element underpinning the web of relationships within the novel.

The District German Teacher: He is one of the protagonist-narrators in the novel and the figure who paves the way for the story's development; in a sense, everything in the novel begins with his arrival. Adopting the air of an observer, he gathers information about the town and Zübük, relaying what he hears and learns to a friend far away through letters. In this capacity, he serves as the reader's representative within the novel. While he remains outside the events for the most part—until his eventual encounter with Zübük near the end—he becomes an active participant in the plot following that meeting, effectively becoming one of the townspeople. The Teacher plays a highly functional role in the novel; for instance, many details regarding the town and its inhabitants are conveyed through his perspective. Furthermore, portrayed as a socially conscious character, he acts as the author's mouthpiece regarding social issues. Comments and self-critiques concerning the events, situations, and characters in the novel are filtered through his observations. Moreover, by drawing attention to the flaws in the town's education system—a reflection of his identity as an educator—he simultaneously voices a critique of the national education system on behalf of the author:

> "The logic of the mind that appointed me here as a German teacher could just as well have made me a lecturer in a university's German philology department instead of a middle school teacher. Whether I teach German here or lecture at a university—there is no difference between the two in terms of that logic, or lack thereof…" (p. 162).

As a figure of intellectual character, the Teacher—who arrived in the town filled with idealistic sentiments and fervor—gradually loses that idealism; eventually, he comes to feel an intense desire to escape a place that seems as though a "pall of death" has been cast over it. Indeed, it is he who, in the final letter constituting the novel's concluding section, articulates the social message—and the central theme—to the reader on behalf of the author. Through his multifaceted persona (serving as protagonist, narrator, observer, and interpreter), the Teacher acts as a pivotal narrative element: he synthesizes the narrative fragments recounted by various fictional characters, interprets them in light of the novel's central theme, and guides the reader toward an understanding of that theme; thus, while often positioned outside the immediate action, his presence is integral to the overall coherence of the text.

Çiftverenoğlu Hamza Bey: He is the man who served as the town's mayor for a long time prior to Zübük; consequently, he is a secret rival to Zübükzâde. After Zübük became mayor, Hamza Bey sided with him against the townspeople to further his own interests, thereby securing a seat on the municipal council. During the parliamentary candidacy phase, he fully aligned himself with Zübük, transforming into a "barker" who promoted him at every opportunity. In Zübük's words, he is "an ignoramus who can barely string a sentence together and struggles to sign his own name" (p. 130). As characterized by the German teacher, Hamza Bey belongs to that class of "town intellectuals"—alongside figures like Gedikli İhsan Efendi, Aklı Evvel Bedir Hoca, Emin Efendi the Merchant, Allah'ın Kulu İsmail Efendi, and Allah Selamet Versin Murtaza Efendi—who deceive the public. He is also a member of the delegation that visits Zübük in Ankara.

Bedir Hoca, the Know-It-All: The German teacher describes his appearance as follows:

"He wears a corduroy cap, always tilted back toward the left side. Beneath the cap, he wears a soiled skullcap. Whenever he goes to the mosque for Friday prayers, he reportedly places the cap next to his shoes and performs the prayer wearing only the skullcap. He is a stout, round man. He has a charming face and a friendly manner of speaking." (p. 235).

He is one of the town's notables and the local party chairman. He, too, was part of the delegation to Ankara. When they clash over the resignation letter, Zübük—true to form—throws his true colors in his face, just as he does with the others:

> "–You, a former *hodja* who came to this town from a village imamate and—thanks to the party—acquired the reputation of a merchant; who, while people lacked even a horse-drawn wagon—let alone a car—procured car tires in batches of ten or twenty from the government's distribution scheme and ran a black market for them in the province; and now you have the nerve to call things undemocratic, eh? (…)" (p. 131).

Gedikli İhsan Efendi refers to Bedir Hoca—who serves as the religious teacher at the town mosque—as a "bearded stag" and exposes this negative side of his character with the following words:

"Do you know that Hoca, that Hoca... Why do they call him 'Mr. Know-It-All'? Because he knows everything... He even knows the dark hole where the Devil mates. The only thing he doesn't know is the five daily prayers. And to think he's supposed to be a religious teacher—a man devoid of spiritual light, a thoroughly ill-omened wretch..." (p. 168).

Despite this, Bedir Hoca—who manages to feather his own nest in the town thanks to the political capital gained from his party chairmanship—is portrayed as a local intellectual whose opinion is constantly sought; he is presented as a supposedly wise figure—"a man whose mind reaches into every matter"—to whom those in a tight spot turn for counsel (p. 169). Through the character of Bedir Hoca, the novel juxtaposes the old and new mindsets, aiming to convey the underlying reality that, in the eyes of the public, there is no perceived difference between the Sultanate order and the Republican administration; rather, a general state of confusion prevails, driven by a fear of authority.

> "– Does anyone know how many cannon rounds are to be fired? he asked.
>
> (…)
>
> – Heaven forbid, that won't do… Forty-one rounds are fired only when the Sultan ascends the throne.
>
> (…)
>
> – My good man, is there a Sultan now? Where did you get that idea?
>
> – If there is no Sultan, there is the Republic. And a democratic Republic, at that…
>
> – Look here, did the Republic ascend a throne, then, for cannon rounds to be fired?
>
> (…)
>
> – In that case, firing forty-two rounds would be correct.
>
> – Listen, we say forty-one rounds for the Sultan. Is there anything higher than that, for you to suggest forty-two rounds now?
>
> – Let it be forty, brother… Do you have any objection to that? Let it be forty rounds…" (pp. 64- 65).

İsmail Efendi, "Servant of God": The teacher writes repeatedly to his friend about İsmail Efendi—a German teacher, a member of the local intelligentsia, and part of the Ankara delegation—saying: "İsmail Efendi is a very pleasant man. Everyone here swears constantly, yet not a single curse has ever been heard from İsmail Efendi's lips. When he gets very angry with

someone, he shouts, 'Servant of God!' That is why he has come to be known as 'İsmail Efendi, Servant of God.'" (pp. 167-236).

Emin Efendi, the Merchant: He owns a shop in the town. He is a usurer who exploits the villagers and his fellow townsmen by extending them credit—on a scale even the bank could not match—and by providing loans, borrowed items, and goods on credit. (pp. 186-187). While sharing his impressions of the local dialect with his friend, the teacher also provides the following information about Emin Efendi, one of the town's intellectuals:

> "To my mind, when it comes to shrewdness, Emin Efendi the Merchant is in no way inferior to Bedir Hoca; in fact, at times he even outdoes him. Emin Efendi is a fatherly sort of man who has his hair shaved right down to the scalp. When drinking water, he rests one hand atop his head, and he waddles like a duck on his crooked legs. He, too, is a delight to listen to." (p. 236).

Gedikli İhsan Efendi: İhsan Efendi, one of the town's notables, speaks about himself as well while addressing the Teacher regarding Zübük:

> "I am a soldier. I have served in the military for exactly thirty-four years... There isn't a single nook or cranny of this country I haven't visited. Thousands of enlisted men have passed through my hands. It may not be my place to say so, but I am a keen judge of character. Not to blow my own trumpet, mind you, but one look at a man's face and I can instantly tell what he's made of." (p. 168).

He is a former staff officer[5] who has seen combat. He seeks to gain prestige by recounting his wartime memories. There is bad blood and rivalry between him and Mehmet Çavuş, as both share a military background. Mehmet Çavuş manages the town's ceremonial affairs and fires the Ramadan cannon; he is the one who erects the ceremonial arches and fires the cannon at Hıdırlık. He is a stalwart figure who served as an artillery sergeant in the army during the reign of Sultan Reşat. "Because he was a 'Sultan's sergeant,' he simply cannot abide Gedikli İhsan Efendi; he is constantly at odds with him" (pp. 58–59). Having witnessed the era of the Sultanate, Mehmet Çavuş stands as a defender and representative of the old order. Conflict persists between them because, upon retiring and returning to his ancestral home, Gedikli İhsan Efendi views himself as superior to the townspeople and secretly harbors ambitions of becoming mayor, whereas Mehmet Çavuş is a loyal associate of the former mayor, Hamza Bey.

God Grant Him Well-being[6], Murtaza Efendi: Murtaza Efendi is one of the town's notables and participates in deliberations regarding decisions made for the town.

Satılmış Bey, the hotelier, is one of the town's notables and a member of the party's executive committee. He is also part of the delegation from Ankara that visits Zübük. He is the first person the German teacher meets in the town; upon his initial arrival, the teacher stayed at Satılmış Bey's establishment, the Modern Palas Hotel. The teacher speaks as follows to his friend about Satılmış Bey, from whom he obtained his first significant information regarding the town:

---

[5] "Erkân-ı harp" is a term used in the Ottoman army for officers who had undergone specialized staff training. The title 'Gedikli,' applied to Gedikli İhsan Efendi, corresponds to the modern rank of non-commissioned officer (astsubay). In the novel, both titles are used for the character in question at various points.

[6] "May God Grant Safety": This phrase—a folk expression used here to characterize a protagonist—is a narrative element that the author frequently employs in his other short stories and novels as well. While in everyday language this expression conveys a prayer or a wish for well-being, in the author's works it is used primarily to critique bigotry and blind, unquestioning devotion.

> "We walked all the way to the hotel with the man sporting a waxed, pointed-tip mustache. It turned out the hotel's owner was Satılmış Bey. His dark skin clung tight to his bones; he seemed as though he might spring into action at any moment. Because he walked with a springy gait on his thin, bowed legs, his short stature appeared taller than it actually was." (p. 110).

When they clash over the matter of the petition, Zübük does not hesitate to throw his true nature in his face:

"–And you've grown a proper mustache, too—the tips of it reaching past your ears… Back when you were nothing but an innkeeper, you managed—thanks to the party—to have your inn expropriated by the municipality at an inflated price, and with the proceeds, you built a tourist hotel…" (p. 131).

Correspondence Clerk Rıza Bey: Rıza Bey—a man whom the townspeople treated with a certain wariness because he would serve as acting district governor in the incumbent's absence—held that interim role for a total of six or seven years. He is someone who speaks his mind freely. He frequently emphasizes his status as a civil servant and, consequently, ostensibly aligns himself with no political party; however, due to the hardships of making a living, he characterizes himself as a permanent yet covert dissident. He is a sensible man, well-versed in official procedures and possessing a higher level of literacy than the other local notables.

Lawyer Burhan: He is the district chairman of the opposition party in the town. Although Zübük—as part of a scheme he has concocted—promotes him as someone who is "intelligent, educated, and whose word carries weight," there is fierce rivalry between them. While he is initially portrayed as a symbol of reason and positivity—advocating that the town needs schools more than mosques—by the end of the novel, Zübük describes him as "dishonorable," claiming that he, too, deceives and exploits the townspeople through various legal tricks (p. 268). Lawyer Burhan's stance in favor of education reflects the author's own sensitivity regarding this issue (as evidenced by the Nesin Foundation[7], the novel "*Şimdiki Çocuklar Harika*", and other plays and stories on the same subject).

Kadir Efendi the Dissenter: A member of the town community whose connection to Zübük revolves primarily around his daughters. Seeing a bright future for Zübük, Kadir Efendi hopes to secure his family's prospects by having Zübük marry one of his daughters. Zübük toyed with the affections of Kadir Efendi's three daughters—Yekdâne, Dürdâne, and Güldâne—promising marriage to each before ultimately abandoning them, though he eventually married the eldest, Yekdâne. His true objective, however, was to use this situation to pressure Kadir Efendi into resigning from the opposing party and joining his own. Because of his daughters' entanglements with Zübük, the sixty-year-old Kadir Efendi suffered great embarrassment in the eyes of the townspeople. Rıza Bey, the Correspondence Clerk, describes Kadir Efendi—a man known for opposing everything—as follows:

> "(…) However, this Kadir Efendi's opposition is not the sort found among the civil servant crowd. The fellow is an opponent openly, brazenly… Like a child born with a deformity, he is an opponent by birth. That is how we have always known him… No matter which government takes power, he opposes it. Just imagine: the very day the party he founded himself came to power, he

[7] It is the foundation established by Aziz Nesin in 1972 (1973) using his own resources to provide an education for impoverished and destitute children and help them build a life for themselves.

> resigned from it that same morning and joined the opposition. (…) In short, Sir, the poison of opposition runs through this fellow's blood and marrow. God forbid, he has become addicted to opposition just like one gets hooked on cigarettes or coffee. If he doesn't play the opponent, he gets dizzy." (p. 44).

Supporting characters

In the novel, alongside the characters who play an active role in shaping events and participate in the narrative, there are other characters—though less central—who are introduced into the plot on various occasions to fulfill specific functions:

Men

Tabansız Şükrü is "an eccentric, odd fellow—a simpleton who scrapes a living by hanging around people's doorsteps" (p. 224). He handles the town's odd jobs, such as acting as a messenger or a lookout. For instance, when the governor visits the town, he facilitates communication between Mehmet Çavuş at Hıdırlık and the ceremony organizers; furthermore, when word spreads that government officials are coming to Zübük's house, the townspeople station him near the house to keep watch and alert them. And whenever town notables need to summon Zübük during their deliberations, they entrust this task to Şükrü, who is always close at hand**.**

Blind Nuri the Tinsmith: He owns a tinsmith shop in the town's market square. He's a quiet man. The municipality wants to seize the land where Tailor Cemal and his shop are located to build a road. Blind Nuri loses money to Zübük to save his shop from expropriation. When the shop is finally expropriated, he realizes Zübük has swindled him and sets out to kill him. Understanding the seriousness of the situation and seeing the cost of the deal, Zübük offers Nuri a job as a forest ranger to appease him. Blind Nuri, overjoyed at the thought of getting a real government job, sells what's left of his shop and gives the money to Zübük as a bribe. Then, relying on a blank piece of paper Zübük has signed with his fingerprint, he dresses in a soldier-like uniform, arms himself, and stands on the Hıdırlık road, extorting money from passersby. (pp. 119-123).

Alucanlı Sabri Ağa: He is the headman of Alucan Village, one of the villages near the town. As a last resort to resolve a pasture dispute with the Sevecenli people from the neighboring villages, he falls into Zübük's clutches and is exploited by him for months. Learning of his situation, he and two other "Zübük victims," Tailor Cemal and Blind Nuri, attempt to eliminate Zübük, but Zübük, with his original trick, makes them regret their decision. Sabri Ağa later falls for the lie that "the government will come to the house," and even slaughters a sheep with his own hands for the feast at home.

Tailor Cemal: A poor tailor struggling to make ends meet with his seven dependents. When his younger brother wants to attend high school in town after middle school, Cemal asks Zübük for help to get him into one of the "government's free boarding schools." Like the others, Tailor Cemal also can't get back the money he lost to Zübük for the clothes he made and for facilitating the work. He, like Sabr'ağa, Barber Hakkı, and Blind Nuri, seems to forget the others in the "government is coming" lie, and becomes practically a doorman in Zübük's house, helping with the preparations.

Kara Bela, the son of the clever Bedir Hoca, is the novel's first narrator and, as a townsman, the first to mention Zübük to the Teacher. He tells the Teacher how Zübük, along with the son of Çiftverenoğlu Hamza Bey, makes his household practice every day, claiming "the

government is coming," and how he makes the townspeople hold imaginary parades in front of his house (pp. 10-14). Thus, the first information and impressions about Zübük's personality, the main subject of the novel, begin to emerge. In this way, the Teacher, as an observer, first learns about the town-Zübük relationship through Kara Bela's words.

Driver İğri Nuri: He is the driver of the minibus that runs between the town and the province. İğri Nuri, a multifaceted personality, plays a role in the novel as both an accomplice in Zübük's deceit and the one who ultimately exposes these deceitful acts. In terms of personality profile, he is the closest character to Zübük in the novel (pp. 48-49). Rıza Bey mentions İğri Nuri to the Teacher as follows:

> "(…) They call İğri Nuri a driver, but don't pay attention to his driving… His name is driver, but no one has ever seen him behind the wheel. He embodies all the characteristics of a vagabond. He's a drunkard, a pimp, a killer, every kind of depravity, every kind of trick… He rarely stays in our district. He lives far away, in Ankara, Istanbul, Izmir. Anything less is not enough for him. What would he do having fun here? This is a poor place. What would he get from anyone?… When İğri Nuri gets out of prison, he occasionally comes back to his hometown, which he considers his father's house." (p. 48).

Kemik Mıstık Oğlan: Once upon a time, Zeybekzâde Kara Yusuf Efe, who had entered a women's bathhouse, was caught. Kemik Mıstık Oğlan, whose mother was also in the bathhouse, beat Zeybekzâde, who was under a cloak, until he was completely exhausted in the middle of the marketplace. "This boy called Kemik Mıstık is so frail he'll fly away if you blow on him, he can't withstand a strong wind... A scrawny boy, utterly cowardly..." (p. 155). Unable to stand up to this scrawny boy out of shame, Zeybekzâde Kara Yusuf Efe lost his reputation after this incident and received the nickname 'Zübükzâde/Zübük'. Finally, the Teacher, who fell for Zübük's lie about favoritism, wrote that he sent a bribe of two thousand liras to Zübük through Kemik Mıstık Oğlan.

The New Governor: He is the newly appointed governor of the province. His reputation began to spread six months before his arrival. Countless legends are circulated around him, and he is portrayed as an extraordinarily magnificent figure in terms of both physical appearance and personality. So much so that the townspeople (Aklı Evvel Bedir Hoca) even conclude that this governor is a punishment/calamity sent by God to bring the wayward townspeople to heel (p. 56). Although the governor, along with the state authority he represents, is presented in the novel as a symbol of 'power' and 'fear', he too cannot escape Zübük's scheme. The governor, described with such exaggeration and praise, almost like a mythical giant/hero, is actually not at all like what is portrayed:

> "(…) A skinny, dark-haired fellow got out of the car. Damn, so this is the governor who shakes seven provinces… Shame on us! The fellow has no manly qualities. He's skinny and shorter than a shepherd's staff… You'd think a Gypsy's tongs had been given life and transformed into a man." (p. 67).

The District Governor: At the time this Governor was appointed, there was a "brave" District Governor serving in the town. Like everyone else, he had heard of the incoming Governor's reputation. This brave District Governor's only fear was that he might not be able to tolerate the Governor's cruel and humiliating treatment and might beat the Governor. Like everyone else, the District Governor was fed up with Zübük and his actions. (p. 101)

Eşref Ağa and his son: Eşref Ağa is a wealthy man from the town's elite, "as rich as Croesus." His only child, his son, has been smitten with Yekdâne, the eldest daughter of the opposition Kadir Efendi, ever since Zübük started showing interest in girls. When the girl insists on Zübük, Eşref Ağa, in desperation, tries to settle for one of the other two girls, but Zübük has captured the hearts of all three, so Eşref Ağa fails. Later, father and son, influenced by İğri Nuri, whom Kadir Efendi hired to kill Zübük, join forces with him to murder Zübük.

Deli Celil: He appears in the novel as a representation of the strained social psychology. Zübük, just as he made Blind Nuri a so-called forest ranger, arbitrarily made him a telephone guard. With his appointment as a telephone guard, telephone wire theft began to rampant in the town. Anyone and everyone started stealing the telephone wires allocated to the town by the provincial telephone office and using them for other purposes (as tie-ups, ties, harnesses, yokes, axle fasteners). Deli Celil is later taken to the police station by the gendarmerie as the culprit, beaten, and then released only after Zübük intercedes. Following this, Deli Celil decides to team up with Blind Nuri to kill Zübük, but they fail to succeed.

Butcher Osman: He is the town's butcher. Just as the opposition and Zübük's circle are debating whether the town needs a mosque or a school, Butcher Osman's buffalo, mistaking the green carpet inside the mosque for a meadow, enters and remains trapped inside for a month, unable to escape through the narrow door. Butcher Osman raises a commotion, shouting, "My buffalo has been stolen!" The buffalo is found by chance in the mosque a month later, weakened and near death, by Tabansız Şükrü Oğlan. This strengthens the hand of the opposition against those who planned to build a mosque in the town. This incident clearly shows that the mosque, which nobody in the town visits very often (!), is unnecessary for the town. Throughout this section, the abuse of religious values is criticized with a tragicomic tone and ironic language, using this incident as an opportunity (pp. 218-230).

Ferhat the Photographer: A young man from the town who became an apprentice after working for five years with a photographer in the province. Zübük, to deceive the townspeople, used Ferhat's connection to his hometown to borrow 250 lira from Ferhat's master photographer, a veteran who learned his craft in Istanbul, to create photomontages. He then had Ferhat's pictures, which he found here and there, of the prime minister and members of parliament superimposed onto his own. Having gained considerable popularity among the townspeople through this scheme before the municipal elections, thus securing his mayoral position, Zübük failed to pay the photographer. His master then strictly instructed Ferhat to collect the money from Zübük at any cost. Ismail Efendi and Gedikli İhsan Efendi, while walking anxiously along the road, accidentally learned of this scam from Ferhat the Photographer.

Women

In the novel, the presence of women is considerably less than that of men, both quantitatively and in terms of function and visibility. This situation can be considered natural, especially given the political atmosphere that forms the backdrop of the novel (the Democratic Party era) and the scale of the Anatolian countryside depicted in the novel. In Zübük, the already relatively small number of women are passive and quite far behind the men. It should be noted that this situation, which is valid for the novel Zübük, which can essentially be described as a "town novel," is not the case for some of the author's other novels that can be called big city (Istanbul) novels, such as Tatlı Betüş, Kadın Olan Erkeğin Hatıraları, Erkek Sabahat, Gol Kralı, etc. In other words, it can be said that the author, as in his other novels, has managed to bring together a

figurative structure appropriate to the social environment and life of the segment he deals with in this novel.

Midwife Hayriye Hanım: She is one of the narrators of the novel. After marrying her husband in Istanbul, they moved to this town, his hometown, for a change of air when he fell ill. Three months after their arrival, her husband died. She and her daughter, a primary school teacher, have lived in the town for eight years, inheriting some vineyards and gardens from her husband, as well as the house they currently live in. Hayriye Hanım, hoping that Zübük will divorce his wife and marry her daughter, believing the lie that the government will stay at Zübükzade's house, and also fearing that one day Zübük might become a member of parliament and oppress them, lends him eight hundred lira, but never gets it back.

Zübük's wife[8]: According to Zübük's mother, she is an "ignorant, uncouth" woman and not a match for Zübük, who would later become a member of parliament (p. 21). Zübük's rise from mayor to member of parliament transforms him into a complete nouveau riche. He embraces the atmosphere of Ankara, but even amidst the city's high society, his provincial origins are evident in every aspect of his demeanor.

> "–I said, 'My dear bride, what are these new habits? When fellow countrymen come from our hometown, aren't you supposed to welcome them in and show them hospitality?'
>
> Her nose was outside the door, but she was inside. 'Excuse me,' she said, 'it's my day to receive guests… I have female guests inside. The wives of ministers and officials. Otherwise, I would have said, 'Please come in and take a breather.'" (p. 240).

Zübük's mother: She is an uneducated woman. Like her daughter and daughter-in-law, she is obligated to serve Zübük. Unwittingly, she becomes an instrument in Zübük's intrigues against the townspeople and promotes her son's propaganda at every opportunity. She is the one who greets, welcomes, and brings the townspeople to Zübük's presence whenever they visit.

> "The old woman called out from the top of the stairs a moment later:
>
> - Please come in," she said. (pp. 90, 93).

He truly believed Zübük to be a great man. Since Zübük was from Ankara, he also went to Ankara with his daughter and daughter-in-law. Later, he would complain to the Ankara delegation that visited Zübük about his son's city escapades (p. 240).

Zübük's sister[9] is an uneducated girl who could only read up to the age of four. Zübük gains prestige by having her read the letters he supposedly receives from the Turkish Grand National Assembly in Ankara (p. 11-12). In fact, Zübük knows that the lies he feeds to his own

[8] In the novel, the only detail regarding how Zübük married Yekdâne is given by the opposition Kadir Efendi: "Didn't this Zübük, this dishonorable man, travel through seven provinces, having spells cast by the most terrible sorcerers? Didn't this shameless woman feed my daughter Yekdâne donkey tongue?... After that, a fire fell into the girl's heart. Night and day she started muttering, 'Zübük, Zübük, oh Zübük!' We saw that there was no hope, the girl was slipping away; so we said to them, 'Okay, take her and may you benefit from it…'" (pp. 49-50).

[9] Although the novel states that Zübük has multiple sisters (p. 10), only one is mentioned throughout the novel (pp. 11-20, 21).

family will be exaggerated by them and passed on to the townspeople, and he does not hesitate to use them in this way.

Other Characters

In addition to these characters, the novel also includes other characters who do not directly influence the course of the plot but are only briefly mentioned by the narrator-protagonists in the

narration of events:

Zurna player Gypsy Hüsin and Drummer Lame Veysel play drums and zurna at the welcoming ceremonies held in the town. When the new Governor arrives to visit the town, they are surprised by his grandeur and instead of playing the İzmir March as planned, they repeatedly play the tune of "Kâtibim". Present at this welcoming ceremony are the middle school principal and the children; "the ninety-year-old Grandfather İrfan" (p. 197), who is moved to tears at the mosque construction meeting where Zübük and Lawyer Burhan are side-by-side; Haydar, the town's health center doctor and health officer; the governor's servant; the two primary school teachers (who, incidentally, teach history and geography due to a shortage of teachers) with whom the German teacher tries to manage the town school's education (p. 163); Baha Bey, a retired teacher whom the townspeople have recommended as a candidate for parliament because of his honesty and knowledge; Salim Hoca, the forest contractor; Şevket Bey, the postmaster; the town's judge; and the gendarmerie commander, among other residents of the town.

In addition to these, the Presidential aide-de-camp, whom the Ankara delegation inquired about Zübük's whereabouts, the coffeehouse owner who guided the delegation, the barmaids, waiters, and other individuals in the entertainment venues where Zübük took the delegation members, are also incorporated into the novel as figurative elements[10] that complete the plot.

Setting

In the novel, it is observed that the element of setting is largely identical with the human element. The 'town' where the events in the novel mainly take place is perceived as almost one and the same with Zübükzâde İbram Bey, as is emphasized from time to time during the narrative (p. 113). The reason why the town, where both the events take place and are narrated, is not named as a settlement unit in the novel is likely the author's concern to add a realistic atmosphere to the narrative by making the reader constantly curious about the place and thus constantly thinking about what is being narrated, since the subject he wants to narrate on the scale of this town is generally representative of almost every region of the country with a similar structure in those years (1950s). Or, more deeply, what he really wants to do is not so much to tell the story of a specific region, but rather to reveal the general characteristics and mentality of the average person in the country. The assessment of the town by the protagonist, the District German Teacher, onto whom the author has projected his own perspective, clearly expresses this general concern: “I knew I would fall into a primitive way of life here; I was prepared for it beforehand.” (p. 105). Indeed, the following details

[10] The novel includes non-plotting characters who play no role in the main storyline but are recalled on various occasions during the narrative (Zübük's father, Zeybekzâde Kara Yusuf Efe, and the fictional Poşulu Efe he invented; the son of the widowed Dudu; the young government doctor, Dr. Rüştü, whom Zübük defrauded during his appointment process, etc.), as well as frequent references to historical figures (Zal's son Rüstem, the English King, etc.), as in the author's other novels. While these elements broaden the cast of characters, they also offer the author extensive narrative possibilities, in keeping with the expansive timeframe of the storytelling.

given in various places about the town seem to imply that, along with its vague identity, the district could be a socio-economically similar place to any other in the country:

The unnamed town is panoramically described as being 1342 kilometers from the sea, 1286 meters high (p. 105), situated on a wide plain "on the Turkey-Iran transit route" (p. 106), "a small place where everything is concentrated around a small area, accessible only by a road that lasts four or five hundred meters," and "a small place where the main road widens to form a square" at its entrance. The total population of the district, including its villages, is around five thousand, in addition to the 1980 people living there (p. 110). The Kamışlık Stream flows through the southwest of the district, becoming a swamp from June onwards throughout the summer. To the northeast is Hıdırlık Peak, and "there isn't a single province in Anatolia without several Hıdırlık peaks." In the district, after 11:30 PM, the electric lights flicker three times. This signals that the electricity will be cut off. After that, gas lamps come on. This detail about town life at the time also reflects, to some extent, the socio-economic structure of Turkey in the 1950s. This town, where transportation to the provincial capital was only provided by a small, old minibus three days a week; where the newspaper only arrived twice a week via this vehicle, three or four days after publication; and where telephone access was limited, was, in the words of the District German Teacher, "not significantly different from any other Central Anatolian district" (...) and even "more deprived and poorer" than them (p. 112). The town, notable for its distance from the center (Ankara-Istanbul), is frequently described in various parts of the novel, both by the local people living there and by the German Teacher as an outsider observing from the city, as a place[11] "covered in the dust of death." The novel's narrator/observer protagonist, the German teacher, describes the town's 'iconic' general mood during his early days in the town, when his sense of idealism and hopes for the town had not yet faded, with the following sentences:

> "(…) Ortasından bıçak gibi keserek geçtiğimiz kasabayı ikiye bölen yoldan, tozu, toprağı havalandırarak durmadan gelen geçen özel otomobiller, kasabanın toprak damlı evlerini kat kat toz tabakası altında bırakıyorlar. İlk bakışta, insanlar bile, uzun zaman yattıkları topraktan daha yeni kalkmışlar da, üstlerini başlarını silkelemişler gibi görünüyor. Derileri bakışları bile tozlu dumanlı… Bu toz toprak altında uyuklayan kasabayı böğrüne saplanıp geçmiş transit yolu bile derin uykusundan uyandıramamış. Parmaklarımı topraklara geçirip, ellerimi derinlere daldırıp, kollarımla yolları, tepeleri tutup, bütün bu kasabayı sarsıp sallayacağım, onları tozlarından silkeleyip uyandıracağım sanıyorum." (s.106-107).

These lines, which metaphorically describe the integration of place and people, also seem to be presented by the author-narrator as the rationale for the novel's creation. In such an environment where the communication between the center and the periphery/provincial is weak and almost broken, it is a natural consequence that an opportunist like 'Zübük' emerges in a remote

[11] This expression, actually used to describe the town's unfortunate fate, is ironically justified through the words of the hotelier, Mr. Satılmış: "(...) Look up there... Our ancestors built their cemetery in the most impressive, highest place. The area below Hıdırlık is all cemetery. When the wind blows, the graveyard soil is scattered over the town. Now do you understand, Mr. Bey, why the soil of the dead is scattered here..." (pp. 113-114). These lines, besides reflecting the townspeople's (society's) perception of the world, are also one of the subtle examples in the novel of the author's critical stance against 'superstition'. Considering that the novel essentially questions the traditional mindset's flawed/superstitious and submissive nature, Satılmış Bey's attribution of the town's persistent misfortunes to these mystical, metaphysical elements (cemetery/Hıdırlık, etc.) is one of the clearest indicators of the 'dark humor' that dominates the novel.

town in Anatolia and exploits the local people. Indeed, Zübükzâde, who conducts his business as he pleases in these places, will not be able to stay in Ankara for long when he becomes a member of parliament and will return to his natural environment, the town. As can be seen, the fundamental element that gives birth to and nourishes Zübük in the novel is the town (provincial/Anatolia) that has withdrawn into itself. The choice of the unnamed town as the main setting of the novel is due to its social geography that allows for the concept of 'Zübük-ness', which shapes the theme of the novel, and in this respect, it is within the area of attention and interest of the socially conscious writer Aziz Nesin.

Ankara, positioned as the center of the novel and a symbol of authority, contrasts sharply with the lawless town. However, it is no less, and indeed far more, akin to the town in terms of 'cunning' or 'opportunism'. Everyone in the town almost reveres Ankara as the seat of the government and the Grand National Assembly. So much so that the entire town mobilizes with all its might for the welcoming ceremony for the new governor and for the fabricated story that the government will be visiting Zübük's house. Zübük, in turn, uses his only and most powerful weapon against the townspeople – writing to Ankara – to maintain his own power by claiming the privilege of solving their problems.

The various exterior (open) and interior spaces mentioned at the town level are structural elements designed to reflect the social life of the town. These spaces, which are generally not described in detail, can be listed as follows:

Places like Hıdırlık Peak, where Mehmet Çavuş fires a "cannonball from the infidel era" (p. 65) during Ramadan, holidays, and welcoming ceremonies, and the area in front of the post office where the "arch" is erected for welcoming ceremonies, are outdoor/open spaces belonging to the town where the people gather. The function of these places in the novel is to provide clues about the socio-cultural structure of the townspeople, as they serve as venues for their collective activities. The events and discussions depicted as very lively and dynamic scenes in these open spaces during the welcoming of the Governor (p. 63) are also places where old/traditional cultural values clash with new understandings/modernity (sultanate-republic) in the eyes of the townspeople (p. 68, 69). Such places are reminiscent of the "political squares" of "square culture," where the strained social conscience is relieved and revealed in traditional narratives.

The Teachers' Association, where the town's leading figures frequently consulted, was highlighted as a social space where the townspeople collaborated against Zübük. Because their district lacked places like "city clubs, merchant clubs, hunters' clubs," and because they believed there weren't any larger, biased, or dubious buildings like the town hall or party headquarters, the town's leading figures always gathered here to make decisions. Indeed, they held the founding meeting of the Mosque Construction Association here after Zübükzade İbram Bey said, "No, let's not mix politics with religious matters; we are secular. Let's meet in the Teachers' Association to ensure a neutral place!" (p. 196). As emphasized above, Zübük's real intention behind this suggestion was to get rid of Lawyer Burhan. Once again, when Zübük, as a member of parliament, visited the town from Ankara, all the town's leading figures greeted him there to demonstrate that there was "no party division" among them (p. 227). The party's district headquarters and the municipality building, where Zübük and other members of his party frequently met to make various decisions and hold consultations, were also among the other institutional venues. The Ankara delegation, who had suffered injustice at the hands of Zübük in Ankara, planned to meet with him at the coffeehouse of Hotelier Satılmış Bey to humiliate him upon his return to town; however, Zübük, knowing what was to come, prevented the protest by

also inviting the town's opponents to the meeting, and strengthened his prestige with the rising applause (pp. 255-257).

In his first letter to his friend, the district German teacher describes his impressions of the town and its inhabitants, mentioning social facilities such as hotels and restaurants. These decorative details about the place also shed light on the social conditions of the period in which the novel was set (the 1950s).

"The district has two hotels, one called 'Tourist Palace Hotel' and the other 'Modern Palace Hotel,' which have nothing to offer but the word 'hotel' on their signs. The Modern Palace Hotel, where the Teacher stayed before moving into a house, looked better than the other, but it was far from hygienic. The hotel was disinfected with gas, diesel, or DDT. It had four rooms. One room had six beds, two had four, and one had two. The toilets were extremely dirty and unusable. Below the hotel, there was a coffee shop on one side and a cook on the other. Along with this cook, there were a total of three cook shops in the district, one under the other hotel, and all three had signs saying "Restaurant." Moreover, one sign had the letter "N" and the other had the letter "S" upside down. The Teacher had his first meal in town at one of these, a black-painted plywood tabletop cracked in patches from the heat and rain…" They examine the restaurant, which has the word "Restaurant" clumsily written in white paint, very carefully, as it is the first interior space they have entered/seen in town, and he describes it to his friend. This is the interior space described in the novel in the greatest detail:

"(…) In the restaurant, there are six tables and one very long table. The spaced tabletops, stained with oils and food spilled over countless years, have become gleaming like boxwood. A child wiped the table with a dirty rag. I went to where the cooking pots were kept. Open pots and trays were lined up in rows. They were all covered with a black tulle, a lacy tulle… When I moved my hand, the black tulle on top of the food spontaneously lifted, and I was surprised. What I thought was black tulle was actually a swarm of black flies… I was surrounded by a cloud of flies. (…)" (p. 109).

The shop of Blind Nuri the tinsmith, which the municipality wants to expropriate because it is on the main road, is described in relatively detail to reflect Blind Nuri's socio-economic situation: "(...) Four open walls. It doesn't even have a door, so the poor man puts a sack over the peephole. When it gets snowy, Blind Nuri takes refuge in a corner of his shop, and instead of a roof, he covers it with rags, tin, violets, whatever he can get his hands on, tinning, patching buckets, soldering, and so on, the poor man gets by." (p. 30). This place is a frequent haunt for townspeople from the surrounding villages. Nuri will pay Zübük five hundred liras for tailoring services and lose various gifts to save his shop from expropriation; however, he will still not be able to prevent the demolition of his shop. The shop of Emin Efendi, a merchant, is another such indoor space that brings the townspeople together.

Another interior space in the town is Zübük's house. Zübükzâde İbram Bey's house is adjacent to Çiftverenoğlu Hamza Bey's house. There are no other houses opposite it. The house is situated "on the slope leading down to the Kamışlık stream on the opposite side of the road" (p. 13). Because of this feature of the house, Zübük is able to have a so-called morning handshake with all the town's leading figures every morning. This interior space, which is not described in detail, is one of the places where Zübük and the town's leading figures are frequently brought face to face in the novel. The roles of Zübük's own household in their relationship with the townspeople are

also indicated through the narration of events taking place within this house. For example, when a delegation of townspeople comes to meet with Zübük, his mother greets them first. Furthermore, Zübük, along with the deceitful group he brought here, claiming they were government officials whose arrival he had long been deceiving the townspeople with, drinks here and is watched by the townspeople.

Zübük's house in Ankara is on the ground floor of a seven-story apartment building. After becoming a member of parliament, he lives there with his family. Unable to find Zübük there, the Ankara delegation then goes to the Parliament, then to the Presidential Palace, and when they still can't find him, they go to a hotel. After a five-day chase, the town delegation, still unable to find Zübük, are sitting thoughtfully in the hotel café one day when the hotel owner, feeling sorry for them, intervenes and, using a little trick with a phone, connects them with Zübük. Furthermore, Zübük takes the Ankara delegation, who finally caught him, first to a "luxurious restaurant" and then to a "paradise-like place with half-naked women and groups of musicians," where he gets them into all sorts of trouble.

Time

In the novel, where the narrative time and the time of the events are different, the narrative time is stated as "three years" by the protagonist Zübük to the District German Teacher during a conversation between them:

> "—You must have heard quite a bit of gossip about me here over the past three years," he said, "thanks to my fellow townspeople who have filled your ears with it" (p. 266).

This period will be confirmed by the German teacher:

> "—That's shameful," I said, "that's shameful. It's been three years since I've been among you. Don't you have anything else to talk about besides Zübükzâde?" (p. 271).

The accounts/reports addressed to the Teacher at various times during this three-year period are also composed of events that took place over a period of thirty or forty years. Thus, when İsmail Efendi, the servant of God, recounts his memories of Zübük to the Teacher, he says that "a representative passed through their town because there was no other way due to the proclamation of the Republic, and that he himself was in his 'youth' years at that time" (p. 18). Based on this statement, it can be understood that İsmail Efendi was approximately fifteen to twenty years old at the time of the proclamation of the Republic. If we assume he was around sixty years old at the time of the narration, then it can be calculated that a period of approximately thirty-five to forty years is being recounted by the townspeople. Similarly, from the information given by the hotelier Satılmış Bey regarding the Zübükzade family's past, an approximate time period can be deduced: When Zübük's father, Zeybekzade Kara Yusuf Efe, came to the town from Kars as an immigrant, Satılmış Bey was fifteen or sixteen years old (p. 147). And the clerk Rıza Bey, in a somewhat mocking tone... The author states that Zübükzâde İbram was born during these years (p. 158). Since Zübükzâde İbram is described as being "around forty years old" (p. 261) within the three-year period of the narrative, it is confirmed that the time period corresponds to a period of thirty-five to forty years. Although the narrative, as the external time surrounding the events, is sometimes taken further back in time when Zübük's family history is given, the period that the novel primarily aims to describe/criticize and that forms the backdrop is the 1950s. These years mark a period when the Democratic Party government pursued relatively more liberal economic and social policies domestically compared to the single-party years;

and externally, it sided with the Western bloc. Some of the government's policies that had a significant impact on large segments of the population domestically were seen as a resurgence of reactionism; externally, its closeness to the Western bloc was interpreted as being pro-imperialist, and was fiercely criticized, particularly by circles and individuals with a left-wing worldview. The socialist writer Aziz... This period, which Nesin frequently used as a backdrop in his stories and novels, is presented in a more direct context than in his other novels. This time, the practices of the ruling party are criticized not through allusions, but by placing the institution of 'politics' itself at the center, through the character of Zübük.

First published in 1961, the novel's two-layered temporal structure (past and present) necessitated the inclusion of an external character, the District German Teacher. Through this character, the author was able to bring together fragments of events—narrated by various characters over a thirty-to-forty-year period—under a three-year fictional timeframe, addressing them to the teacher. This allowed the author to emphasize thematic points he intended to highlight.

The narrative unfolds from a conversational time frame between the narrator-characters and the Teacher, through flashbacks made by the townspeople on various occasions. The narrative, which takes place in a conversational tone, ultimately returns to the present time, conveying the feeling that the events described occurred in the past.

Another detail regarding the use of time in the novel is the use of vague, indefinite, time expressions by the character-narrators when recounting events. This approach, an extension of traditional storytelling, is a common feature in many of the author's novels. In these novels, where the primary aim is to convey messages through events, details of time and place are generally often disregarded. For example, the protagonist-narrators in Zübük begin and continue their stories with expressions that obscure the time, such as "one day, one day, time passed, one day I was in a coffee shop, on a certain date, it was eight or ten years ago, I think… etc."

Theme

To determine the theme in Zübük, it is necessary to start from the fact that the two fundamental elements brought into conflict in the novel are the individual and society (Zübük and the townspeople). In Zübük, regardless of the historical period to which the events belong and regardless of the type of message (political, ideological, aesthetic, etc.) that is intended to be conveyed through these events, the fundamental element that determines all of this is the question of how the power centers/sides in the novel are positioned against each other through which concepts. That is to say, in all the events that take place around the concept of 'Zübük-ness' in the novel, Zübükzâde is the deceiver; the others are the deceived. However, as emphasized in various parts of the novel, this 'deception-being deceived' relationship is almost a staged fight. Despite knowing they are being deceived time and again, and despite knowing that he is not truly sincere, the townspeople, with a conditioned acceptance bordering on submission, once again fall victim to the trickery of Zübükzâde İbram Bey. They attribute this unfortunate fate to their distant, uncertain, and eternal fear: the anxiety of "What if...?" The novel suggests that Zübük, who is well aware of this traditional weakness[12] of the townspeople and constantly deceives and exploits them within this psychology of fear with his politician persona and demagogic identity, is the very reason for

[12] The author discusses this issue of 'fear' in more detail in his book "Fear of Fear": Adam Publications, Istanbul, 1998, 1st Edition.

his emergence. This fear is actually more of a state of "acceptance[13]" than a fear at all. It is this acceptance itself that "forces Zübükzâde to become evil" (p. 167). Traditional societal sensibilities, closed to criticism, investigation, and the pursuit of justice, prefer to maintain the outdated status quo at all costs rather than adopting a critical and questioning attitude that would earn them the respect they deserve. This gives rise to the tragicomic experiences that society undergoes during its transition from a communal structure to a modern society—as exemplified at the town level. The resulting 'opportunism' (or 'sycophancy'), therefore, emerges as a universal 'human condition' at its point of origin and seems inevitable.

The following views, expressed through the observer-hero narrator, the German teacher, who clearly reveals the theme of the work and serves as a striking example of how the author, despite being an enlightened personality, ultimately becomes a tool of 'scoundrelism,' also aim to emphasize the need for 'internal criticism' that Aziz Nesin, as a social realist writer, wanted to draw attention to:

> "(…) Now I understand very well that there isn't just one scoundrel, we are all scoundrels. If there wasn't a scoundrel within each of us, if we weren't all scoundrels ourselves, such scoundrels couldn't grow among us. The scoundrelness that is in each of us combines and these scoundrels emerge. Yet the scoundrelism is in us, within us. We create them from our own scoundrelism. Then, when we see that our own scoundrelism has merged into a single scoundrel, we get angry at him." (p. 273)

The main theme indicated by these lines, which are taken as a message at the end of the novel, is not in the ways in which vulgarity manifests itself, but rather in its background, its causes, and the novel's suggestion is precisely about this source point. In short, this is the observation that 'in order to put an end to vulgarity, we must first rid ourselves of our own vulgarity.'

Language and Narration

The novel Zübük, created with very rich and diverse linguistic and narrative possibilities, uses different narrators and different perspectives. In the introduction, a third-person narrator describes the first arrival of the District German Teacher in the town, along with a panoramic view of the town. After this introduction, each part of the novel, which has an episodic narrative structure, is narrated by different protagonist-narrators. These protagonist-narrators sometimes have a dominant perspective that can enter the inner worlds of the other characters:

"(…) that is to say, Kadir Efendi, in his astonishment, forcibly pushed the girls into Zübük's arms. He thinks to himself:

-Damn Kadir, stop being a fool. What did you gain from being an opposition figure all these years… (…)" (p. 50).

Although each section of the novel consists of short stories with their own introduction and conclusion, these are not entirely independent parts. Essentially, the purpose of their

[13] In the preface to his translation of Dieter Duhm's book "Fear in Capitalism," the author says the following about this social state of fear and normalization: "(...) The ways to escape the fear of fear are to conform to the fear-producing power of society, to submit to it, to identify with it, as well as to remain passive, silent, and taciturn. Defending oneself by remaining silent, not interfering, not doing anything, and not witnessing anything. (...) This is the method of the Turkish peasant, oppressed for centuries: I fear not what I haven't done, but what I have done... Therefore, I do nothing! I live not like a human being, but like a thing." (Aziz Nesin, "Fear of Fear in Turkey," Gergedan, June 1987, No. 4, pp. 44-50).

arrangement/narration is to recount the antics (the subject) of "Zübük." Generally characterized by exaggerated storytelling, these sections begin with the protagonist-narrators addressing the Teacher, first speaking about themselves, the town, or the games Zübük played on them; then, with a sudden introduction, they convey their story about Zübük and conclude by complaining about their own situation. For example, in the section titled "Serving the Party," Çiftverenoğlu Hamza Bey narrates:

"Let's be honest; if you gathered all the intelligence of our people, you wouldn't have the intelligence of that scoundrel Zübükzâde. He's so cunning, he could manipulate the world with the tip of his finger," he begins, then continues;

"Once upon a time, when the wise Bedir Hoca was the district chairman of our party, he went to the province... (...)"

He then recounts the main event he wants to describe, and concludes, "Well, sir... What haven't we suffered at the hands of Zübükzâde!... And who knows what else we'll suffer. Let's see what God will show us."

The narrative is sometimes told indirectly, as if from a second or third person:

"Alucanlı Sabri Ağa came to the market. While chatting here and there in the shop of blind Nuri the tinsmith,

- Nuri Efendi, you are a true gentleman. Because you don't talk much. Therefore, I want to ask you for advice," he said. (p. 24).

In these sections, the protagonist-narrators often refer to the accounts of other characters, saying, “According to the clerk Rıza Bey, when our district governor received the governor's telephone order, he was so stunned as to have been shot in the head that he couldn't get up from his chair for half an hour.” (p. 57), and sometimes they quote the words of other characters verbatim: “The King of England came to visit me because he was a close friend of mine. However, because my heart was broken due to a woman's affair, I did not allow him to enter my presence.” (p. 87).

In the sections structured as epistolary narratives, consisting of letters written by the District German Teacher to his friend, while an observer's point of view is used partly, the dominant point of view is predominantly employed. The Teacher, as the narrator in these sections, speaks on behalf of the author, and in addition to recounting what he has heard and seen, he offers assessments, interpretations, and inferences about people, situations, and events with considerable authority, and conveys messages. The descriptions of places and people in these sections are also relatively more detailed and realistic. (p. 110, 111).

Apart from the Introduction and the Teacher's letters, every section, while it could have been narrated to the Teacher by a single protagonist, is instead narrated by different narrators due to the author's discretion. In this respect, the narrative is structured in a traditional narrative style where each protagonist-narrator takes turns narrating. Thus, since each character involved in the narrative also presents their own point of view, the narrative acquires a polyphonic structure.

In some parts of the novel, continuity in the narrative is sought by making references to events in previous sections and establishing connections. For example, the love affairs of Zübük with Kadir Efendi's daughters, as narrated by Rıza Bey in the episode "Three Beauties, All Three

Beautiful," are revisited by Hamza Bey in the section titled "Serving the Party," and explanations are given about the inner workings of the events (p. 224).

Dialogues occupy a large space in these episodes narrated by different protagonist narrators. These dialogues, characteristic of the author's style, aim to immerse the reader in the atmosphere of the work.

> "—Nuri Efendi, my son," he said, "even a wolf, being a wolf, doesn't eat its neighbor, does it?
>
> —No, Uncle Kadr'efendi.
>
> —Can a man who seduces a virtuous, honorable, and chaste girl be called a man?
>
> —No, Uncle Kadr'efendi.
>
> —So what should be done with such a monster outside of humanity, Nuri Efendi, my son?
>
> —His carcass should be laid out, dragged to the mountains, and given to the wolves and birds.
>
> —(…)" (p. 49)

The author has made extensive use of original linguistic elements (proverbs, idioms, folk sayings, original metaphors, slang, etc.) in this novel as well. These linguistic elements stand out as the clearest indications of the author's general and everyday language and style approach, driven by a concern for a simple, clear Turkish that can be understood and read by broad segments of the public. ([pp. 39, 41, 42, 45, 49, 58, 59, 62, 63, 70, 73, 75, 77, 78, 88, 115, 118, 128, 139, 144, 147, 150, 200, (...)]) In parallel with this approach, the author's characteristic use of compound words is also evident, as in previous novels: "bitürlü" (p. 192), "bigün" (p. 195), etc.

Another usage that may be included within these original linguistic elements is the use of regional dialects and accents: "'n'ideceğim', 'kasabanın ötey başı', (p. 12), 'heyri' (p. 16), 'gert gert gerinecek' (p. 18), 'bu bizim gelin soyhası' (p. 21)…" etc.

In his works, the author frequently employs the 'explanatory narration' technique, a general type of narrative, and sometimes goes so far as to provide footnotes at the bottom of the page to explain regional usages (pp. 54, 121, 156, 186). The author-narrator also occasionally reveals himself in the sections narrated by the protagonist-narrators, intervening in their language and making corrections such as: "- Mr. İbram, we have a request (a complaint) to make to you…" (p. 215), "(…) I am worth no more than a donkey to you, God forbid." (p. 217). Furthermore, the narrator-protagonists also occasionally intervene, providing enlightening explanations about the development of events: "It seems this is what happened: Camus was following after Osman the Butcher. Being an animal, he was hitting his head from side to side…" (p. 224).

The novel also employs summarizing techniques as a narrative style: "Then, after some time, somehow, the relationship between the Opponent Kadir Efendi and Zübükzâde soured. Yes, they speak ill of each other, but they don't meet face to face. This estrangement didn't last long. They became even closer than before." (p. 47).

Another method of diversifying the narrative is the use of traditional expressions. For example, the language used in the accounts of Zübük's father, Zeybekzâde Kara Yusuf Efe, about the fictional character Poşulu Efe, which he invented and addressed to the crowd, has an epic, fairytale-like style and in this respect is reminiscent of classical narrative texts (epics, folk tales, etc.).

> "(…) –Five of my brave men fell as martyrs in the battle. I demand a thousand heads for every single hair of each of my brave men. However, if you surrender, I will not ask for a life for a life. If you want to save heads, my flag will be raised on the city's fortress. I have subjected this city to five camel loads of tax every year. Let those who rebel consider their heads nonexistent. They say, 'Is the hand stronger or the lord stronger?' and let the name of Poşulu Efe be heard.
>
> The governor was an Oghuz man. The governor had an army like the sea. However, they were so afraid of the intensity of Poşulu Efe's war cry that they all soiled themselves with fear and couldn't even reach for their weapons.
>
> Upon this, the governor said: (…)" (p. 154).

In the novel, another mode of discourse employed within the context of discursive diversity is the discourse of prayer/divine texts:

> "– O Lord!... We have searched and wandered the face of the earth, looking for a calamity worse than fire, plague, famine, disaster, epidemic, flood, earthquake, and stones raining from the sky. Finally, thank God, we found a calamity that history has not recorded…(…)" (pp. 55-56). "(…) May his face be bright in both worlds! May his name be exalted day by day… May God not show his shortcomings…" (p. 86).

The festive expressions that allow for ironic allusions to tradition are also among the elements that constitute the novel's style:

> "(…) A huge government is coming… Brave men must mount their horses and arm themselves. They must meet them upon their arrival in the town. Sergeant Memet must fire one hundred and one cannon shots again from Hıdırlık. Brave men must come out in columns from the villages, and drums must be beaten…" (p. 88).

Furthermore, the lengthy descriptive patterns found in classical texts are also stylistic features used to bring tradition to the forefront through language and in a humorous tone:

> "(…) A mosque with two minarets, each with three balconies, eight domes, illuminated during Ramadan, with gold gilding inside the domes, marble-paved interiors, finely carved and mother-of-pearl inlaid doors, a mihrab made of pure porphyry stone, an ornate and covered pulpit, and also bearing the "Sacred Beard", and walnut pulpits… And a mosque worthy of the honor of our town, a source of pride for Muslims… Stand in front of it and look, the view is breathtaking… Its clusters of lamps are radiant…" (pp. 194-195).

In the Teacher's letters, the traditional 'narrative' character of the entire Turkish society is examined and analyzed, again through his observation of the language spoken by the townspeople. In these evaluations, the general linguistic and stylistic features of the novel are also indicated. The Teacher, speaking on behalf of the author, says that everyone in this town is talking about Zübük, and that everyone he greets immediately begins telling a story about Zübük, saying, "Zübükzâde did this, Zübükzâde did that..." (p. 112). He then seems to want to reveal the subject and purpose of the work by saying about Zübük, "He's like a legend. Only a bad legend, that is, satire, lampooning..." (p. 112). The protagonist-narrator, the District German Teacher, almost like a folklorist, expresses his opinions about the town's language and its historical background with these words.

> "(…) Their speech is all identical; it's as if one person is speaking. Their vocabulary is very limited, their word count is small, but the expressive power of this language is immense. There is no emotion that cannot be expressed with these few words… As the words come together, as their sequences and sentence structures change, they acquire new meanings. They all speak as if they were one man, with a single style; only their tones of voice change. (…) They swear a lot, especially their exaggerations… What exaggeration! (…) The other day, while browsing through the books I brought with me, I learned very well what language these townspeople speak, whose language it is. I say this is Evliya Çelebi's language. (…) Only Evliya Çelebi's Ottoman Turkish is gone, the language has been purified, that's it… But the idioms and sentence structures are all the same language… That's why these conversations didn't feel foreign to me. (…) Just as Evliya Çelebi used to magnify and exaggerate, they also speak with magnification and exaggeration, just like that wit, that metaphor, just like that." with that poetic language…" (pp. 164-165).

The German teacher illustrates these findings with examples, comparing excerpts from a travelogue, included in a letter using a collage method, with conversations among the townspeople:

> "Just as Evliya Çelebi described the ship in the storm, the way the people here describe Zeybekzâde Kara Yusuf Efe's mustache is similar: 'One end of his mustache is in the sun, the other in the moon,' they say. There is no deception in this exaggeration. When you understand the humor of this language, it is easily understood that it is not deception, but a better depiction of reality; they are looking at events under a magnifying glass." (pp. 165-166).

Furthermore, these sample fragments, which also give the novel an intertextual perspective, establish a connection between 'tradition' and 'language,' and this connection is actually a historical panorama of the sociological situation that stands out in the work's theme and which the author defines and criticizes throughout the work as 'zübüklük' (a derogatory term for a certain type of opportunism). The intention is to suggest that what nourishes and cultivates 'zübüklük' throughout history is, despite appearing innocent and harmless, this state of 'emptiness,' this practical lifestyle that attempts to function solely through 'empty talk.'

> "Everything here is based on words. Because there is nothing else… These people even find amusement in their own misfortunes and unhappiness; they make fun of themselves. Is this hidden revenge, or what?" (pp. 166-167).

Thus, the ‘continuity in language’ emphasized above is implied to carry the continuity in society’s perception of life, thereby acting as a kind of carrier of the ‘traditional inertia’ questioned by the Teacher’s attention in the novel. Indeed, the Teacher continues his assessment with these words, wanting to show how society/the townspeople willingly determine their own fate through this ‘word-based’ logic:

> “That’s how they describe Zübükzâde. I’m very curious how much of what they say is true. He’s coming from Ankara soon… I wish he would come so I could meet him. Judging by what they say, he’s the worst man in the world… But I pay attention to what they say, and he never deceived anyone. Those who were deceived did so by force, by begging. It’s as if they forced Zübükzâde to become evil.” (p. 167).

The novel employs several common structural elements also found in the author's other novels. For example, references to fabricated events within the text (pp. 16, 151, 153); abrupt shifts to other events during the narrative (pp. 207, 209); Zübük's apparent refusal of bribes each time, despite the insistence of the other party; comical situations arising from printing errors ([as in the novel Saçkıran], p. 68); the motif of deceiving the public and gaining prestige through photomontage (Saçkıran); and the motif of the fake governor are all elements commonly used in the author's novels. In addition, one of the author's common stylistic features—perhaps stemming from his playwriting background—is the tendency to break the monotony of the narrative through dynamic scenes. Most of the scenes in Zübük, as in his other novels, are structured as crowded, lively, and action-oriented theatrical scenes.

Conclusion-Evaluation

Zübük, Aziz Nesin's sixth novel in order of publication, is, unlike his previous novels, a "town novel" that deals entirely with the reality of Anatolia. Unlike his previous works, this time the setting is not Istanbul, but the Anatolian countryside. In the novel, where the events are narrated using traditional methods within the scope of the town and around the concept of politics, the characters, who also act as protagonist-narrators, are highly functional, lively, and selected types from social life.

Due to the subject matter and the themes it addresses, the novel, which is both a political satire and a social critique, is structured in such a broad, rich, and engaging form that it was later adapted into a film and enjoyed by a wide audience.

The main problem that the work aims to highlight is the normalization of the decay ingrained in the mentality of society. Written with a socially conscious sensibility, the work is told in a humorous tone, consistent with the author's general narrative style. The interconnected tragicomic events and situations collectively create an example of 'dark humor'.

The author, through the character of Zübükzâde İbram Bey, the protagonist after whom the work is named, elevates the concept of "zübüklük" (a term referring to a type of petty, unscrupulous behavior) to a symbolic value, thereby enriching the Turkish vocabulary and world novel literature. The selection of narrators from among the novel's characters offers the author a wide range of narrative possibilities and gives the work a truly "narrative" character. In this respect, the novel serves as a successful example of continuity, representing a contemporary expression of traditional folk storytelling. Furthermore, the author's use of classical literary and cultural elements in his style,

the connection he seeks to establish with tradition, and the pluralistic and polyphonic structure he displays, suggest that he may even be considered to have adopted a postmodern approach to some extent.

With all these characteristics, it can be said that Zübük, written targeting broad segments of the public, has taken its rightful place in contemporary Turkish novels as one of the successful examples of our social satire literature, and at the same time, it has been/will be added as a permanent link in the chain of Turkish literary history.

www.turkishstudies.net/language

Turkish Studies - Language and Literature

eISSN: 2667-5641

ANKARA SCIENCE UNIVERSITY

Aziz Nesin'in Zübük Adlı Romanının Tahlili

Giriş

Zübük, "Kağnı Gölgesindeki İt", adlı romanın üzerine kurulduğu düşünsel arka planı bir başka ifadeyle zihniyeti belirleyebilmek için romanın adından yola çıkmak önemli ipuçları sağlayacaktır. Şöyle ki; romanın birinci epizoduna epigraf olarak seçilen başlık, "İt kağnı gölgesinde yürür de kendi gölgem sanırmış" atasözüdür. Romanın adındaki 'kağnı gölgesindeki it' söz grubu, romana adını ve şeklini veren Zübük için kullanılan bir niteleme sıfatıdır. Siyasal bir parodi olarak da nitelenebilecek romanda, ilk bakışta, söz konusu atasözündeki metaforu oluşturan it'in Zübük; kağnının da onun sırtını yasladığı siyaset kurumu olduğu anlaşılmaktadır. Fakat eserin bütünü göz önüne alındığında ve tematik bağlamda eserin derin yapısına inildiğinde bu kağnının, aslında Zübük'ün hem içinden çıktığı hem de arsızca üstüne basa basa yürüdüğü halk olduğu; daha doğrusu halk muhayyilesi ve onun yüzyıllar boyu oluşturduğu gelenekselleşmiş ve temeli pratik bir alışverişten çok kapılanmaya dayalı olan yaşam modeli olduğu ortaya çıkmaktadır. Yazarı, böyle bir roman yazmaya yönelten temel itkinin, yarattığı orijinal tipleme olan 'Zübük'ü yermenin ötesinde, asıl, onun temsil ettiği 'zübüklük'ü doğuran bünyenin hastalıklı taraflarını işaret etmek ve belki de bir nebze olsun sağaltılmasına hizmet etmek olduğu anlaşılmaktadır. Eserlerinde sıkça işlediği temel konulardan biri 'rüşvet' olan yazar, "Tek rüşvet alsın da çarkımız dönsün" zihniyetini benimseyen marazlı toplum zihniyetini asıl suçlu olarak öne çıkarmaktadır. Romanın son bölümünde anlatıcı-gözlemci kahraman İlçe Almanca Öğretmeni'nin bilinç sorgulamasından anlaşılacağı üzere, romanın sonunda esas olarak cevaplanacak soru 'Ne yapmalı ?' sorusudur. Bu soru, Yirminci yüzyıl Türk aydınının üzerinde odaklandığı ve özellikle de yüzyılın ikinci yarısından itibaren kendisine olanca samimiyetiyle sorduğu ve fakat her bir aydının neredeyse farklı farklı cevaplar verdiği en temel ve en aktüel soru olmuştur. Gelişen ve yenileşen dünya karşısında ülke olarak millet adına atılması gereken adımların ne olması gerektiği konusunda, mensubu olduğu toplumcu dünya anlayışı paralelinde kafa yoran ve fikirler ileri süren Aziz Nesin, romanları düzleminde, *Kadın Olan Erkeğin Hatıraları*'yla birlikte, yaşadığı ülkenin 'topoğrafya'sını çıkarmaya başlamıştır. Denilebilir ki *Zübük* de bu topoğrafya gayretinin nirengi noktalarından birini teşkil etmektedir.

Roman Hakkında Söylenenler

Zübük romanı hakkında, yayımlandığı günlerden bu yana çok çeşitli yerlerde ve çok çeşitli bağlamlarda değerlendirmeler yapılmıştır. Bunlardan öne çıkan bazılarına değinmek yararlı olacaktır:

> "Çağdaş Türk edebiyatının başarılı romanlarından biri olarak kabul edilen Zübük, 27 Mayıs atmosferi içinde 1961'de yazılmış ve Türkiye'nin çok partili döneme geçiş sürecinde Demokrat Parti iktidarına ilişkin zaman dilimini ele

> almıştır. Romanın konusu tahminen 1954-1960 yıllarını kapsamaktadır. Kağnı Gölgesindeki İt olarak da bilinen Zübük isimli eser, konuyla ilgili bir atasözünün romanla özdeşleşmesini sağlamıştır. Eserin girişinde bu deyimin açılımı eski bir atasözü olarak yer alır: 'İt, kağnı gölgesinde yürür de kendi gölgem sanırmış'" (…) Otuz yedi yıl önce [söz konusu tezin teslim tarihi itibariyle] yazılan eser, Türk toplumunun varlık ve yaşama nedenini belirleyen rüşvet, haraç, yağma, kayırma düzenindeki davranış ve ilişki biçimlerini gözler önüne sermesi yönünden bugün de geçerlilik taşımaktadır." (Tunalı, 1998, s.87-90).

Yazarın yetmişinci yaşı anısına hazırlanan bir özel dosyada Vedat Günyol, *Zübük*'le ilgili şunları söyleyecektir:

> "Zübük bir taşlama romanı. Bir doğu ilçesinde geçer olay. Romanın başkişisi Zübükzâde İbram Bey, çevresinin saflığından yararlanıp önce belediye başkanı, sonra da milletvekili olan dolandırıcı bir tiptir, demokrasi deneyimciliğimizde yüzlerce örneğini gördüğümüz kurnaz, anasının gözü, yırtık tiplerden sadece biri. Zübük adı, bu romanla artık bir simge niteliği kazanmıştır, tıpkı Gonçarov'un Oblomov'u gibi. Demokrasi yaşamımız, belediye başkanından milletvekiline uzanan bir çizgide yerli yerini bulmuş, zübüklerle dolup taşmıştır." (1989, s.13-16).

Aziz Nesin'in ölümünün ardından yazdığı bir yazıda Konur Ertop, onun sanatı ve sanatçı kişiliği üstüne konuşurken Zübük hakkında da değerlendirmelerde bulunur:

> "(…) Ya 'Zübük'? Ünlü romanı Almancaya, Farsçaya, Yunancaya, Bulgarcaya, Çinceye bu adla çevrildi. Böylece gülmece yazarımızın uydurduğu bu sözcük artık Türkçede olduğu gibi o dillerde de politikayı çıkar aracı yapanların, çalışmadan kazanç sağlayanların, bir devlet büyüğüne yamanıp 'Nüfuz Ticareti' yolunu tutturanların ortak adı oldu." (1995, s.35).

Yazarın kendisi de verdiği bir mülakatta[14] yarattığı bu tip üstüne:

> "Zübükzâde İbram Bey… kendiliğinden yetişmedi. Gökten zembille inmedi. Onu çevresi, hemşehrileri yetiştirdi. 'Aman bizi de kandır, bizi de dolandır, biz de seninle beraber olalım' diye birbirleriyle yarış ettiler. Zübükzâde sığındığı nüfuzluların, daha büyük zübüklerin gölgesini onlara sattı; hemşehrilerini kandırdı, dolandırdı. Dolap dönerken hepsi hoşnuttu, herkes keyifliydi. O üç bin nüfuslu Anadolu kasabası olmasaydı, Zübükzâde İbram Bey de olmazdı, olamazdı." (Güreli, 1960).

Dedikten sonra genel olarak romanlarının ortaya çıkış gerekçelerinden bahsettiği bir mülâkatında Zübük adlı romanıyla neyi amaçladığını belirtir:

"Zübük' adlı romanımda, yine yaşadığım çağ Türkiyesinde politikanın, nasıl halka yararlı olmak amacından saptırılıp, politikacıların çıkarları için halkın onlara yararlı olma yoluna sokulup yozlaştırıldığını anlatmaya çalıştım" (Nesin, 1998, s.323).

Milliyet Gazetesi Aziz Nesin'in ölümü üzerine çıkardığı özel sayıda Tarık Dursun K.'nın 1970 Nobel Edebiyat Ödülü dolayısıyla Aziz Nesin'in *Zübük* adlı romanı hakkında beyan ettiği görüşlerine de yer vermiştir:

[14] Adnan Yetkiner tarafından Aziz Nesin'le 1973 tarihinde yapılıp *Barış* dergisinde yayınlanan röportaj, yazarın '*Tatlı Betüş*' romanında kitabın sonuna alınan eleştiri yazıları arasındadır: Aziz Nesin, '*Tatlı Betüş'*, (Tatlı Betüş için eleştiriler) Adam Yayınları, (15. Basım) s.323.

"(…) Bir 'Zübük' romanı -bence- Adıvar ve Karaosmanoğlu kuşağı dahil, çağdaş edebiyatımızın en başarılı romanıdır. Nobel Edebiyat Armağanı, bilindiği gibi, bir yazarın edebiyat alanındaki bütün çalışmalarını kapsar. Ama Aziz Nesin yalnız Zübük romanıyla buna çoktan hak kazanmış bulunuyor." (Milliyet, 1995, s.11).

Ayrıca eser, 1980 yılında Kartal Tibet yönetmenliğinde ve Atıf Yılmaz'ın senaryosuyla 'Zübük' adıyla sinema filmi[15] olarak çekilmiş ve Zübük karakterini Kemal Sunal canlandırmıştır.

Bunlardan başka söz konusu romanın tahlilinin yapıldığı ve çeşitli açılardan ele alındığı başka çalışmalara da[16] rastlamak mümkündür.

Romanın Özeti

Günlerden bir gün kasabaya yeni atanmış bir Almanca Öğretmeni gelir. Bu kişi, daha köye adımını atmadan henüz kasaba yolundaki minibüsteyken (kaptıkaçtı) kasaba halkı tarafından Zübük'ün kasabalıya ettiği akıl almaz oyunları dinlemeye başlar. Kasabaya son derece idealist duygularla ve kalbi memleket sevdasıyla dolu olarak gelen bu öğretmen, kasabaya geleli iki yıl olmasına rağmen bir türlü Zübük'ün yüzünü göremez fakat rastladığı ve onun nerede olduğunu sorduğu hemen hemen herkesten mutlaka Zübükzâde İbram Bey'e ilişkin bir aldatma hikâyesi dinler.

Zübükzâde İbram Bey ise bir gün vilayette dolaşırken tesadüfen yeni kurulan bir siyasi partinin il teşkilatı kuruluş toplantısının yapıldığı odaya girmiş ve sadece sesinin oradakilerden fazla çıkması nedeniyle parti üyesi olup tesadüfen siyasete atılmış, kasabada parti teşkilatını kurmuş ancak sorumluluk almak istemeyişinden dolayı partinin ocak başkanlığı işini başkasına (Bedir Hoca'ya) yıkmış bir açıkgözdür.

Kasaba ileri gelenlerinden Aklı Evvel Bedir Hoca, Allah'ın Kulu İsmail Efendi, Tüccardan Emin Efendi, Otelci Satılmış Bey, Kaymakam (Tahrirat) Kâtibi Rıza Bey, Allah Selamet Versin Murtaza Efendi gibi kişiler, sürekli, kasabalarına yeni gelen bu Öğretmen'e, başlarından geçen olaylarla örnekleyerek ve şikâyetlenerek, âdeta, Zübükzâde'nin nasıl 'şeytana pabucunu ters giydirir' cinsten bir dolandırıcı ve düzenbaz olduğunu anlatırlar ve Öğretmen'i de Zübük'e karşı dikkatli olmaya çağırırlar. Bu kişiler Zübük'le beraber kasabada aynı siyasi partiye mensup kişilerdir. Ve mensup oldukları parti hükûmettedir. Zübük de sürekli olarak Ankara'daki hükûmet ileri gelenlerinden var olduklarını ileri sürdüğü hatırı sayılır dostları sayesinde kasabalının çeşitli bürokratik ve özel işlerini halledeceği ve kasabaya çeşitli hizmetler getireceği yolundaki vaatleriyle kasabalıyı dolandırmaktadır. Hükûmet ve Ankara ile aralarındaki yegâne temas unsurunun Zübük olduğunu kanıksamış olan kasaba halkı da gündelik hayatlarını şekillendiren ve idare eden olayları, karşılaştıkları problemleri, bir türlü kendileri halletmek yoluna gitmeyip her defasında Zübük'e havale etmektedirler. Kasaba halkının bu uyuşuk ve nemelazımcı yapısını çok iyi bilen Zübük de kasaba ile Ankara arasındaki bu iletişim boşluğunu iyi değerlendirip kendisine ayrı bir prestij

[15] Söz konusu filmin, romanla karşılaştırılmasını işleyen bir yazı da Gökçe Yılmaz tarafından kaleme alınmıştır: Gökçe Yılmaz, "1961'den 1980'e Zübük–Roman ve Film Üzerine Bir İnceleme", Romandan Sinemaya, Ed. Dr. Ayfer Yılmaz, Ürün Yayınları, Ankara, 2008,s. 127-170

[16] Yazarın genel olarak romanlarının ve özelde *Zübük* adlı eserinin tahlili ve tematik açıdan ele alındığı diğer çalışmalardan bazıları da şunlardır: Engin İspir, "Aziz Nesin Romanları Üzerine Bir İnceleme", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2006; Musa Demir, "Topluma Yönelik Eleştiri Yöntemleri Açısından Aziz Nesin Romancılığı", Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010; Muzaffer Ekinci ve Özcan Bayrak, 'Aziz Nesin'in "Zübük Kağnı Gölgesindeki İt" Adlı Romanı Üzerine Bir İnceleme Denemesi', Yenisey Uluslararası Dil, Edebiyat ve Eğitim Dergisi, S.2, s. 1-10, 2021; Toygar Sinan Baykan, "Zübük: Bir İktidar Romanı", Moment Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi, 2020, S.7 (2) s. 354-375

sağlayarak bu prestij üzerinden siyasi, ekonomik rant elde etmektedir. Hakikatte Zübük'ün hiçbir siyasi nüfuzu ve gücü yoktur ve kasabalının kendisine havale ettiği hiçbir işi de halletmiş değildir. Onun için tek önemli olan şey kendi çıkarıdır. Bu yolda girmeyeceği kılık, uydurmayacağı yalan ve gözden çıkaramayacağı hiçbir değer ve kişi yoktur. Kasabada kendisine muhalefet edebilecek rakiplerini de türlü dolaplar ve entrikalarla alt eden Zübük, son derece dalavereli bir lobi faaliyeti sonucu, halkın teşvik, destek ve hatta ısrarıyla seçime katılır ve belediye başkanı seçilir. Belediye başkanlığı koltuğunu elde eden Zübük, kasabalıyı dolandırmaya ve aldatmaya devam etmektedir. Nihayet, genel seçimler yaklaşınca hükûmetin Ankara'daki parti merkezinden valiliğe gönderilen talimatla bölgede seçilme potansiyeli/kabiliyeti olan birisinin aday gösterilmesi istenir. Bu istekten haberdar olan ve Zübük'ten iyice bıkıp kurtulmak isteyen kasaba halkı, meşveret ederek Zübük'ü aday gösterir. Çünkü onlar, kendilerine göre, hem mebusluk gibi hile ve desiseye dayalı bir işi Zübük gibi bir "namussuzdan" başkasının beceremeyeceğini hem de Zübük'ü başlarından defedip Ankara'ya temelli göndermenin yolunun onu milletvekili seçmek olduğunu düşünmektedirler.

Zübük, yine sözde kasabalının teşvik ve ısrarları üzerine milletvekili adaylığını kabul eder nihayet seçilerek milletvekili olur ve Ankara'ya gider.

Ankara'da ve Mecliste de aynı dalavereyi sürdürerek bir müddet işini yürütürse de "Ankara'daki zübükler" kasabadakilerden çetindir. Her zaman tesadüfen yaver giden talihi, bu kez dönmemiştir. Bir gün parti içindeki bölünmeden haberi olmayan Zübük aslında her zaman yaptığı gibi başbakana yaranmak amacıyla sarf ettiği; fakat farkında olmadan başbakan muhaliflerini destekleyici sözlerinden dolayı partiden ihraç edilir.

Kasabaya dönen Zübük bir müddet sonra ortaya attığı kasabayı vilayet yapma vaadiyle kasabalı nezdindeki itibar ve popülaritesine tekrar kavuşur.

Bu arada, aylardan sonra nihayet Zübük'ü bulup onunla konuşan Almanca Öğretmeni de konuşma akşamı içki sofrasında Zübük'ten tayinini buradan başka bir yere yaptırmasını isteyerek biriktirdiği iki bin lirayı rüşvet olarak ona verir. Sonunda işte o da Zübük'ün oyununa gelmiştir. Tayin hususunda bir an umutlanan Almanca Öğretmeni, kasabada geçirdiği günleri mektupla anlattığı uzaktaki arkadaşına ilkin Zübük'ten olumlu düşüncelerle bahsederken sonradan onun tarafından dolandırıldığını anlayınca o da arkadaşına tıpkı kasaba halkı gibi Zübük'ten şikâyetini dile getiren bir mektup yazar. Bu son mektubunda Öğretmen, arkadaşına, 'zübüklük'ün aslında bütün insanların kendi içinde potansiyel olarak var olan bir "nüve" olduğunu; bu yüzden de Zübüklerin her zaman var olacağını yazar.

Zihniyet

Zübük'te esas olarak karşı karşıya getirilen halk ve otorite/devlet kavramları olmakla beraber konjonktürel olarak yerilen, eleştirilen unsur, dönemin Demokrat Parti iktidarı ve onun- aslında yazara göre demokrasiyle pek de bağdaşmayan- uygulamalarıdır. 'Demokrasi', 'özgürlük' gibi günün geçer akçe olan değerleri, Zübük tarafından halkın millî–manevî değerleri manipüle edilerek ve sömürülerek tanımlanmak istenir. Bu duruma meydan veren asıl algı ise toplum bilincine yerleştirilmiş olan kalıplaşmış hâldeki tabulardır. Kasaba halkı içlerinden aday çıkardıkları Zübük'le aslında bütün problemlerin çözüm mekanizması olması lazım gelen 'politika'yı birbirini tamamlayıcı iki menfi unsur olarak peşinen kabullenmiş durumdadırlar:

"(…) Bu politika ne demek arkadaşlar? Propaganda demek… Propaganda ne demek? Yalan dolan demek… Şimdi eğri oturalım doğru konuşalım, aramızda Zübükzâde'den yalancı dolancı var mı?" (s.135).

Romanda, dönemin iktidar partisinin bir üyesi olan İbrahim Zübükoğlu, romanın sonlarına doğru (s.268-269) yazar tarafından özeleştiri diliyle konuşturulmak suretiyle, iyi niyetli bir 'kasaba aydını' olarak lanse edilmek istenirse de asıl suçlu, bu gibi 'zübüklük' durumlarına çanak tutan, gaflet içinde kendisini çürümüşlüğün içine salıveren; bir türlü hak arama cesaret ve basiretini

gösterememiş olan; hep ne idüğü belirsiz bir 'korku' içinde yaşayagelmiş olan halk olarak tespit edilecektir. Romanın birçok yerinde kasaba insanları kendilerini 'avanak' olarak nitelerken; yaşadıkları kasabayı da 'üzerine ölü toprağı serpilmiş yer' olarak kabul ederler. İşte romanda asıl sorgulanan zihniyet, bu kabulleniştir. Bu kabullenişin yanı sıra aydın zümre tarafından halkın, öteden beri sürekli, 'halk bilir, halk sezer' gibi sözlerle sözde yüceltilerek, onun kendine karşı müstağni bir tavır içine girip bir türlü olaylara ve gelişmelere karşı eleştirel bir bakış geliştirememesinin âdeta temin edildiğinden şikâyetçi olunur. Bu noktada, ülkenin ezeli bir sorunu olan 'Halkı ne olarak görmeli?' sorusuna cevap aranır. Ve halka karşı asıl yapılması gerekenin ona dalkavukluk etmek yerine onu sarsarak kendine getirmek ve doğruyu göstermek olduğu sezdirilir.

Romanda "kasaba-kent aydını ayrımı" da yapılarak, aydın–halk kopukluğu handikabının yanı sıra ülke aydınının kendi içindeki bölünmüşlüğüne de dikkat çekilir ve aydın zümreyle geniş halk kesimleri arasındaki zihniyet ayrışmasına/uzaklığına vurgu yapılır. Toplamda bir zihniyet sorgulaması olarak nitelenebilecek olan *Zübük* adlı roman, bu sorgulamayı yapanlar dâhil hemen herkesi kendi içine çeken, âdeta, yozlaşma sarmalı hâline gelmiş olan sağlıksız bir zihniyetin sonucu ve ürünü olarak ortaya konmuştur.

Romanda Yapı

Olay örgüsü

Yirmi üç epizottan meydana gelen roman, ilâhi bakış açısına sahip üçüncü tekil şahıs bir anlatıcı tarafından, kasabanın genel panoramasıyla beraber Öğretmen'in kasabaya gelişinin verildiği giriş bölümü; kahraman-anlatıcıların Öğretmen'e Zübük'le olan maceralarını anlattıkları on yedi çerçeve hikâye niteliğindeki alt bölüm ve Öğretmen'in arkadaşına âdeta birer rapor hâlinde Zübük ve kasaba hakkında yazdığı beş mektuptan oluşan temel üç ana bölümden oluşur. Bunlardan giriş bölümü ve Öğretmen'in mektuplarından oluşan bölümler, aktüel zamanda yani anlatım zamanında geçerken; diğer epizotlardaki olaylar geçmiş zaman dilimlerinde geçmiş (bitmiş) olaylardır. Yani kısaca; anlatıcılar, dün olanları, bugün (romanın anlatım zamanında) Öğretmen'e aktarmaktadırlar; Öğretmen de duyduklarını yine bugünün içinde değerlendirip arkadaşına nakletmektedir. Olay örgüsünün odağında ise sürekli olarak Zübük'le kasabalıyı karşı karşıya getiren 'zübüklük'[17] ler yer almaktadır. Romanı meydana getiren bütün metin halkalarını, Zübük ve karşısındakilerin çatışması şekillendirir.

Olay örgüsünü oluşturan gelişmeleri tetikleyen ve yönlendiren olay, Almanca Öğretmeni'nin kasabaya gelişidir. Öteden beri kendi hâlinde süregelen kasaba hayatı, Öğretmen'in oraya sanki okuyucu adına görevlendirilmişçesine varışıyla birlikte deşifre edilmeye başlanır. Kasabalının, kendisine, Zübükzâde İbram Bey'e dair anlattığı her hikâye ile birlikte Zübük hakkındaki merakı iyice artan Öğretmen, bir an önce onu bulmak ve onunla konuşmak ister. Bu amaçla kasaba halkından rastladıklarına Zübük'ü nerede bulabileceğini sorar. Kasaba halkı da her seferinde bu sorulara cevaben Öğretmen'e merkezinde Zübük'ün olduğu yaşanmış bir olayı naklederler. İşte temel olarak kasabalının Öğretmen'e anlattığı bu hikâyelerden müteşekkil olan romanın bu epizodik yapısı, yazarın başka romanlarıyla (*Tatlı Betüş* gibi) da bu bakımdan benzerlik gösterir.

Yukarıdaki bölümlemeye göre:

Giriş bölümünü oluşturan "İt Kağnı Gölgesinde Yürür de Kendi Gölgem Sanırmış" (s.9-10) başlıklı birinci alt bölümün olay örgüsü içindeki fonksiyonu, sadece bir nevî gözlemci-anlatıcı

[17] Yukarıda da belirtildiği gibi âdeta bir terim hüviyeti kazanmış olan "zübüklük" kavramı, "Politikayı çıkar aracı yapanların, çalışmadan kazanç sağlayanların, bir devlet büyüğüne yamanıp 'Nüfuz Ticareti' yolunu tutturanların ortak adı" olarak tanımlanmış ve gündelik dilde de yaygınlık kazanmıştır. (Ertop a.g.m.,s.35).

olan Almanca Öğretmeni'nin kasabaya gelişinin ve kasabanın genel bir görünüşünün anlatıldığı bölüm olmasıdır. Bu bölümde henüz herhangi bir karşılaşma ya da çatışma olmadığından, dolayısıyla, Zübük'ten bahis de yoktur.

Bundan sonraki epizotlar/alt bölümler, Öğretmen'in birinci mektubuna kadar, kahraman anlatıcılar tarafından anlatım zamanından geriye dönülerek, Zübük'ün, evine hükûmet erkânının konuk geleceği yaygarasını koparark kasabalıyı nasıl kandırdığının anlatıldığı bölümlerdir. Kasabalıyla Zübük'ün karşı karşıya geldiği her bölümün sonunda Zübük'ün kasabalıya oynadığı oyunların gerçek yüzünün bir şekilde anlaşıldığı bu bölümler, farklı anlatıcılar tarafından anlatılan farklı zamanlara ait farklı olay parçaları olsa da temelde hepsi de Zübükzâde İbram'ın kasabalıyı çeşitli biçimlerde gadre uğratmasını işlemektedir:

Aklı Evvel Bedir Hoca'nın Oğlu Kara Bela'nın naklettiği "Merhaba Kaymakam Bey" (s.10- 14) adlı ikinci epizot, Zübükzâde'den ilk defa bahsedilen bölümdür. Bu bölümde, Zübük'ün kendi ev halkını, evine hükûmetin misafir geleceği yalanıyla ayağa kaldırması ve sözde kasabanın kaymakamından hâkimine bütün ileri gelenlerinin kendisine sabah musâfahası ettikleri sahnesini hayali olarak canlandırması işlenir. Kara Bela, Hamza Bey'in oğlunun davetiyle Zübük'ün ev içini dikizleyerek, Zübük'ün 'eve hükûmet gelecek' yaygarasını gizliden öğrenmiş bulunur. Bu yaygara, Zübük, belediye başkanı olana kadar çeşitli entrikalarla devam edecektir. Burada ayrıca, bölümün anlatıcısı ağzından bir zamanlar belediye başkanı olan Hamza Bey'le Zübük arasındaki belediye başkanlığı çekişmesinden de bahsedilir.

Allah'ın Kulu İsmail Efendi tarafından nakledilen üçüncü epizotta, Zübük'ün evine hükûmetin geleceği haberini alan Kara Bela'nın soluk soluğa öğretmenler derneğine gelerek bu haberi abartarak oradakilerle paylaşması işlenir. Esasında bu haber oradakilerce de malumdur. Tahrirat Kâtibi Rıza Bey, haber üzerine yorumlar yapar. Bu bölüm " Hükûmet Geliyor" (s. 15-19) başlığını taşır.

Kasabaya sonradan gelen Ebe Hayriye Hanım, dördüncü epizotta, yine Zübük'ün hükûmeti evinde ağırlayacağı yaygarasına aldanarak öğretmen olan kızının biriktirdikleriyle de beraber sekiz yüz lirayı nasıl Zübük'e kaptırdığını anlatır. Hayriye Hanım, Zübük'ün çevirdiği dolaplara kanarak, onun karısını boşayıp kendi kızıyla evleneceği umuduna kapılarak, kendisine yaptığı komplimanlara aldanarak ve de ilerde 'Ya mebus olursa !' korkusuyla Zübük'ün oyununa gelmiştir ve bu durum çok kereler vâki olmuştur. 'Ya Mebus Olursa…' (s. 19-23) başlığını taşıyan bu bölümdeki Zübük'ün bu ana ve kızıyla olan karşılaşması, yazarın *Kadın Olan Erkeğin Hatıraları* adlı romanındaki Sabri Bey tipiyle onun artist yapmak vaadiyle dolandırdığı ana-kız motifini çağrıştırır tarzdadır.

Beşinci epizotta, Tüccardan Emin Efendi'nin aktarımıyla, Zübük'ün Alucanlı Sabri Ağa, Terzi Cemâl ve Kalaycı Kör Nuri'yi hükûmetle halledilebilecek türden bazı bürokratik işlerini halletme vaadiyle rüşvet alarak dolandırması işlenir. Dolandırıldıklarını anlayan bu üç kişi, baş başa vererek kesin bir kararlılıkla Zübük'ü ibretlik bir ölümle öldürmeye karar verirler fakat Zübük, her zaman olduğu gibi onları türlü hilelerle atlatmayı başaracaktır. Çok canlı bir kaçma-kovalama sahnesi hâlinde düzenlenen bu bölüm, söz konusu kişilerin birlik olup Zübük'ü öldürme teşebbüslerine telmihen "Üç Koç Yiğit Çıktı Yola! " (s. 24-35) başlığıyla verilir.

"Yüce Yerden Gelen Hediye" (s.35-43) başlığını taşıyan altıncı epizot, Otelci Satılmış Bey tarafından aktarılır. Bir cumartesi günü âdet olduğu üzere kendisinin de içinde olduğu kasaba ileri gelenlerinden oluşan bir grup, Öğretmenler Derneği'nde laflarlarken, söz birliği edip Zübük'ün itibarını düşürüp bu yolla güya onun başını ezmeye karar verirler. Zübük'ten çok çekmiş olan bu kasaba ileri gelenlerinin hepsi de Zübük'e karşı son derece bilenmiş durumdadırlar. Zübük, bu sefer de sözde hükûmetten kendisine hususî olarak gönderiliyormuşçasına kendi kendine postaladığı bir mektup peyda ederek kasaba ileri gelenlerinin gözünü korkutur ve âdeta onları aldıkları karara pişman eder. Her zaman olduğu gibi ilkin bu oyuna kanan fakat sonradan bunun bir aldatmaca

olduğunu öğrenen kasaba ileri gelenlerini iyice etkileyebilmek için Zübük, mektupla birlikte bir de hususî olarak şekerleme paketi göndermiştir ki bu paket sözde Zübük'ün hükûmetle ahbaplığına somut bir delil teşkil etsin.

Yedinci epizot "Üç Güzel Üçü de Birbirinden Güzel" (s.43-54) başlığını taşır. Bu bölümde, Kaymakam Kâtibi Rıza Bey, Öğretmen'e, Zübük'ün evlenme vaadiyle Muhalif Kadir Efendi'nin üç kızını da nasıl baştan çıkarıp ortada bıraktığını ve ardından Kadir Efendi'nin intikam uğruna Zübük'ü öldürtmek için İğri Nuri'yi kiraladığını anlatır. Buna göre İğri Nuri de sonradan bu kızlara tutulan fakat Zübük'ten dolayı bir türlü muradına eremeyen Eşref Ağa'nın oğluyla babasını da kurnazlıkla gaza getirerek kendine ortak eder. Üçü birlik olup tam Zübük'ü ortadan kaldırmak için kovaladıkları bir sırada kasabayı ziyarete gelen yeni Vali, Zübük'ün kurtuluşu olur.

Zübük'ün bu üçlünün elinden kurtulmasını işleyen "Vaay Koca Vali!" (s.54-75) adlı sekizinci epizot, bir öncekinin devamı olarak Allah Selâmet Versin Murtaza Efendi tarafından nakledilir. Bu bölümde hükûmet tarafından yeni atanmış çetin ceviz bir valinin, kasabayı teşrifinin haber alınması ve kasabada hummalı bir hazırlık çalışmasına girişilmesi nakledilir. Kendisini öldürmek için kovalayan İğri Nuri, Eşref Ağa ve oğlunun elinden can havliyle kaçan Zübük, o vakitte nihayet kasaba meydanına gelmiş olan Vali'nin himmetine sığınıp kurtulduğu gibi üstüne üstlük bir de Vali'ye sözde 'Ankara prestiji' vasıtasıyla caka satar. Böylelikle Vali'yle arayı bulan Zübük, onu kendi dümen suyuna sokarak kasabalı üstündeki ağırlığını pekiştirmiş olur.

"Partiye Hizmet" (s.75-84) başlığını taşıyan dokuzuncu epizotta, bir önceki bölümde Zübük'ü öldürtmek için Muhalif Kadr'efendi'nin verdiği altı bin liranın nasıl Zübük'ün kesesine gittiği anlatılır. Bölümün anlatıcısı olan Çiftverenoğlu Hamza Bey, Zübük'ün Vali sayesinde kurtuluşunu ve sonrasında olanları tekrar anlattıktan sonra, Zübük'ün eline düşen ve ondan kendilerini affetmesini isteyen İğri Nuri, Eşref Ağa ve oğlunun, Zübük'e yalvar yakar, üstelik bedel olarak Kadir Efendi'nin cinayet için verdiği altı bin lira dâhil para da vermek suretiyle Zübük'ün elinden kurtulmaları anlatılır. Zübük ise kendisine neredeyse zorla verilen (!) parayı, parti adına bağış adıyla cebine indirir.

"Hükûmetin Ta Kendisi" (84 -105) başlıklı onuncu alt bölümde nihayet Zübük'ün başından beri söylentilerle göklere çıkarılan hükûmet ağırlama işinin aslı ortaya çıkar. Zübük'ün nice zamandır evine konuk olacakları yalanıyla kasabalıya korku saldığı misafirleri, hükûmet erkânı falan değil; "göbek çukurlarında rakı içilen cıbıl karılarla, boyalı köçek oğlanları ve misafir diye gelen gavatlar" (s.98) dır. Kasabalı, bütün açıklığıyla Zübük'ün yaptığı bu ahlâksızlığı ve kandırmacayı öğrendiği hatta bizatihî dikizlediği hâlde, yine o ezeli korkuları olan 'gelenler, ya gerçekten hükûmet erkânıysa' endişesiyle durumu üst mercilere bildirmekten imtina ederler.

Ve nihayet, kasabaya geldiğinden beri Zübük'ün maceralarını dinleyen Almanca Öğretmeni, bir aydın duyarlılığıyla, kısa bir öz eleştiriden sonra kasabanın ve kendisinin buradaki durumu hakkında bir rapor niteliği taşıyan ilk mektubunu uzaktaki arkadaşına yazar. "Ölü Toprağı Serpilmiş Kasabadan Mektup" (s. 105 – 114) başlığını taşıyan (on birinci epizot) bu mektupta Öğretmen, arkadaşına, edindiği intibalardan ve dinledikleri hikâyelerden, kasabanın tek kelimeyle Zübükzâde İbram Bey'den ibaret bir yer olduğunu söyler. Öğretmen, bu mektubu yazdığı sırada henüz, kasaba ve kasabalı adına ümitvardır. İçindeki idealizm duygusuyla, kasabalıyı sarsıp, onları içinde bulundukları gaflet uykusundan uyandıracağına hâlâ inanmaktadır.

Bundan sonraki, üç alt bölümde, kasabalıdan anlatıcılar Öğretmen'e ilkin partiden atmak istedikleri Zübük'ü el birliğiyle nasıl belediye başkanlığına getirdiklerini anlattıktan sonra Zübük'ün soy geçmişine ilişkin bilgiler verirler. Bu üç bölüm, birbiri ardından sırayla nakledilir. Kahraman anlatıcılar sözü, bir önceki anlatıcının bitirdiği yerden devralarak anlatımlarına başlarlar.

Aklı Evvel Bedir Hoca'nın naklettiği "Avanaklık Senedi" (s.114- 133) adlı on ikinci epizotta, Zübük'le aynı partiden olan Gedikli İhsan Efendi ve Çiftverenoğlu Hamza Bey arasındaki

geçmiş belediye başkanlığı çekişmesine değinildikten sonra vaktiyle, kasaba ileri gelenlerinin meşveret edip Zübük'ü partiden ihraç etme kararı alışları anlatılır. Gedikli İhsan Efendi'nin haber vermesiyle durumu öğrenen Zübük, önce davranıp Emin Efendi vasıtasıyla partiden istifa edeceği haberini yayar. Bunun üzerine Zübük, partinin dağılmakta olduğuna hükmeden parti üyelerini galeyana getirerek hep birden partiden istifa ettiklerini belirten bir ortak dilekçe yazdırarak ellerinden alır. Böylelikle onları faka bastıran Zübük, bu belgeyle beraber kozları eline geçirmiş olur.

"Bundan Namuslusunu Bulamayız" (s.133-146) adlı on üçüncü epizotta, Allah'ın Kulu İsmail Efendi, önceki bölümden Bedir Hoca'nın kaldığı yerden devamla, Zübük'ün kasabalı tarafından belediye başkan adaylığına ikna edilmesi ve nihayet belediye başkanı seçilmesini anlatır: Zübük, yine bir tertiple aslında kendi göz diktiği makam olan belediye başkanlığını sözde istemez görünüp kasaba ileri gelenlerinin kendisini bu iş için zorlamasını sağlamıştır. Hakikatte kasabalı, yaklaşan seçimlerde muhaliflere karşı zaferi garantilemek için Zübük'ten başka politika işini kıvırabilecek ondan daha düzenbaz, yalan dolanda ondan daha mâhir bir başkasının olmadığını düşünmektedir. Bu sebeple de alıştıkları mevcut durumun devamı için işi şansa bırakmak istemezler ve Zübük'ün belediye başkanı olmasının kasaba için daha 'hayırlı' olacağına karar verirler.

Bir sonraki (on dördüncü) epizotta da yine anlatıma Otelci Satılmış Bey tarafından bir önceki bölümde kalınan yerden devam edilerek Zübük'ün soy geçmişi verilir. "Sordum Aslın Nereli " (s. 146- 161) başlığını taşıyan bu bölümde, Zübükzâde İbram Bey'in neden 'Zübükzâde' olarak anıldığı açıklanır. Satılmış Bey öğretmene, Zübük'ün babasının kasabaya muhacir olarak gelişini, kasabalıya kendisini çok meşhur ve cesur bir efe olarak 'Zeybekzâde Kara Yusuf Efe' namıyla tanıtıp onların itibarlarını kazanışını ama sonradan kadın kılığına girerek kadınlar hamamındaki kadınlara sarkıntılık ederken yakayı ele verip kasabalı tarafından rezil edilişini anlatır. Bu yüz kızartıcı olaydan sonra halk, Kara Yusuf Efe'nin Zeybekzâde' olan nâmını 'Zübükzâde /Zübük' olarak değiştirmiştir.

On beşinci alt bölüm, İlçe Ortaokul Almanca Öğretmeni'nin arkadaşına yazdığı başlıksız ikinci mektuptan (s.161-168) oluşur. Bu mektubunda Öğretmen, eğitim sistemindeki çarpıklıkları eleştirmekle beraber, geldiği kasaba halkının kendisine anlattığı Zübükzâde İbram Bey hikâyelerinden hareketle buradaki halkın anlatım üsluplarına ilişkin birtakım saptamalarda bulunur. Yazar-anlatıcı dikkatiyle yazar Aziz Nesin'in genel anlatım üslubunu haber veren bu bölüm, geleneksel anlatı üslubuna dikkati çekerek halk dilindeki 'abartı' gibi kimi genel üslup özelliklerinin devamlılığına göndermede bulunur ve bu devamlılık vasıtasıyla geriye dönük olarak dil üstünden bir zihniyet sorgulaması yapar. Bu mektup, bir özeleştiri metnidir.

Bundan sonraki dört bölümde Zübük'ün milletvekili olmasına kadar geçen süre ve bu süre içinde cereyan etmiş bazı geçmiş olaylar nakledilir:

On altıncı epizotta "Böyle İneğin Böyle Danası Olur" (s.168-186) başlığıyla Gedikli İhsan Efendi, vaktiyle kasabanın üzerinden geçen bir uçak hikâyesi anlatır. Gerçekte kasabanın üzerinden hızla geçip kaybolan uçak, o güne kadar yakından hiç uçak görmeyen kasabalı tarafından düşüp infilâk etti sanılarak durum vilayete bildirilir. Bir haftalık aramanın sonucunda hiçbir belirtiye rastlanmaz. Sonradan çobanın yol kenarında rastladığı bir iskelet, Aklı Evvel Bedir Hoca'nın aklıevvel tespitiyle, düştüğü sanılan uçağın şehit pilotunun iskeleti olarak ilân edilir ve bu uydurma haber abartılarak büyük bir heyecanla kaymakam ve jandarmaya bildirilir. Durumu öğrenen Zübük, hemen devreye girer ve sözde uçağı düşen asker pilotun naaşını, kasaba ve kendisi için bir talih kuşu olarak değerlendirir. Kasabalının millî-manevî duygularını galeyana getirerek kasabaya bu şehit için bir anıt yaptırılması fikrini ortaya atar. Anıt için onlardan bağış toplar. Ve böylelikle yine onları maddî ve manevî yönden sömürür.

"Zübükzâde Avukat Burhan'ı Nasıl Yedi ?" (s.186- 202) başlığını taşıyan on yedinci epizotta Tüccardan Emin Efendi, kasabadaki muhalefet partisi adayı Avukat Burhan'la Zübük'ün karşılaşmasını anlatır. Kasabaya yeni bir cami yaptırılmasını öneren Zübük'le cami yerine okul yaptırılmasının daha önemli ve öncelikli bir ihtiyacı karşılayacağını söyleyen Avukat Burhan karşı karşıya getirilir. İkisinin de yapması gereken halkı ikna etmektir. Kasabalı tarafından geniş katılımın olduğu bir toplantıda Zübük, halkın dinî duygularını sömürerek Avukat Burhan'ı halk nazarında din ve maneviyat düşmanı birisi durumuna düşürür ve alt eder.

On sekizinci ve on dokuzuncu alt bölümlerde Zübük'ün belediye başkanlığından milletvekilliğine yükselişi aynı anlatıcı tarafından anlatılır:

"El Öpenlerin Çok Olsun" (s.202- 218) adlı on sekizinci alt bölümde Allah Selamet Versin Murtaza Efendi, o dönemki genel seçimlerin adaylık sürecinde yaşananları anlatır. Kasaba halkı bu defa da ortak bir kararla iyice bıktıkları ve bir türlü baş edemeyeceklerini anladıkları Zübük'ten kurtulmanın hâl çaresinin onu milletvekili seçip Ankara'ya göndermek olduğu fikrinde birleşirler. Bu propaganda döneminde, boşalan belediye başkanlığı koltuğunun yine kendisine kalacağını düşünen Çiftverenoğlu Hamza Bey de Zübük'ün sözde haberi yokmuş gibilerinden, halkı ikna için Zübük lehine propaganda yapar.

Ve nihayet Murtaza Efendi, "Camide Can Veren Manda" (s.218-238) adlı on dokuzuncu alt bölümde sözü önceki bölümde bıraktığı yerden sürdürerek, seçim sonuçlarının açıklanmasını; Zübük'ün milletvekili seçilip Ankara'ya yerleşmesini anlattıktan sonra Zübük'ü kasaba adına Ankara'da ziyaret etmek için oluşturdukları bir heyetten söz eder. Ve diğer anlatıcıların her bölümün sonunda yaptıkları üzere Zübük'ten şikâyet ederek ve kendi elleriyle Zübük'e esir oluşlarına hayıflanarak sözü bitirir.

Bu bölümden sonra, öğretmenin arkadaşına yazdığı üçüncü mektup yer alır. "Yanlış Gidiyoruz" (s. 230- 237) başlığını taşıyan bu mektupta (yirminci alt bölüm), İlçe Ortaokul Almanca Öğretmeni, aradan geçen iki yılın sonunda kasabaya ilk geldiği günlerdeki heyecan ve umudunu yitirmiş durumdadır. Büyük bir iç sıkıntısıyla hâlden şikâyet eden mektubunda, aydın-halk kopukluğuna vurgu yapar; aydınları kasaba ve kent aydınları diye iki sınıfa ayırır; aydının, halkı sürekli pohpohlayarak onun öz eleştiri yapmasına ve kendi bilincine erişmesine mani olduğuna dikkati çeker. 'Halk dalkavukluğu' adı verilen bu durumu eleştiren Öğretmen, arkadaşına kasaba ileri gelenlerinin kişilik yapılarına ilişkin birtakım bilgiler de vererek onların anlatım üsluplarına yeniden vurgu yapar. İçinde olduğu durumdan ve yerden artık iyice sıkıldığını; tayin için üst üste dilekçeler verdiğini ancak olumlu cevap alamadığını söyler.

"Dinine İmanına Doğru Söyle" (s.238 -261) başlıklı yirmi birinci epizotta, Gedikli İhsan Efendi'nin aktarımıyla, on dokuzuncu alt bölümde Murtaza Efendi'nin bahsedip bıraktığı Ankara heyetinin başına gelenler anlatılır: Zübükzâde, kasaba ileri gelenlerine bir heyet kurarak kendisini ziyaret için Ankara'ya gelmelerini söyler. Bu ziyarette kasaba heyeti, sözde, kasabanın birtakım işlerinin halledilmesini, kasabanın baraj, fabrika gibi bazı ihtiyaçlarının karşılanmasını ve kasaba kaymakamının görevden alınmasını isteyecektir. Hükûmet kadrosunda hatırı sayılır bir mevkide olduğuna kasabalıyı inandırmış olan Zübük, Ankara'ya gelecek heyeti, sözde cumhurbaşkanıyla, başbakanla görüştürerek onların dertlerine çare olacaktır. Zübük'ün bu daveti üzerine gerekli hazırlıkları yapan heyet, Ankara'ya gider. Zübükzâde İbram Bey'e ulaşmak için bin bir türlü zahmetle karşılaştıktan sonra sonunda İbram Bey'e ulaşırlar. Zübük, heyeti güya eğlendirmek için gece mekânlarına götürür. Türlü hilelerle bütün masrafları heyettekilere ödettikten başka, onların başına olmadık işler de açar. Beş parasız halde kalmış olan heyet mensupları, sonunda her şeyden vazgeçerek canlarını kasabaya zor atarlar.

Bundan sonraki son iki epizotu, Öğretmen'in arkadaşına yazdığı mektuplar oluşturmaktadır.

Bu mektuplardan yirmi ikinci epizotu oluşturan "Ters Açılan Kapı" (s.261- 271) başlıklı dördüncü mektubunda, nihayet Zübük'le karşılaşıp konuşma fırsatı bulmuş olan Öğretmen, Zübük'ün ağzından dinlediği kadarıyla, onun tamamen tesadüfler üstüne kurulu olan politika yükselişinin yine bir tesadüf sonucu nasıl sona erdiğini aktarır. Siyasete ilk girişinden beri 'Ya Allah' diyerek açıp içeri girdiği talih kapısı bu kez tersine açılacaktır. Bedir Hoca, Öğretmen'e, onun bu sözde parlak yıldızının, başarısının aslında "kapı açmak" hünerinden başka bir şey olmadığını söyler. Zübük'le sohbeti sırasında ona karşı içinde bir sempati de uyanan Öğretmen, uzun zamandır kurtulmak istediği kasabadan tayinini çıkarması için Zübük'ten rüşvet karşılığı söz bile alır ve bu umutlu hava üzerine arkadaşına Zübük'ten şimdiye dek kasabalının kendisine anlattığının aksine olumlu düşüncelerle bahseder. Öğretmen-Zübük karşılaşması üzerine düzenlenen bu bölüm, son bölümde açıkça ifade edilecek 'tema'nın da kuvvetlenmesine hizmet etmesi bakımından son derece önemlidir. Şöyle ki kasabalıdan dinlediği hikâyelerden sonra 'zübüklük'e meydan veren yegâne gerekçenin halkın samimiyetsizliği olduğunu düşünüp onlara kızan Öğretmen, bir entelektüel olarak o vakte kadar 'zübüklük'ü sadece 'halk'a/'avam'a has bir tarihsel kanıksama olarak görüyorken; nihayet, Zübük'ün usta bir oyunuyla kendisini de işin içinde ve 'zübüklük'e alet olmuş bulunca, aslında, 'zübüklük'ün, içinde herkesin payı olduğu, bir ortak kader olduğuna hükmedecektir.

Ve nihayet Öğretmen, Zübük'ün tezgâhına gelip dolandırıldığını anlayınca "Zübüklük Nedir?" (s.271- 273) başlıklı son mektubunda (yirmi üçüncü epizot) bu defa o da tıpkı diğer kasabalılar gibi, Zübük'ten şikâyetini dile getirecektir. Bu son mektubunda Öğretmen, yazar-anlatıcıyı işaret eden bir dille, 'zübüklük' kavramının sorgulamasını yapar. Zübükzâde'nin kişiliğinde tezahür eden zübüklük kavramının aslında herkesin içindeki 'zübüklük'ün bir yansıması olduğunu; eğer bu durumdan kurtulmak isteniyorsa, ilkin insanın kendi zübüklüğünden kurtulması gerektiğini dile getirir.

Başkahramanı ile diğer roman kişileri arasındaki ilişki modeli temelde kandırma-kandırılma üzerine kurulu olan romanın çatışma şeması aşağıdaki gibi çıkarılabilir:

Birey		Toplum			
	X				
Zübük		Diğerleri			
(Kandırma)		(Kandırılma)	→	meşveret → kanıksama =	zübüklük

Olay örgüsü yukarıdaki epizotların düzenlenmesiyle oluşan romanda, çatışmanın odağında ve karşısında olan kişi, Zübük'tür. Diğer tarafındaysa Öğretmen de içinde olmak kaydıyla bütün bir kasaba halkı ve diğer roman kişileri vardır. Zübük, karısı Yekdâne dâhil herkesi çıkarı için kullanmaktan çekinmemektedir. Romanda kısmen kendi aile efradıyla ilişkisi kasaba halkıyla olan ilişkisine oranla daha içten ve doğal gibi görünse de Zübük, annesi ve kız kardeşini de kasabalıyı kandırmak için propagandasına alet etmekten çekinmemektedir. Tamamen aykırı ve uç bir tip olarak lanse edilen Zübük, öylesine masalımsı bir kahraman olarak çizilir ki onu, roman boyunca, kendi ailesi dışında, hiçbir şekilde hakikaten seven, olumlayan -kısmen çıkarı gereği Çiftverenoğlu Hamza Bey dışarıda tutulursa- bir başka roman kahramanıyla karşılaşmak mümkün olmaz. Zübük'le olan mücadelelerinde diğer roman kişileri birbirleriyle iş birliği içinde ve meşveret hâlindedirler.

Şemada belirtilen ve romanın iskeletini oluşturan ilişki modelini hazırlayan kavramların karşıtlıkları ise şöyle sıralanabilir:

1. Eski-yeni (gelenek–modern) karşıtlığı**:** Türkiye'deki tek partili dönemden demokrasiye geçişin en karakteristik özelliği olan 'kafa karışıklığı'nı yansıtan romanda, söz konusu ikilemin siyasal ve toplumsal algıda meydana getirdiği zihinsel sarsıntıyı işaret eden birçok ipucu vardır:

" (…) – Padişah yoksa, Cumhuriyet var. Hem de demokrat bir cumhuriyet…

- Yahu, Cumhuriyet taht'a mı çıktı ki, kırk bir pare top atılsın…(…)" (s.64).

Bunlardan romanın demagog başkahramanı Zübük'ün dile getirdiği şu sözler, aynı zamanda, o dönem geniş toplum kesimlerinde hâkim olan genel değerler karmaşasının da ifadesi olarak ironik bir üslupla düzenlenmiş sosyal hiciv örneğidir:

> "(…) Anıt, büyük iş. Bir millet geleneksiz olmaz. Gelenek ne? Gelenek türbe demek, ziyaretgâh demek, eski işler demek, bildiniz mi? Yahu bu kasabanın hani türbesi? (…) Avukat Burhan alçağı bize gerici dermiş. Ne gericisi? Biz halisinden Atatürkçüyüz ve Atatürk hazretlerinin izindeyiz. Biz öyle yatıra matıra, türbeye katıra inanmayız. Velâkin şehit başka, şehit türbesi. Atatürk rahmetli sağ olsaydı da, şehide türbe yaptığımızı duyaydı bize "Aferin!" demez miydi? (…) Madem ki demokrasi var denmiş bir kere, bir memlekette okul da gerek, yatır da gerek! Hepsinin müşterisi ayrı." (s.178).

2. Akıl-bâtıl/inanç karşıtlığı: Bu kavramların karşılaşması da yine geleneksel-modern karşıtlığı temelinde göze çarpar. Romanda geleneksel hâle gelmiş bâtıl inançlar yatırlar/türbeler üzerinden eleştirilir:

> "(…) 'Ulan it, yoksa Yunus Baba'ya kem gözle mi baktın?' dedim. Kem gözle baksa, kem söz etse iyi… Yatır üstüne töbe yestehlemiş namussuz. Yatır bu, adamı çarpar ki nasıl… İlkini alttan çarptı, şimdi de üstten… önceden erkekliği tutuldu, sonra da dili… Yatırla şaka olur mu ulan? (…)
>
> Bunu tuttuk. Zaptolmuyor da. Ellerini arkasından kanırtıp kıvırdık, Sağlık Evi'ne götürdük. Doktor uzaktan bir bakışta anladı da,
>
> -Bırakın herifi, apandisit olmuş, bırakın! Herifin apandisitini patlatacaksınız be!..."
>
> (s.220-221).

3. Aydın-halk karşıtlığı: Bu karşılaştırmaların yapıldığı yerler, Almanca Öğretmeni'nin bakış açısından yansıyan ve ülkenin ezeli sorunlarından aydın-halk kopukluğunu dikkatlere sunan kısımlardır. Bu bağlamda romandaki aydın kişiliğin modeli olan Öğretmen;

> "(…) Bizi nasıl kandırdılar, aldattılar, sonunda, halk dalkavuğu yaptılar. Halk bilir, halk her şeyi bilir, halkta büyük bir sezgi vardır. (…) Yalan, hepsi yalan…" Halk her şeyi bilir" demek dalkavukluğu bile, halkı kendilerinden ayrı, bambaşka, umacı koskocaman bir dev yaratık görmek değil de nedir?" (s. 231)

diye sorduktan sonra, aydının halkıyla olan ilişkisinin biçimi ve amacını da şu sözlerle ortaya koyar:

"(…) Halkı ilkin kandıran şehir aydını değil, kasaba aydını. Kasabalı aydın, halkı şehirli aydınının kandırmasında yardımcılık, aracılık ediyor." (s.232).

Burada ifade edilen 'kasaba aydını' tanımı, tam olarak 'Zübükzâde İbram Bey'e karşılık gelmektedir.

4. Merkez-çevre (Ankara-taşra) karşıtlığı: Romanda, âdeta soyut bir kutsal varlık, mutlak bir otorite ve çare adresi olarak gösterilen Ankara ile onun karşısında konumlandırılan kasaba nezdinde taşra, sık sık karşı karşıya gelir. Aradaki uzaklık ve kopukluk, çare simsarı olarak Zübük'ün yolunu açmıştır. Halk, Ankara ve onun temsil ettiği kurumsal yapıyı bir türlü kendine yakın görememektedir ve derdine çare için bizatihi kendisi gitmek yerine bu işi neredeyse gönüllü bir şekilde Zübük'e havale etmektedir. Çünkü halka göre aradaki iletişimi ve işleyişi sağlayan siyaset mekanizması 'iltimas'a, iltimas da temelde bir beceriymiş, meziyetmiş gibi kabul edilen düzenbazlığa/'zübüklük'e dayanmaktadır:

> " (…) Velakin hak nerde? Bu işin ucunda para dönerse olur. Vergini verme, rüşvetini ver; bu zaman böyle bir zaman… Ben size acıdım. Ankara'da tanıdığım çok. Velakin bu sizin iş mektupla, telefonla olmaz. Ben kalkıp sevabıma Ankara'ya gitsem gerek. Sağa sola para yedireceğiz. Başka türlü olmaz Sabr'ağa." (s.25).

Zübük, işte bu karşı karşıya getirilen kavramların meydana getirdiği boşlukları iyi değerlendirerek entrikalarını gerçekleştirebilmektedir. Dolayısıyla romana şeklini ve adını veren anahtar kavram 'zübüklük' de aynı boşlukların ortaya çıkardığı tabiî bir durum/sonuç olarak dikkatlere sunulmaktadır.

Şahıs Kadrosu

Genel olarak Aziz Nesin romanlarının bir özelliği olan figüratif kadro zenginliği, bu romanda da iyice hissedilmektedir. Kahraman-anlatıcılar tarafından geriye doğru yapılan anlatımlar sırasında sık sık tarihî kişiliklere ve nakledilen olay parçalarıyla dolaylı ilişkileri olan dış kişilere de atıflar yapılır. Eserin kurgusu gereği sosyal hayata ve dış dünyaya yönelik dikkatin hâkim olduğu *Zübük* adlı romanda beliren bu şahıslar tablosu renkliliği, olayların determinasyonuna hizmet ettiği kadar, anlatımın canlı ve çok sesli bir havada gerçekleşmesine de imkân vermiştir. Roman kişileri, belirgin kişilik özelliklerinin yanı sıra, daha çok, toplumsal hayat içindeki statüleri üzerinden tanımlanırlar. Bu sebeple, kişileri tasvir eden cümleler, ağırlıklı olarak, kahramanların sosyal durumları ve kısmen de fizikî görünüşleri üzerinde yoğunlaşmıştır. Kahramanların hemen hepsinin sosyal kişiliklerini özetleyen birer takma adlarının oluşu, Aziz Nesin romanlarında rastlanan genel bir anlatım unsurudur. Bu durum, geleneksel toplum algısının bir devamı olarak 'boy/klan' olmaktan 'birey' olmaya henüz geçilemediğinin yansıması olarak değerlendirilir. (Tunalı, 1989, s.85). Bu dikkatle, romanın şahıslar dünyasına bakıldığında, şahıs kadrosunu oluşturan roman kişilerini, olay örgüsü içindeki işlev ve görünürlükleri bakımından şu başlıklar altında gruplandırmak mümkündür:

Asli kişiler

Zübük/Zübükzâde İbram Bey: Tam anlamıyla, romanın üzerine kurulduğu başkahramandır. Temsil ettiği kemikleşmiş kavram ve vazgeçilmez kişilik özellikleri itibarıyla karakter ve tip arası bir kişiliktir. Ve yazarın yarattığı bu tip, diğer romanlarında da (*Tek Yol* adlı romanın başkahramanı Paşazâde gibi) bu baskın özellikleriyle zaman zaman açığa çıkmaktadır. Romanın yapısını ve anlam dünyasını oluşturan hiçbir unsur ondan bağımsız değildir.

"Zübükzâde İbram Bey (Zübük), Doğu Anadolu'da yaklaşık iki bin nüfuslu bir kasabada annesi, karısı ve kız kardeşiyle yaşayan, ortaokul mezunu, kırk yaşlarında bir adamdır. Babası, kasabaya Kars'tan muhacir olarak gelip yerleşmiş ve kasabalıya kendisini Zeybekzâde Kara Yusuf Efe olarak tanıtmış fakat sonradan foyası meydana çıkınca kasabalı tarafından 'Zübük' lakabını almış bir sahtekârdır. Bu sebeple İbram Bey de 'Zübükzâde' ya da 'Zübük' olarak anılmaktadır.

Zübükzâde İbram Bey, tek başına kasabanın gündemini de kaderini de belirleyen biri olmasının yanında son derece işgüzar, hileci, düzenbaz birisidir. Kasaba halkı, onun bu düzenbaz kişiliğini çok iyi bildiği halde, her seferinde yine ona müracaat etmekten kendini alamamaktadır.

Romanda fizik görünüşünden çok kişilik özellikleriyle beliren Zübük, kravatı, "ayna gibi boyalı parlak kunduraları", "kalıptan çıkma gibi ütülü*"* pantolonuyla kasaba halkı gözünde bir "İstanbul beyi*"* (s.46-47) edasındadır. "Beribenzer tiyatro oyuncusunda bile" az bulunur bir ses tonlamasıyla olağanüstü bir ikna kabiliyetine sahip olan Zübük, yaşadığı kasabayla tamamen özdeşleşmiş, âdeta bu küçük kırsal yerleşim biriminin tamamlayıcı unsuru haline gelmiş/getirilmiştir. Gözlemci-kahraman anlatıcı Almanca Öğretmeni, arkadaşına yazdığı mektupta, "bir masal kahramanı*"* olarak nitelendirdiği Zübük'ün kasabayla olan bu özdeşliğinden şöyle bahseder:

> "(…) Buradakilerin, ondan başka anlatacak, söyleşecek başka hiçbir konuları yok… Öyle ki, Zübükzâde'siz bu ilçe olmayacakmış, ya da dükkânları, evleri bomboş duracakmış. Onsuz, buradaki insanların içleri, kafaları, gözleri boşalacakmış. Burada her şeyi dolduran, canlandıran hep, hep Zübükzâde İbram Bey… Kahvede, yolda, evde, her yerde ondan konuşuluyor." (s.112-113).

Böyle olmakla birlikte, Zübük'ün kasabalı nazarında uyandırdığı intiba, tamamen menfi bir intibadır. Kasabalı Zübük'ün gerçekte "uçkuru gevşek" (s.188) bir sahtekâr olduğunu bilmesine rağmen bu gerçeği hiçbir zaman onun yüzüne söyleyemez. Zübük'le kasabalı arasında âdeta gizli bir dil vardır. İkisi de kendilerinin birbirlerine karşı besledikleri asıl duygu ve niyetleri bildikleri hâlde, âdeta sözleşmişlercesine, aralarındaki menfaat ilişkisini sürdürürler. Kasabalının bu durumu Çiftverenoğlu Hamza Bey tarafından dile getirilir: "Zübük iki şeyi çok iyi biliyor. Biri, parti adına onu kullandığımızı, ürüyen it diye öne sürüp saldığımızı, biri de, kendisinden kasabaca yaka silktiğimizi…" (s.204).

Zübük'ü öyle ya da böyle halkın önünde birisi olarak tanıyan ve onu ilkin 'kasaba aydını' (s.269) olarak adlandıran Öğretmen, sonradan Zübük'ten şu şikâyet dolu sözlerle bahsedecektir:

> "(…) İster istemez yine sana Zübükzâde denilen insanlık dışı yaratıktan söz etmek zorundayım. İnsanın bu kadar ahlâksızı, gerçekten hayatta değil, ancak Sehakespeare'nin piyeslerinde bulunabilir. Sanki bu adam, büyük dramcının yarattığı, rolünü çok benimsemiş bir hain tiptir ve sahneden fırlayıp insanların arasına, gerçek hayata katılmıştır. Bu adam yaşamıyor; durmadan hemcinslerine kötülük ederek, önüne geçilmez kötü kaderinin çizdiği yoldan gidiyor." (s.272).

Zübükzâde İbram Bey, romanda sorgulaması yapılan 'zübüklük' kavramının ete kemiğe bürünmüş, hayatın içinde yaşayan halidir. Olay örgüsünün odağında, mekânla (Anadolu kırsalı) ve zamanla/dönemle (1950'ler) özdeş, romandaki her türlü ilişki ağının da temelinde bulunan ana unsurdur.

İlçe Almanca Öğretmeni: Romandaki kahraman anlatıcılardandır. Romanın şekillenmesine zemin hazırlayan kişidir. Bir anlamda romandaki her şey onun gelişiyle başlar. Bir gözlemci edasıyla kasaba ve Zübük hakkında malumat toplayıp, dinleyip duyduklarını uzaktaki arkadaşına mektuplar yoluyla bildirir. Bu özelliğiyle romanda, okuyucunun temsilcisi durumundadır. Öğretmen, olay zamanı itibariyle, romanın sonlarında Zübük'le karşılaşmasına kadar olayların dışındayken; Zübük'le karşılaşmalarından sonra o da aktif olarak olay örgüsünün içine girmiş ve âdeta kasaba halkından biri olmuştur. Fonksiyonu itibariyle Öğretmen, romanda epeyce işlevselidir. Örneğin kasaba ve kasabalı hakkındaki birçok detay, onun ağzından verilir. Ayrıca, toplumcu bir karakterde çizilen İlçe Almanca Öğretmeni, toplumsal duyarlılığı itibariyle yazarın da romandaki sözcüsü durumundadır. Romanda işlenen olaylar, durumlar ve kişiler hakkındaki yorumlar ve öz eleştiriler onun dikkatinden yansıtılır. Eğitimci vasfı dolayısıyla da kasabanın eğitim sistemindeki çarpıklığa çektiği dikkat, aynı zamanda, yazar adına ülkedeki eğitim sitemine de yöneltilen bir eleştiri örneğidir:

> "Beni buraya Almanca öğretmeni olarak atayan kafanın mantığı, beni ortaokula öğretmen değil de, örneğin üniversitedeki Alman filolojisi kürsüsüne de hoca yapabilirdi. Ha buradaki Almanca öğretmenliğim, ha üniversitede hocalığım… İkisi arasında, bu mantık ya da mantıksızlık yönünden hiçbir ayrım yok…" (s. 162).

Aydın bir kişilik olarak Öğretmen, çok idealist duygu ve heyecanlarla geldiği kasabadan, zamanla, gittikçe idealizm duygusunu yitirmiş olarak ve âdeta 'üzerine ölü toprağı serpilmiş' bu yerden şiddetle kurtulmak ister bir hâle gelmiştir. Nitekim romanın son alt bölümünü oluşturan son

mektubunda, romanın temasını da içeren bir mektup yazarak yazar adına romanın içerdiği toplumsal mesajı okura veren odur. Bu çok yönlü kişiliğiyle (kahraman, anlatıcı, gözlemci, yorumcu) Öğretmen, romanda farklı kurmaca kişilerin anlattığı olay parçalarını bir anlamda birleştirip, romanın sonunda verilen tema etrafında yorumlayarak ve okuyucuyu temaya dönük olarak aydınlatıp yönlendirerek çoğu kere olayların dışında; ancak toplamda metnin bütünlüğü içine yerleştirilmiş varlığıyla roman için başat bir kurgu unsuru durumundadır.

Çiftverenoğlu Hamza Bey: Kasabanın Zübük'ten evvel uzun süredir belediye başkanlığını yürüten kişidir. Bu sebeple Zübükzâde'nin gizli rakibidir. Zübük belediye başkanı olduktan sonra kendi hesapları için kasabalıya karşı Zübük'ün tarafına geçmiş ve bu sayede belediye meclisi azalığını elde etmiştir. Mebus adaylığı sırasında da iyice Zübük'ün safına geçer ve her fırsatta Zübük'ün reklamını yapan bir "çığırtkan"a dönüşür. Zübük'ün ifadesiyle "(…) kara cümlesi kıt, imzasını zor atan cahilin biri*"* (s.130) dir. Almanca Öğretmeni'nin nitelemesiyle Hamza Bey de tıpkı Gedikli İhsan Efendi, Aklı Evvel Bedir Hoca, Tüccardan Emin Efendi, Allah'ın Kulu İsmail Efendi ve Allah Selamet Versin Murtaza Efendi gibi halkı kandıran "kasaba aydını" zümresindendir. Ayrıca, Zübük'ü Ankara'da ziyarete giden heyette de yer alır.

Aklı Evvel Bedir Hoca**:** Almanca Öğretmeni onun dış görünüşünü şöyle tasvir eder:

"Kadife bir kasketi var, kasketin güneşliğini hep sol yana arkaya doğru çevrik giyer. Kasketin altında da kirli bir takkesi vardır. Camiye Cuma namazına giderse, şapkayı ayakkabının yanına kor, takkeyle namaz kılarmış. Şişman tostoparlak bir adam. Sevimli bir yüzü, cana yakın da bir konuşması var." (s.235).

Kasaba ileri gelenlerinden olup, partinin ilçe başkanıdır. O da Ankara heyetinde yer almıştır. İstifa dilekçesi dolayısıyla ters düştüklerinde Zübük, diğerlerine yaptığı gibi onun da ne mal olduğunu yüzüne vurur:

> "–Sen bir hoca eskisiyken, köy imamlığından şu kasabaya gelip, parti sayesinde adın tüccara çıkarken hükûmetin otomobil lastiği tevziyatından, otomobil değil yaylı arabadan bile yokken onar yirmişer lastik alıp vilayete lastik karaborsası yaptırmışken, şimdi de kalkmış, antidemokratik he mi? (…)" (s.131).

Gedikli İhsan Efendi de kasaba camisinde hocalık yapan Bedir Hoca'yı "sakallı geyik" olarak niteler ve onun bu menfi tarafını şu cümlelerle açığa vurur:

"Sen o Hoca'yı bilir misin, Hoca'yı… Neden ona Aklı Evvel demişler? Her bişeyi bilir de ondan… Şeytanın çiftleştiği kuytu deliği bilir. Yalnız bir bilmediği beş vakit namaz. Bir de hoca olacak, nursuz, nuhusetsizin biri…" (s.168).

Buna rağmen, parti başkanlığından sağladığı siyasi rantla kasabada gemisini yürüten Bedir Hoca, bir kasaba aydını olarak aynı zamanda her zaman görüşüne başvurulan "aklı her bir işe erişik", başı sıkışanın akıl danışmaya gittiği sözde âkil bir kişilik olarak lanse edilir. (s.169). Romanda, Bedir Hoca nezdinde, eski-yeni zihniyet algısı karşı karşıya getirilir ve aslında halk nazarında padişahlık düzeniyle Cumhuriyet idaresi arasında herhangi bir farkın görülmediği; ancak otorite korkusu nedeniyle genel bir kafa karışıklığının yaşandığı gerçeği sezdirilmek istenir:

" – Kaç pare top atılacak, bir bileniniz var mı? Diye sordu.

(…)

- Haşa, olmaz… Kırk bir pare top, ancak padişahın tahta çıkışında atılır.

(…)

- Bre efendi, şimdi padişah var mı bunu da nerden çıkardın?
- Padişah yoksa, Cumhuriyet var. Hem de demokrat bir Cumhuriyet…

- Yahu Cumhuriyet tahta mı çıktı ki top atılsın…

(…)

- Öyleyse kırk iki pare atılsa doğrudur.
- Yahu, padişaha kırk bir pare diyoruz. Ondan yukarısı var mı ki, sen şimdi kırk iki pare dersin…
- Kırk olsun birader… Var mı buna bir diyeceğiniz, kırk pare olsun*…"* (s.64-65).

Allah'ın Kulu İsmail Efendi: Almanca Öğretmeni, kasaba aydınlarından ve Ankara heyetinden olan İsmail Efendi hakkında arkadaşına defaatle şunları yazar: "İsmail Efendi çok tatlı bir adam. Burada herkes durmadan söver, ama İsmail Efendi'nin ağzından bir tek sövgü çıktığı duyulmamış. Çok kızarsa birine 'Allah'ın kulu' diye bağırıyor. Onun için adı, 'Allah'ın Kulu İsmail Efendi' kalmış." (s.167-236).

Tüccardan Emin Efendi: Kasabada bir dükkânı vardır. Köylülere, hemşerilerine bankanın bile açamadığı kadar kredi açıp, borç para, ödünç şeyler ve veresiye mallar verip onları sömüren tefeci bir tiptir. (s.186-187). Öğretmen, arkadaşına, kasabalının lisanına dair izlenimlerini aktarırken kasaba aydınlarından olan Emin Efendi hakkında da şu bilgileri verir:

> "Bana kalırsa akıllılıktan yana Tüccardan Emin Efendi, Bedir Hoca'dan hiç de aşağı kalmıyor. Hatta kimi zaman onu bile bastırıyor. Emin Efendi babacan bir adam, saçlarını sıfır numara makineyle tıraş ettirir. Su içerken elinin birini başının üzerine kor, çarpık bacaklarıyla ördek gibi yürür. Onun da konuşmasına doyum olmaz." (s.236).

Gedikli İhsan Efendi: Kasaba ileri gelenlerinden olan İhsan Efendi, Öğretmen'e hitaben Zübük hakkında konuşurken kendisinden de bahseder:

> "Bendeniz askerim. Tastamam otuz dört yıl askeriyede hizmetim var… Memleketin gezip görmediğim köşesi bucağı kalmadı. Elimden binlerce erat geldi geçti. Haddim olmayaraktan adam sarrafıyımdır. Kendimi hani methetmek gibilerden olmasın, bir adamın suratına bir baktım mı ne mal olduğunu şıp diye anlarım." (s.168).

Savaşlarda yer almış eski bir 'erkân-ı harp'[18] tir. Savaş anılarını anlatarak saygınlık kazanmak ister. Mehmet Çavuş'la asker kökenli olmak bakımından rekabet hâlindelerdir ve araları açıktır. Mehmet Çavuş, kasabadaki tören işlerini idare eder ve Ramazan topunu ateşler. Tören yerlerine tâk'ı kuran, Hıdırlık'taki topu ateşleyen odur. Sultan Reşat zamanında orduda topçu çavuşluğu yapmış bir "babayiğit*"* tir. "Padişah çavuşu olduğundan, bitürlü Gedikli İhsan Efendi'yi çekemiyor. Onun da derdi günü onunla." (s.58-59). Padişahlık dönemine şahit olmuş olan Mehmet Çavuş, eski düzenin savunucusu ve temsilcisi durumundadır. Gedikli İhsan Efendi emekliye ayrılıp da baba yurduna gelince, kendini kasabalıdan yüksek görüp, içten içe belediye reisliğine niyetlendiğinden ve Mehmet Çavuş da eski reis Hamza Bey'in adamı olduğundan aralarındaki çekişme süreklidir.

[18] Erkân-ı harp: Osmanlı ordusunda meslek ihtisası görmüş subaylar için kullanılan bir terimdir. Gedikli İhsan Efendi için kullanılan 'Gedikli' unvanı ise bugünkü 'astsubaylık' rütbesine tekâbül etmektedir. Romanda her iki unvan da söz konusu kişi için değişik yerlerde kullanılmaktadır.

Allah Selamet Versin[19] Murtaza Efendi: Murtaza Efendi de kasaba ileri gelenlerinden olup, kasaba için alınan kararlarda meşverete katılır.

Otelci Satılmış Bey: Kasaba ileri gelenlerinden olup partinin idare heyetindendir. Aynı zamanda Zübük'ü ziyarete giden Ankara heyetinin de içindedir. Almanca Öğretmeni'nin kasabada tanıştığı ilk kişidir. Almanca Öğretmeni, kasabaya ilk gelişinde Satılmış Bey'in oteli olan Modern Palas Oteli'nde kalmıştır. Öğretmen, arkadaşına, kasaba hakkında ilk ve önemli bilgiler aldığı Satılmış Bey'den şöyle söz eder:

> "Uçları sivri burma bıyıklı adamla otele kadar geldik. Bu otelin sahibi Satılmış Bey'miş. Esmer derisi kemiklerine yapışmış. Sanki insana hemen zıp zıp sıçrayacakmış gibi geliyor. Eğri, ince bacakları üstünde yaylanarak yürüdüğünden kısa boyu uzunmuş gibi görünüyor." (s.110).

Dilekçe meselesinde ters düştüklerinde Zübük onun da ne olduğunu yüzüne vurmaktan geri durmaz:

"–Bir de adam gibi bıyık salmışsın, bıyıklarının ucu kulağını aşmış… Sen bir hancı parçasıyken, parti sayesinde hanını belediyeye yüksek fiyatla istimlak ettirip, parasıyla turistik palas kurup…" (s.131).

Tahrirat Kâtibi Rıza Bey: Kaymakam olmadığı zamanlarda ona vekâlet ettiği için kasabalının çekindiği Rıza Bey, toplamda altı yedi yıl kaymakam vekilliği yapmıştır. Sözünü sakınmayan birisidir. Devlet memuru olduğunu sık sık dile getirir ve bu sebeple görünürde hiçbir partiyi tutmaz. Geçim zorluğundan dolayı kendisini daimi fakat gizli bir muhalif olarak takdim eder. Resmi işlerden anlayan, diğer kasaba ileri gelenlerine oranla okur-yazarlığı daha ileri olan akîl bir kişiliktir.

Avukat Burhan**:** Kasabadaki muhalif partinin ilçe başkanıdır. Zübük, onu, hazırladığı entrika icabı "akıllı, okumuş, sözü dinlenir" biri olarak lanse etse de aralarında kıyasıya bir rekabet vardır. Romanın başlarında, kasabaya camiden çok okulun gerekli olduğunu savunmasıyla aslında olumlu, pozitif aklın sembolü bir kişi olarak verilirse de romanın sonlarında Zübük, Öğretmen'e ondan 'namussuz' diye bahseder ve onun da türlü avukatlık hileleriyle kasabalıyı kandırıp sömürdüğünü söyler. (s.268). Avukat Burhan'ın eğitim öğretimden yana ortaya koyduğu bu tavır, yazarın aynı hususdaki hassasiyetine (Nesin Vakfı[20], *Şimdiki Çocuklar Harika* romanı ve diğer aynı konulu oyun ve hikâyeleri vb.) işaret etmektedir.

Muhalif Kadir Efendi: Kasaba efradından olup Zübük'le ilişkisi daha çok kızları üzerinden yürüyen birisidir. Zübük'ün geleceğini parlak gören Kadir Efendi kızlarından birisiyle olsun Zübük'ün evlenmesini ve böylelikle geleceklerini garanti altına almayı istemektedir. Zübük, Kadir Efendi'nin üç kızı olan Yekdâne, Dürdâne ve Güldâne'yle, evleneceğim vaadiyle gönül eğlendirdikten sonra kızları ortada bırakmış fakat sonradan evin büyük kızı Yekdâne ile evlenmiştir. Zaten onun asıl amacı, bu yolla Kadir Efendi'yi rakip partiden istifa ettirerek kendi partisine üye yapmaktır. Kızlarının Zübük'le olan bu münasebetleri dolayısıyla altmış yaşındaki Kadir Efendi, kasabalı karşısında büyük mahcubiyetler yaşamıştır. Her şeye muhalefetiyle bilinen Kadir Efendi'yi Tahrirat Kâtibi Rıza Bey şöyle anlatır:

---

[19] Allah Selamet Versin." : Burada bir kahramanı nitelemek için kullanılan bu söz gurubu, bu halk deyişi, yazarın diğer hikâye ve romanlarında da sık sık kullandığı bir anlatım unsurudur. Gündelik dilde dua ve temenni içeren bu deyiş, yazarın eserlerinde, daha çok, bağnazlığı, körü körüne inanıp bağlanmayı eleştiren bir tonda kullanılmıştır.

[20] Aziz Nesin'in 1972 (1973)'de yoksul ve kimsesiz çocukları okutup hayata kazandırmak için kendi imkânlarıyla kurduğu vakıftır.

> "(…) Gelgelelim bu Kadir Efendi'nin muhalifliği, memur takımının muhalifliğinden değil. Herif açıktan açığa, göz göre göre muhalif… Doğmalık sakat çocuklar misali, herif anadan doğma muhalif. Biz onu böyle gördük, böyle bildik… Hangi hükûmet başa geçse, onun muhalifi. Bak anla ki, burada kendi kurduğu parti iktidara geçtiği gün, herif hemen o sabah partisinden istifa edip muhalefete geçti. (…) Yani Bey, bu herifin kanında, iliğinde muhalefet zehiri var. Allah vermeye, cıgara gibi, kahve gibi muhalefete tiryaki olmuş. Muhaliflik etmezse başı döner." (s.44).

Yardımcı kişiler

Romanda, olayların şekillenmesinde aktif rol alan ve anlatıma katılan bu roman karakterlerinin yanı sıra, bunlar kadar olmasa da çeşitli vesilelerle olay örgüsü içine yerleştirilip görev icra eden roman kişileri de vardır:

Erkekler

Tabansız Şükrü: "Delibozuk bir garip oğlandır. Onun bunun kapısından geçinir bir meczup" (s.224*)* tur. Kasabanın habercilik, gözcülük gibi ayak işlerini görür. Örneğin, kasabaya vali geldiğinde Hıdırlık'taki Mehmet Çavuş'la tören idarecileri arasındaki haberleşmeyi o sağlar, ayrıca, Zübük'ün evine hükûmet geleceği yaygarasında kasabalı kendilerine haber vermesi için onu Zübük'ün evinden yana gözcü koyarlar. Ve kasaba ileri gelenleri meşveret ederlerken Zübük'ü çağırmaları lazım geldiğinde bu görevi hazır bulunan Şükrü'ye verirler.

Kalaycı Kör Nuri: Kasabanın pazar yerinde kalaycı dükkânı vardır. Ağzı fazla lâf yapmayan birisidir. Belediye, Terzi Cemal'le onun dükkânının olduğu yerden yol geçirmek için dükkânlarının yerlerini haczetmek ister. Kör Nuri de dükkânını istimlâkten kurtarması için Zübük'e para kaptırır. Nihayet dükkân istimlâk edilince Zübük'ün kendisini dolandırdığını anlayarak, Zübük'ü öldürmeye yürür. Durumun ciddiyetini anlayan ve papucu pahalı gören Zübük, onu teskin etmek için Nuri'ye orman muhafaza memurluğu önerir. Gerçekten devlet işine gireceğini düşünerek sevinen Kör Nuri, işini yapması için dükkânından kalanları da satarak parasını Zübük'e rüşvet verdikten sonra Zübük'ün kendisini parmak bastırdığı boş bir kâğıda dayanarak askere benzeyen bir kıyafet giyip silahlanır ve Hıdırlık yoluna durup gelen gidenden haraç kesmeye başlar. (s.119-123).

Alucanlı Sabri Ağa: Kasabanın yakın köylerinden Alucan Köyü'nün muhtarıdır. Komşu köylerden Sevecenlilerle arasındaki yayla meselesini çözmesi için son çare olarak Zübük'ün pençesine düşer ve Zübük tarafından aylarca sömürülür. Durumu öğrenip, diğer iki "Zübükzede*"* olan Terzi Cemal ve Kör Nuri'yle birleşip Zübük'ü ortadan kaldırmaya teşebbüs ederlerse de Zübük, yaptığı orijinal numarasıyla bunları kararlarına âdeta pişman eder. Sab'rağa, sonradan 'Eve hükûmet gelecek' yalanına kanıp, evdeki ziyafet için kendi eliyle koyun bile kesecektir.

Terzi Cemal: Başındaki yedi nüfusla zor geçinen fakir bir terzidir. Erkek kardeşi ortaokuldan sonra kasabada lise okumayı istediğinde o da kardeşinin "hükûmetin bedava yatılı mektepleri"nde okumasını sağlaması için Zübük'ten yardım ister. Terzi Cemal de diğerleri gibi, diktiği elbiselerin yanında iş takibi için Zübük'e kaptırdığı paraları da geri alamaz. "Hükûmet gelecek" yalanında o da Sabr'ağa, Berber Hakkı ve Kör Nuri gibi olanları sanki unutup, âdeta Zübükzâde'nin evindeki hazırlıklarda kapı oğlanı olur.

Aklı Evvel Bedir Hoca'nın Oğlu Kara Bela**:** Romanın ilk kahraman anlatıcısıdır ve kasabalı olarak, Öğretmen'e Zübük'ten bahseden ilk kişidir. Öğretmen'e, Çiftverenoğlu Hamza Bey'in oğluyla beraber, Zübük'ün her gün nasıl, kendi ev halkına 'hükûmet gelecek' talimi yaptırdığını ve kasaba ileri gelenlerine kendi evinin önünde hayalî resmigeçit yaptırdığını anlatır. (s. 10-14). Böylece, romanın asıl konusu olan Zübük'ün kişiliğine dair ilk bilgi ve izlenimler de belirmeye

başlar. Böylelikle, gözlemci olarak Öğretmen, ilk olarak kasaba-Zübük ilişkisini Kara Bela'nın ağzından öğrenmiş olur.

Şoför İğri Nuri: Kasabayla vilayet arasındaki kaptıkaçtının (minübüs) şoförüdür. Çok yönlü bir kişiliği olan İğri Nuri'nin romandaki işlevi, bir yandan Zübük'ün hilelerine ortak olurken bir yandan da olayların sonunda bu hileleri açık eden kişi olmasıdır. Kişilik profili itibariyle, romanda, Zübük'e en yakın kişidir.(s.48-49). Rıza Bey, Öğretmen'e, İğri Nuri'den şöyle bahseder:

> "(…) İğri Nuri'ye şoför denir ya, şoförlüğüne kulak asma… Adı şoför, direksiyon başında bir gören olmamış. Serseriliğin bütün şartları üstünde toplanmış. İçkicilik bunda, karı satışı bunda, parayla adam vurmak bunda, her bir rezillik, türlü dolap bunda… Kazamızda pek durduğu yoktur. Uzaklarda, Ankara'da, İstanbul'da, İzmir'de yaşar. Aşağısı kurtarmaz. Burada eğlenip de ne edecek, bura fakir fukara yeri. Kimden ne koparacak… İğri Nuri, hapisten kurtuldu mu, baba ocağı diye memlekete arada bir sılaya gelir." (s.48).

Kemik Mıstık Oğlan: Vaktiyle kadınlar hamamına giren Zeybekzâde Kara Yusuf Efe, yakayı ele verince, hamamda anası da bulunan Kemik Mıstık Oğlan**,** bürüğün altındaki Zeybekzâde'yi çarşı ortasında pestilini çıkarana kadar döver. "Bu Kemik Mıstık denen oğlan üflesen uçacak, sert bir yele dayanacak gibi değil… Bir çelimsiz oğlan, korkak mı korkak…" (s.155). Utancından bu çelimsiz oğlana bile karşı koyamayan Zeybekzâde Kara Yusuf Efe, bu olayın ardından itibardan düşer ve 'Zübükzâde/Zübük' lakabını alır. En sonunda Zübük'ün torpil yalanına kanan Öğretmen de iki bin liralık rüşveti Zübük'e Kemik Mıstık Oğlan aracılığıyla gönderdiğini yazar.

Yeni Vali: Vilayete yeni atanan Vali'dir. Ünü, kendisinden altı ay evvel duyulmaya başlamıştır. Etrafında sayısız efsaneler uydurulan Vali, fizikî görünüş ve kişilik itibariyle olağan üstü azamette birisi olarak lanse edilir. Öyle ki kasaba halkı (Aklı Evvel Bedir Hoca), bu Vali'nin Allah tarafından, yoldan çıkmış kasabalıyı dize getirmek için gönderilen bir ceza/belâ olduğuna bile hükmeder. (s.56). Vali, temsil ettiği devlet otoritesiyle birlikte romanda 'güç' ve 'korku'nun temsilcisi olarak sunulursa da o da Zübük'ün oyununa gelmekten kurtulamaz. O kadar abartarak, yere göğe sığdıramayarak âdeta bir masal devi/kahramanı gibi anlatılan Vali, aslında hiç de anlatılanlar gibi değildir:

> "(…) Arabadan bir kara kuru herif çıktı. Ulan, yedi vilayeti titreten vali bu muymuş… Tüh bize! Herifte adamlık bir hal yok. Kara kuru ve boyu çoban sopasından kısa… Sanırsın Çingen maşasına can yürümüş de adam suretine bürünmüş." (s.67).

Kaymakam: Bu Vali'nin atandığı sıralarda kasabada kaymakamlık yapan "yiğit" bir Kaymakam vardır. O da herkes gibi gelecek olan Vali'nin namını duymaktadır. Bu yiğit Kaymakam'ın tek korkusu ise, Vali'nin kötü ve aşağılayıcı muameleleri karşısında dayanamayıp Vali'yi dövmek ihtimalidir. Diğer herkes gibi Kaymakam da Zübük'ten ve onun yaptıklarından bıkkın bir haldedir. (s.101).

Eşref Ağa ve oğlu: Kasaba eşrafından "Karun gibi zengin" birisidir. Tek çocuğu olan oğlu da, Zübük kızlarla ilgilenmeye başlayalı beri Muhalif Kadir Efendi'nin büyük kızı Yekdâne'ye tutulur. Kız ille de Zübük diye tutturunca, çaresizlik içinde kıvranarak diğer iki kızdan birine de razı olursa da Zübük, kızların üçünün de gönüllerini çaldığı için muvaffak olamaz. Sonradan baba oğul, Kadir Efendi'nin intikam için Zübük'ü öldürmek üzere tuttuğu İğri Nuri'nin gazına gelip onunla birlik olarak Zübük'ü öldürmek için birleşirler.

Deli Celil: Romanda gerilmiş toplum psikolojisinin temsili olarak bulunur. Zübük, tıpkı Kör Nuri'yi sözde orman muhafaza memuru yaptığı gibi onu da keyfine göre telefon muhafızı yapmıştır. Onun sözde telefon muhafızı olmasıyla da kasabada telefon teli hırsızlığı baş göstermiş,

her önüne gelen, vilayetin telefon müdürlüğü tarafından kasabaya tahsis ettiği telefon tellerini çalarak kendi işlerinde başka amaçlarla (pantolon bağı, denk bağı, hamut bağı, boyunduruk bağı, dingil tutarı olarak) kullanmaya başlamıştır. Deli Celil, sonradan bu işin suçlusu olarak jandarma tarafından karakola alınarak dayak yiyecek ve sözde Zübük'ün ricacı olmasıyla da salıverilecektir. Bunun üzerine Deli Celil, Kör Nuri'yle birlik olup Zübük'ü öldürmeye karar verecek, fakat muvaffak olamayacaktır.

Kasap Osman: Kasabanın kasabıdır. Tam muhaliflerle Zübük çevresi arasında 'Kasabaya cami mi gerekli; okul mu ?' tartışmaları yapılıyorken Kasap Osman'ın camusu, cami içindeki yeşil halıyı çayır sanarak içeri girer ve caminin dar olan kapısından da çıkamayarak tam bir ay camide kapalı kalır. Kasap Osman 'Camusum çalındı !' yaygarasıyla kasabayı ayağa kaldırır. Camusun, tam bir ay sonra ve tam can vermek üzereyken mecalsiz bir halde Tabansız Şükrü Oğlan tarafından tesadüfen camide bulunması, kasabaya cami yaptırma tertibini düzenleyenlere karşı muhaliflerin elini güçlendirir. Bu olay üzerine iyice anlaşılır ki kasabadan hiç kimsenin pek de sık ziyaret etmediği (!) cami, kasaba için gereksizdir. Bu bölüm boyunca, bu olay vesilesiyle dinî değerlerin suiistimal edilmesi trajikomik bir ton ve ironik bir dille kıyasıya eleştirilmiş olur.(s.218-230).

Resimci Ferhat: Vilayette bir fotoğrafçının yanında beş yıl çalıştıktan sonra kalfa olmuş kasabalı bir gençtir. Zübük, kasabalıyı kandırmak için Ferhat'ın hemşeriliğini kullanarak, onun fotoğrafçılık mesleğini İstanbul'da öğrenmiş olan duayen ustasına iki yüz elli lira fotomontaj parası borçlanarak başbakan ve milletvekillerine ait sağdan soldan bulduğu resimleri kendi resimlerinin yanına montajlatmıştır. Belediye seçimleri öncesi kasabalı üzerinde bu yolla büyük sükse yaparak belediye başkanlığını garantileyen Zübük, fotoğrafçının parasını ise ödememiştir. Bunun üzerine ustası Ferhat'ı Zübük'ten parayı ne pahasına olursa olsun alıp gelmesi için sıkıca tembihlemiştir. Zübük'ün çevirdiği iş bu dolabı da İsmail Efendi ve Gedikli İhsan Efendi, telaşlıca yolda yürürken rast geldikleri Resimci Ferhat'tan tesadüfen öğrenmişlerdir.

Kadınlar

Romanda kadın varlığı hem nicelik olarak hem de işlev ve görünürlük bakımından erkeklerden epeyce azdır. Bu durumun, romanın geçtiği dönemde, romana fon oluşturan siyasi atmosfer (Demokrat Parti dönemi) de dikkate alındığında, bilhassa romana konu edilen Anadolu kırsalı ölçeğinde böyle olması tabiî bir durum olarak karşılanabilir. *Zübük*'te de zaten oransal olarak çok az olan kadın varlığı edilgen durumda ve erkeklere oranla hayli geri plândadır. Özünde bir "kasaba romanı" olarak nitelenebilecek *Zübük* romanı için geçerli olan bu durumun, yazarın bilhassa *Tatlı Betüş*, *Kadın Olan Erkeğin Hatıraları*, *Erkek Sabahat*, *Gol Kralı* vb. gibi büyük şehir (İstanbul) romanı denilebilecek diğer bazı romanları için söz konusu olmadığını belirtmek gerekir. Bir başka ifadeyle yazar, diğer romanlarında olduğu gibi bu romanında da ele aldığı kesimin içinde bulunduğu sosyal çevre ve hayata uygun bir figüratif yapıyı bir araya getirmeyi başarabilmiştir, denilebilir.

Ebe Hayriye Hanım: Romanın anlatıcılarındandır. Kocasıyla İstanbul'da evlendikten sonra kocası hastalanınca hava tebdili olur diye kocasının memleketi olan bu kasabaya yerleşirler. Geldiklerinden üç ay sonra kocası ölür. İlkokul öğretmeni olan kızıyla beraber sekiz senedir yaşadıkları kasabada kocasından kalma biraz bağ bahçe ve bir de oturdukları evleri vardır. Hayriye Hanım, Zübük'ün karısını boşayıp kızıyla evleneceği umuduyla ve hükûmetin Zübükzâde'nin evinde konaklayacağı yalanına inanarak ve öte yandan da bir gün Zübük'ün mebus olup kendilerine zulmedebileceği korkusuyla ona sekiz yüz lira borç verir fakat bir daha geri alamaz.

Zübük'ün karısı[21]**:** Zübük'ün annesinin anlatışına göre *"*cahil, kubat*"* bir kadındır ve ileride mebus olacak olan Zübük'ün dengi birisi değildir. (s.21). Zübük'ün ilkin belediye başkanı sonradan da milletvekili olmasıyla tam bir sonradan görme olup çıkar. Ankara'nın havasına kendini kaptırır ama şehrin yüksek sosyetesinin içinde de taşralı olduğu her hâlinden bellidir:

> "–Kız gelin, bu nasıl yeni huylar, memleketten hemşehriler gelince, buyurun diye içeri almak ağırlamak yok mu? Dedim.
>
> Burnu kapının dışında, kendi içerde.
>
> -Kusura kalmayın, dedi, böğün misafir kabul günüm de… İçerde kadın misafirlerim var. Bakan makan karıları. Yoksa buyurun, bir soluk alın, derdim." (s.240).

Zübük'ün annesi: Cahil bir kadındır. O da kızı ve gelini gibi Zübük'ün kavuğunu sallamakla mükelleftir. Zübük'ün kasabalı üzerindeki entrikalarına farkında olmadan alet olur ve her fırsatta oğlunun propagandasını yapar. Kasabalının Zübük'ü her ziyarete gelişinde karşılama, buyur etme ve gelenleri Zübük'ün huzuruna çıkarma işini o yapar:

" Koca kadın az sonra merdivenin üst başından seslendi:

- Buyursunlar diyor." (s.90,93).

Zübük'ün hakikaten büyük bir adam olduğuna inanmıştır. Zübük Ankaralı olunca o da kızı ve geliniyle birlikte Ankara'ya gider. Sonradan Zübük'ü ziyarete giden Ankara heyetine oğlunun şehir kaçamaklarından dert yanacaktır. (s.240).

Zübük'ün kız kardeşi[22]**:** "ilkin dördüne kadar" okuyabilmiş cahil bir ev kızıdır. Zübük, ona, sözde Ankara'dan TBMM'den gelen mektuplarını okutarak prestij sağlamaktadır. (s.11-12). Aslında Zübük, kendi ev halkına yutturduğu palavralarının, onlar tarafından abartılarak kasabalıya aktarılacağını bilir ve onları da bu yolda kullanmaktan çekinmez.

Diğer kişiler

Romanda, bu kişilerin yanı sıra olay örgüsünün gidişatına doğrudan etki etmeyerek, sadece olayların anlatımında anlatıcı-kahramanlar tarafından temas edilip geçilen roman kişileri de vardır:

Zurnacı Çingen Hüsin ve Davulcu Topal Veysel, Kasabada yapılan karşılama törenlerinde davul zurna çalarlar. Yeni Vali, kasabayı ziyarete geldiğinde, Vali'nin azametinden şaşırarak önceden plânlanan İzmir Marşı yerine dönüp dönüp 'Kâtibim' havasını çalarlar. Bu karşılama töreninde hazır bulunan ortaokul müdürü ve çocuklar, Zübük'le Avukat Burhan'ın yan yana geldikleri cami yaptırma toplantısında duygulanıp ağlayan "doksanlık koca İrfan Dede*"* (s.197); kasabanın sağlık merkezi doktoru ve sağlık memuru şıringacı Haydar; kaymakamın uşağı; Almanca Öğretmeni'nin kasaba okulunun eğitim ve öğretimini beraber yürütmeye çalıştığı iki ilkokul öğretmeni (bu arada Kaymakam da öğretmen azlığı nedeniyle tarih ve coğrafya okutmaktadır) (s.163); kasabalının namusluluğu ve bilgisi dolayısıyla mebus adayı olarak önerdiği emekli öğretmen Baha Bey; orman müteahhidi Salim Hoca, posta müdürü Şevket Bey, kasabanın hâkimi ve jandarma kumandanı kasabanın diğer sakinleridir.

---

[21] Romanda, Zübük'ün Yekdâne ile –nasıl- evlendiğine ilişkin tek ayrıntı Muhalif Kadir Efendi tarafından verilir: "Bu Zübük denen ırzı kırık, yedi vilayet dolaşıp da en dehşetli hocalara büyü yaptırmıyor mu? Bu namussuz aracı karı eliyle, Yekdâne kızıma eşek dili yedirmemiş mi?... Vay ondan sonra kızın şurasına bir ateş düştü. Gece gündüz "Zübük, Zübük, vay Zübük!" diye sayıklar oldu. Baktık olacağı yok, kız elden gidiyor; " He" dedik bunlara "al da hayrını gör…" (s.49-50).

[22] Romanda Zübük'ün birden çok kız kardeşinin olduğu söylense de (s.10) roman boyunca sadece bir tanesinden bahsedilir. (s. 11- 20,21).

Bunlardan başka, Ankara heyetinin Zübük'ün yerini sordukları Cumhurbaşkanlığı başyaveri, heyete yol gösteren kahveci, Zübük'ün heyet mensuplarını götürdüğü eğlence yerlerindeki konsomatrist kadınlar, garsonlar ve diğer kişiler olay örgüsü içindeki figüratif yapı[23]yı tamamlayan diğer unsurlar olarak romana yerleştirilmişlerdir.

Mekân

Romanda, mekân unsurunun insan unsuruyla büyük ölçüde özdeşlik içerisinde olduğu gözlenmektedir. Romandaki olayların ağırlıklı olarak geçtiği 'kasaba' , anlatım sırasında da ara ara vurgulandığı gibi Zübükzâde İbram Bey'le neredeyse bir ve aynı şeymiş gibi algılanmaktadır. (s.113). Romanda, hem anlatılan olayların geçtiği hem de anlatıldığı yer olan kasabanın, bir yerleşim birimi olarak adının verilmemesinin nedeni, yazarın, söz konusu kasaba ölçeğinde anlatmak istediği konunun, o yıllar için (1950'ler) ülkenin benzer yapıdaki hemen her yöresini temsil eder genellikte olmasıyla birlikte anlatıya gerçekçi bir hava katarak okuyucuyu mekâna ilişkin sürekli bir merak içinde bırakma ve böylelikle anlatılanlar üzerinde devamlı olarak düşünmesini sağlama kaygısı olmalıdır. Ya da daha da derinde, asıl olarak yapmak istediği şeyin belirli bir bölgenin hikâyesini anlatmaktan çok; ortalama ülke insanın genel karakteristiğini, zihniyet yapısını ortaya koymak istemesidir. Yazarın kendi bakış açısını yüklediği kahramanı İlçe Almanca Öğretmeni'nin kasaba hakkında yaptığı değerlendirme, bu genel kaygıyı açıkça ifade etmektedir: "Burada ilkel bir yaşayışın içine düşeceğimi biliyordum, buna önceden hazırlıklıydım." (s.105). Nitekim kasaba hakkında çeşitli yerlerde verilen şu detaylar, ilçenin bu silik kimliğiyle beraber, sosyo-ekonomik bakımdan ülkenin herhangi bir yerinde bulunabilecek türden bir yer olabileceğini de ima eder gibidir:

İsmi verilmeyen kasaba panoramik olarak, denizden 1342 kilometre uzakta, 1286 metre yükseklikte (s.105), "Türkiye-İran transit yolu üzerinde" (s.106), bir geniş düzlük üzerine kurulmuş, "Ancak dört beş yüz metre süren bir şosayla, küçük bir alanın çevresinde her şeyin toplandığı", girişinde "anayolun genişleyerek bir meydan oluşturduğu küçük bir yer" olarak tasvir edilmektedir. İlçede yaşayan 1980 kişinin yanı sıra köyleriyle beraber toplam ilçe nüfusu beş bin kadardır. (s.110). İlçenin güneybatısından haziran ayından itibaren bütün yaz boyunca bataklık hâline gelen Kamışlık Çayı akmaktadır. Kuzeydoğusunda Hıdırlık Doruğu vardır ki "Anadolu'da bir değil birkaç Hıdırlık olmayan il yok*"* tur. İlçede, saat 23.30'dan sonra elektrik lâmbaları üç kez yanıp yanıp söner. Bu durum elektriklerin kesileceğinin habercisidir. Ondan sonra gaz lâmbaları devreye girer. Dönemin kasaba hayatına ait bu ayrıntı, aynı zamanda, 1950'ler Türkiyesinin sosyo-ekonomik yapısını da bir ölçüde yansıtmaktadır. Vilayetle arasındaki ulaşımın küçük ve eski bir kaptıkaçtı (minibüs) tarafından haftada sadece üç gün sağlandığı; gazetenin haftada sadece iki kez bu araçla, yayınlandıkları günden üç dört gün sonra ancak gelebildiği ve telefon imkânlarının kısıtlı olduğu bu kasaba, o dönemde, İlçe Almanca Öğretmeni'nin ifadesiyle "herhangi bir Orta Anadolu ilçesinden büyük bir ayırımı olmayan" (…) hatta onlardan "daha yoksun daha yoksul" bir (s.112) yerdir. Merkeze (Ankara-İstanbul) uzaklığıyla dikkati çeken kasaba, romanın değişik yerlerinde, gerek burada yaşayan yerli halk ve gerekse buraya nispeten dışardan bakan şehirli bir göz olarak Almanca Öğretmeni'nin dikkatinden sık sık "üzerine ölü toprağı serpilmiş bir yer"[24] olarak

[23] Romanda, olay örgüsü içinde hiçbir şekilde rol almayan ama anlatımlar sırasında çeşitli vesilelerle hatırlanan olay dışı kişilikler (Zübük'ün babası Zeybekzâde Kara Yusuf Efe ve onun uydurduğu Poşulu Efe, dul karı Dudu'nun oğlu, Zübük'ün tayin işi dolayısıyla dolandırdığı genç hükûmet tabibi Doktor Rüştü… vb.) ve yazarın diğer romanlarında olduğu gibi sık sık yer verdiği tarihî kişiliklere (Zal Oğlu Rüstem, İngiliz Kralı... vb) yapılan göndermeler şahıslar tablosunu genişletmiş olmakla beraber zaman boyutu geniş bir atmosferde gerçekleşen anlatımın doğasına da uygun olarak yazara geniş anlatım olanakları da sunmuştur.

[24] Aslında kasabanın ma'kus talihini anlatmak için kullanılan bu deyiş, Otelci Satılmış Bey'in ağzından ironik bir gerekçeye dayandırılır: " (…) Bak şu yukarı… Atalarımız en havalı, en yüksek yere mezarlık yapmışlar. Hıdırlık'ın altı hep mezarlık. Yel vurdu muydu, kabristan toprağı kasabanın üstüne serpilir. Şimdi anladın mı Bey, neden buralara ölü

nitelendirilir. Romanın anlatıcı/gözlemci kahramanı Almanca Öğretmeni, içindeki idealizm duygusunun ve kasabaya dair umutlarının henüz körelmemiş olduğu kasabadaki ilk zamanlarında, kasabanın bu 'deyimleşen' genel ruh hâlini şu cümlelerle betimler:

> "(…) Ortasından bıçak gibi keserek geçtiğimiz kasabayı ikiye bölen yoldan, tozu, toprağı havalandırarak durmadan gelen geçen özel otomobiller, kasabanın toprak damlı evlerini kat kat toz tabakası altında bırakıyorlar. İlk bakışta, insanlar bile, uzun zaman yattıkları topraktan daha yeni kalkmışlar da, üstlerini başlarını silkelemişler gibi görünüyor. Derileri bakışları bile tozlu dumanlı… Bu toz toprak altında uyuklayan kasabayı böğrüne saplanıp geçmiş transit yolu bile derin uykusundan uyandıramamış. Parmaklarımı topraklara *geçirip,* ellerimi derinlere daldırıp, kollarımla yolları, tepeleri tutup, bütün bu kasabayı sarsıp sallayacağım, onları tozlarından silkeleyip uyandıracağım sanıyorum." (s.106-107).

Mekân-insan bütünleşmesinin metaforik olarak anlatıldığı bu satırlar, aynı zamanda, romanın da ortaya çıkış gerekçesi olarak, yazar-anlatıcı tarafından ortaya konmuş gibidir. Merkez – çevre/taşra iletişiminin zayıf ve neredeyse kopuk olduğu böyle bir ortamda, Anadolu'nun gözden uzak bir kasabasında 'Zübük' gibi bir fırsatçının çıkıp yöre insanını sömürmesi ise tabiî bir sonuç olacaktır. Nitekim buralarda istediği gibi işini yürüten Zübükzâde, mebus olup Ankara'ya vardığında burada uzun süre tutunamayacak ve tekrar kendi doğal ortamı olan kasabaya dönecektir. Görüldüğü üzere romanda, Zübük'ü doğurup besleyen temel unsur, kendi içine çekilmiş olan kasaba (taşra/Anadolu) dır. İsmi verilmeyen Kasaba'nın, romanın ana mekânı olarak seçilmesi, romanın tema'sını şekillendiren 'zübüklük' kavramına imkân verecek sosyal bir coğrafya olması ve bu yönüyle de toplumcu yazar Aziz Nesin'in dikkat ve ilgi alanı içinde bulunmasındandır.

Merkez olarak Ankara ise, romanda, otoritenin sembolü olarak, başıboşluğun odağı durumundaki kasabanın karşısında konumlandırılmasına rağmen o da 'zübüklük' hususunda kasabanın hiç de gerisinde değil; bilakis oldukça ilerisindedir. Kasabadaki herkes, Ankara'yı hükûmetin ve TBMM'nin bulunduğu yer olarak neredeyse kutsama derecesindedir. O kadar ki, kasabaya yeni gelecek Vali'yi karşılama töreninde ve hükûmetin Zübük'ün evine misafir geleceği yalanında tüm kasabalı var gücüyle seferber olmaktadırlar. Zübük de her seferinde kasabalıya karşı tek ve en güçlü kozu olan 'Ankara'ya yazarak' kasabalının dertlerine çare olma ayrıcalığını kullanarak kendi çarkını döndürecektir.

Kasaba ölçeğinde adı geçen çeşitli dış (açık) ve iç mekânlar ise kasabadaki sosyal hayatı yansıtmak üzere düzenlenmiş yapı unsurlarıdır. Genel olarak ayrıntılı şekilde tasvir edilmeyen bu mekânlar şu şekilde sıralanabilir:

Mehmet Çavuş'un ramazan aylarında, bayramlarda ve karşılama törenlerinde "gâvur zamanlarından kalma kaval topu" (s.65) ateşlediği Hıdırlık Doruğu ve karşılama törenlerinde "tâk"ın kurulduğu postanenin önü gibi yerler, halkın toplu halde bulundukları kasabaya ait dış/açık mekânlardır. Bu gibi yerlerin romandaki işlevi, kasaba ahalisinin toplu halde yaptıkları faaliyetlere mekân olmaları dolayısıyla burada yaşayanların sosyo-kültürel yapıları hakkında da ipuçları vermeleridir. Vali'yi karşılama sırasında bu açık mekânlarda çok canlı ve hareketli sahneler olarak tasvir edilen olay ve tartışmalar (s.63), aynı zamanda kasaba halkı nezdinde eski/geleneksel kültürel

toprağı serpilmiş…" (s.113-114). Bu satırlar, kasabalının (toplumun)algı dünyasını yansıtmanın yanında, aynı zamanda, yazarın 'batıl'a karşı olan eleştirel tutumunun da romandaki ince örneklerinden birisidir. Temel olarak romanda sorgulanan şeyin, geleneksel zihniyetin bu yanlış/batıl inanışlar ve teslimiyetçi yapısı olduğu düşünülürse, bir 'kasaba aydını' olarak Satılmış Bey'in kasabanın bir türlü dönmeyen talihinin sebeplerini bu mistik, metafizik (mezarlık/Hıdırlık vb.) unsurlara bağlaması, romana hâkim olan 'kara mizah'ın da açık göstergelerinden birini teşkil eder.

değerlerle yeni anlayışın/modern olanın (padişahlık-cumhuriyet) karşı karşıya geldiği/getirildiği yerlerdir. (s.68,69). Bu gibi yerler, geleneksel anlatılardaki gerilmiş toplum vicdanının rahatlatıldığı ve gözler önüne serildiği, 'meydan kültürü'nün 'siyaset meydanlarını' hatırlatır özelliktedirler.

Kasaba ileri gelenlerinin sık sık meşveret ettikleri Öğretmenler Derneği ise kasabalının Zübük'e karşı işbirliklerinin daimî adresi olarak öne çıkarılan sosyal bir mekândır. Kazalarında diğer kazalar gibi "şehir kulübü, tüccar kulübü, avcılar kulübü" gibi yerler olmadığından ve aslında daha büyük olan belediye binası, parti binası gibi taraflı ve şaibeye açık bir yer de olmadığını düşündüklerinden hep burada toplanıp kararlar alan kasaba ileri gelenleri, nitekim Cami Yaptırma Derneği Kuruluş Toplantısı'nı da Zübükzâde İbram Bey'in "– Olmaz, din işine politika işini karıştırmayalım, biz lâikiz. Tarafsız bir yer olsun diye Öğretmenler Derneğinde toplanalım!" (s.196) demesi üzerine burada yaparlar. Yukarıda da vurgulandığı üzere Zübük'ün bu öneriden asıl maksadı Avukat Burhan'ı harcamaktır. Yine Zübük, milletvekili olarak Ankara'dan kasabayı ziyarete geldiği bir gün bütün kasaba ileri gelenleri, aralarında "parti pırtı ayrılığı olmadığını" (s.227) göstermek için onu burada karşılarlar. Zübük ve partisinin diğer mensuplarının yine sık sık bir araya gelip çeşitli kararlar aldıkları ve meşveret ettikleri parti ilçe merkezi ve belediye binası da diğer kurumsal mekânlardandır. Ankara'da Zübük'ün gadrine uğrayan Ankara heyeti, olaydan sonra kasabaya gelişinde onu rezil etmek amacıyla Zübük'le Otelci Satılmış Bey'in kahvesinde toplanmayı plânlarlar; ancak başına gelecekleri bilen Zübük, kasabadaki muhalifleri de toplantıya çağırarak protestonun önüne geçtiği gibi yükselen alkışlarla prestijini de kuvvetlendirir. (s.255-257).

İlçe Almanca Öğretmeni, arkadaşına yazdığı ilk mektubunda, kasabaya ve kasabalıya ilişkin izlenimlerini aktarırken burada bulunan otel, lokanta gibi sosyal tesislerden de bahseder. Mekâna ilişkin verilen bu dekoratif ayrıntılar, aynı zamanda romanın içinde oluştuğu dönemin (1950'ler) sosyal koşularına da ışık tutucu niteliktedir:

"İlçenin, tabelalarındaki 'otel ' yazısından başka hiçbir şeyi olmayan', birinin adı 'Turistik Palas Oteli'; diğerinin adı ise 'Modern Palas Oteli' olan iki oteli vardır. Daha sonraları bir evde yaşamaya başlayacak olan Öğretmen'in kaldığı Modern Palas Oteli öbürüne oranla daha iyi görünmesine rağmen pek de sıhhî bir yer değildir. Otel gaz, mazot ya da DDT ile dezenfekte edilmektedir. Otelin dört odası vardır. Odanın birine altı, ikisine dörder, birine de iki karyola konulmuştur. Tuvaletleri son derece kirli ve kullanışsızdır. Otelin altında bir yanda bir kahve; diğer yanda ise bir aşçı vardır. Bu aşçıyla birlikte ilçede, öbürü de diğer otelin altında olmak üzere toplam üç aşçı dükkânı vardır ve üçünün de tabelasında "Restaurant" yazılıdır. Üstelik bu tabelaların birisinde "N" diğerinde de "S" harfleri baş aşağı, ters yazılmıştır. Öğretmen, bunlardan kasabada ilk yemek yediği "Yağmurdan sıcaktan yol yol çatlamış, kara boyalı kontrplâk üstüne, beyaz boya ile acemice 'Restaurant' yazılı bir yer" olan lokantayı, kasabada ilk girdiği/gördüğü iç mekân olması dolayısıyla oldukça dikkatli bir gözle incelerler ve arkadaşına anlatır. Burası romanda en ayrıntılı olarak tasvir edilen iç mekândır:

> "(…) Lokantada altı masayla bir de, çok uzun bir masa var. Aralıklı masa tahtaları, üzerine kim bilir kaç yıldır yağlar, yemekler döküle döküle pırıl pırıl şimşirleşmişler. Bir çocuk, kirli bir paçavrayla masanın üstünü sildi. Yemek tencerelerinin durduğu yere gittim. Ağızları açık tencereler, tepsiler, sıra sıra dizilmiş. Hepsinin üstünde siyah bir tül örtülmüş, dantelli bir tül… Elimi oynatınca, yemeklerin üstündeki siyah tül kendiliğinden havalandı, şaşırdım. Benim Kara tül sandığım, kara sinek yığını değil miymiş… Sinek bulutu içinde kaldım. (…) " (s.109).

Kalaycı Kör Nuri'nin, yol üstünde olduğu gerekçesiyle belediyenin istimlâk etmek istediği dükkânı da Kör Nuri'nin sosyo-ekonomik durumunu yansıtması amacıyla nispeten ayrıntılı olarak

tasvir edilir: "(…) Üstü açık dört duvar. Kapısı bile yok da fukara kapı deliğine çuval geçirmiş. Hava karladı mı, Kör Nuri dükkânının bir köşesine sığınır, üstüne de tavan yerine çul çaput, teneke, meneke, eline ne geçerse örter, kalaydı, bakraç yamasıydı, lehimdi, geçinir gider elin fakiri." (s.30). Burası, etraf köylerden kasabalının uğrak yerlerindendir. Nuri, dükkânını istimlâkten kurtarması için Zübük'e beş yüz lira tutarında terzilik hizmeti ücreti ödeyecek ve çeşitli hediyeleri kaptıracak; ancak yine de dükkânının yıkılmasını önleyemeyecektir. Tüccardan Emin Efendi'nin dükkânı da yine kasabalıyı bir araya getiren bu türden başka bir iç mekândır.

Kasabada bulunan bir başka iç mekân ise Zübük'ün evidir. Zübükzâde İbram Bey'in evi Çiftverenoğlu Hamza Bey'in evine bitişiktir. Evin karşı sırasında başka ev falan yoktur. Ev, "yolun karşı yanına Kamışlık çayına inen yamaca" (s.13) düşer. Evin bu özelliğinden dolayı da Zübük, her sabah, bütün kasaba ileri gelenleriyle sözde sabah musafahası edebilmektedir. Detaylıca tasvir edilmeyen bu iç mekân, romanda kasaba ileri gelenleriyle Zübük'ün sıkça karşı karşıya getirildiği yerlerdendir. Zübük'ün kendi ev halkının kasabalıyla olan ilişkisindeki rollerinin belirtilmesi de yine bu ev içerisinde yaşananların anlatılması yoluyla verilir. Örneğin, kasaba ileri gelenleri bir heyet olup Zübük'le görüşmek için geldiklerinde onları ilkin annesi karşılar. Ayrıca, Zübük, uzun zamandır gelecekleri söylentisiyle kasabalıyı kandırdığı hükûmet erkânı diye getirdiği işret takımıyla birlikte burada işret eder ve kasabalı tarafından gözetlenir.

Zübük'ün Ankara'daki evi ise yedi katlı bir apartmanın en alt katındadır. Mebus olduktan sonra kendi ev halkıyla beraber burada oturur. Zübük'ü burada bir türlü bulamayan Ankara heyeti, daha sonra 'Meclis'e oradan da 'Köşk'e çıkarlar bulamayınca da çaresiz bir otele giderler. Beş günlük bir kovalamacanın ardından Zübük'e ulaşamayan kasaba heyeti bir gün şehirdeki otelin kahvesinde düşünceli düşünceli otururlarken onlara acıyan otelci duruma müdahale eder ve onları küçük bir telefon hilesiyle Zübük'e ulaştırır. Ayrıca Zübük, kasabadan gelen ve nihayet kendisini yakalayan Ankara heyetini, ilkin "löküs bir lokanta" ya oradan da "yarı soyunuk karıların, takım takım çalgıların olduğu cennet misali bir yer*"*e götürür ve onların başına olmadık işler açar.

Zaman

Anlatım zamanıyla olay zamanının farklı olduğu romanda, anlatım zamanının "üç yıl" olduğu roman başkişisi Zübük tarafından, aralarında geçen konuşma sırasında İlçe Almanca Öğretmeni'ne hitaben belirtilir:

> "- Benim için üç yıldır burada epiy dedikodu duymuşsundur, dedi, sağ olsun hemşeriler kulağını şişirmişlerdir " (s.266).

Bu süre Almanca Öğretmeni tarafından da teyit edilecektir:

> "–Ayıptır yahu, dedim, ayıptır. Üç yıl oldu aranızdayım. Sizin Zübükzâde'den başka konuşacak hiç mi lafınız yok? " *(*s.271).

Bu üç yıllık süre içinde çeşitli zamanlarda Öğretmen'e hitaben yapılan anlatımlar/aktarımlar da otuz kırk yıllık bir zaman kesitinde yaşanan olaylardan meydana gelmektedir. Şöyle ki: Allah'ın Kulu İsmail Efendi, Öğretmen'e Zübük'e ilişkin hatıralarını naklederken vaktiyle "Cumhuriyet'in ilanı dolayısıyla bir vekilin başka yol olmadığından kasabalarından geçtiğini ve o vakitler kendisinin de "delikanlılık" çağında olduğunu söyler. (s.18). Bu ifadeden hareketle İsmail Efendi'nin Cumhuriyet'in ilanında ortalama olarak on beş-yirmi yaşlarında olduğu anlaşılmaktadır. Anlatım sırasında altmış yaşlarında olduğu farz edilirse aşağı yukarı otuz beş-kırk yıllık bir zaman diliminin kasabalı anlatıcılar tarafından hikâye edildiği hesaplanabilir. Aynı şekilde, Otelci Satılmış Bey'in de Zübükzâdeler'in geçmişlerine ilişkin verdiği bilgilerden yine yaklaşık olarak bu süre çıkarılabilir: Zübük'ün babası Zeybekzâde Kara Yusuf Efe, muhacir olarak Kars'tan kasabaya geldiğinde Satılmış Bey, on beş-on altı yaşlarındadır. (s.147) Ve Tahrirat Kâtibi Rıza Bey, biraz da alaylı bir dille Zübükzâde İbram'ın bu yıllarda doğduğunu söyler. (s.158). Zübükzâde İbram da anlatım zamanı olan üç yıllık süre içinde "kırk yaşlarında" (s.261)

olarak tasvir edildiğinden olay zamanının otuz beş–kırk yıllık bir süreye tekabül ettiği doğrulanmış olur. Olay zamanını çevreleyen dış zaman olarak anlatım, Zübük'ün soy geçmişinin verildiği yerlerde yer yer daha gerilere götürülse de romanda asıl anlatılmak/eleştirilmek istenen ve romana fon oluşturan dönem, 1950'lerdir. Bu yıllar, Demokrat Parti iktidarının, içerde tek partili yıllara oranla kısmen daha serbest ekonomik ve sosyal politikalar takip ettiği; dışarıdaysa Batı bloğundan yana saf tuttuğu bir dönemi işaret eder. Söz konusu iktidarın içerde geniş halk kitleleri üzerinde etkili olan kimi uygulamaları irticanın hortlatılması olarak değerlendirilmiş; dışarıdaysa Batı bloğuna yakın durması emperyalizmden yana olduğuna hamledilerek özellikle sol dünya görüşüne mensup çevreler ve kişilerce kıyasıya eleştirilmiştir. Toplumcu yazar Aziz Nesin'in de sık sık hikâye ve romanlarına fon olarak yerleştirdiği bu dönem, diğer romanlara oranla daha doğrudan bir bağlam ile dikkatlere sunulmak istenmiş ve iktidar partisinin uygulamaları bu kez göndermelerle değil; Zübük'ün nezdinde bizatihî 'siyaset' kurumunun merkeze alınmasıyla eleştirilmek istenmiştir.

1961'de ilk baskısı yapılan romanın, bu iki katmanlı zaman kurgusu (geçmiş ve aktüel zaman), esere İlçe Almanca Öğretmeni gibi dış bir karakterin konulmasını zorunlu kılmış ve böylelikle yazar, bu karakter aracılığıyla otuz-kırk yıllık bir zaman kesiti üzerine kurguladığı ve farklı kahramanlarına anlattırdığı olay parçalarını -ona hitaben anlattırarak- üç yıllık kurgusal bir zamanda bir araya getirebilmiş ve tematik bağlamda işaret etmek istediklerini de yine bu sayede vurgulamak imkânını bulabilmiştir.

Romanda anlatım, anlatıcı-kahramanlarla Öğretmen'in yüz yüze oldukları anlatım zamanından, anlatıcıların (kasabalıların) çeşitli vesilelerle geriye yaptıkları dönüşlerle sağlanır. Zaten sohbet havasında gerçekleşen anlatım sonunda da tekrar aktüel zamana dönülerek anlatılan olay parçalarının geçmişte olup bittikleri hissettirilir.

Romanda zaman kullanımına ilişkin bir başka detay da kahraman-anlatıcıların olayları nakil sırasında belirgin, net zaman ifadeleri yerine belirsiz zaman ifadelerini kullanmış olmalarıdır. Bu tutum geleneksel hikâyeciliğin bir uzantısı olarak yazarın çoğu romanında da karşılaşılan bir tasarruftur. Asıl olarak amaçlanan şeyin olaylar yoluyla anlatılmak istenilen mesajların olduğu bu romanlarda genel olarak zaman ve mekân ayrıntıları çoğu kere göz ardı edilmiştir. Örneğin Zübük'teki kahraman-anlatıcılar, hikâyelerine "bir gün, günlerden bir gün, gel zaman git zaman ben bigün kahvedeyim, bir tarihte, sekiz on yıl oldu herhal… vb" gibi zamanı belirginsizleştiren ifadelerle anlatımlarına başlarlar ve sürdürürler.

Tema

Zübük'te temayı belirleyebilmek için romanda karşı karşıya getirilen iki temel unsurun birey ve toplum (Zübük ve kasabalı) olduğundan hareket etmek gerekecektir. Zübük'te, anlatılanlar hangi tarihsel döneme ait olursa olsun ve bu anlatılanlarla hangi türden (siyasal, ideolojik, estetik… vb) bir mesaj verilmek istenirse istensin, temelde, bütün bunları belirleyen asıl kurgu öğesi, romandaki güç merkezlerinin/tarafların hangi kavramlar aracılığıyla birbirlerine karşı konumlandırıldıkları meselesidir. Şöyle ki romanda 'zübüklük' kavramı etrafında meydana gelen bütün olaylarda Zübükzâde kandıran; diğerleri de kandırılan durumundadır. Ancak, romanın çeşitli yerlerinde de vurgulandığı üzere bu 'kandırma-kandırılma' ilişkisi âdeta danışıklı bir dövüştür. Her seferinde kandırıldıklarının farkında ola ola ve aslında hakikaten samimi olmadığını da bildikleri halde, neredeyse teslimiyet derecesine varan bir şartlanmışlıkla kendilerini yine Zübükzâde İbram Bey'in düzenbazlıklarına kurban eden kasaba halkı, bu makus talihlerine gerekçe olarak uzak, belirsiz ve ezeli korkuları olan 'Ya olursa ?!' endişesini gösterirler. Romanda, kasabalının bu geleneksel zaafını çok iyi bilen, siyasetçi yaftası ve demagog kimliğiyle onları sürekli bu korku psikolojisinin içinde kandırıp sömüren Zübük'ün/'zübüklük'ün ortaya çıkışını sağlayan şeyin de

yine bu 'geleneksel korku'[25] olduğu sezdirilir. Bu korku, aslında bir korku olmaktan çok bir 'kanıksama'[26] halidir. "Sanki Zübükzâde'yi zorlaya zorlaya kötü yap"an (s.167) şey de bu kanıksamanın kendisidir. Eleştiriye, araştırıp soruşturmaya, hak aramaya kapalı olan geleneksel toplum duyarlılığı, hak ettiği değeri elde edecek eleştirel ve sorgulayıcı bir tavır içine girmektense; içinde oluştuğu köhne statükoyu ne pahasına olursa olsun devam ettirmekten yanadır. Bu da toplumun -kasaba ölçeğinde örneklendirildiği gibi- cemaat yapısından modern topluma geçişte yaşadığı trajikomik tecrübeleri meydana getirmektedir. Bu sürecin tabii bir sonucu olan 'zübüklük', bu takdirde, oluşum noktasında evrensel bir 'insanlık durumu' olarak öne çıkmakta ve kaçınılmaz görünmektedir.

Eserin temasını net olarak ortaya koyan ve yazarın, aydın bir kişilik olmasına rağmen sonunda 'zübüklük'e alet olması bakımından da çarpıcı bir örnek olarak eserine yerleştirdiği gözlemci-kahraman anlatıcı Almanca Öğretmeni ağzından dile getirdiği şu görüşler, aynı zamanda, toplumcu bir yazar olarak Aziz Nesin'in dikkati çekmek istediği 'iç eleştiri' gereksinimini de vurgulama amacı taşır:

> "(…) Şimdi çok iyi anladım ki, Zübük bir tane değil, biz hepimiz birer zübüğüz. Bizim hepimizin içinde zübüklük olmasa, bizler de birer zübük olmasak, aramızdan böyle zübükler büyüyemezdi. Hepimizde birer parça olan zübüklük birleşip işte başımıza böyle zübükler çıkıyor. Oysa zübüklük bizde, bizim içimizde. Onları biz, kendi zübüklüğümüzden yaratıyoruz. Sonra, kendi zübüklüklerimizin bir tek Zübük'te birleştiğini görünce ona kızıyoruz." (s.273).

Romanın sonuna âdeta bir mesaj olarak alınan bu satırların da işaret ettiği ana tema, zübüklüğün ortaya çıkış şekillerinde değil; onun geri plânına, oluş sebeplerine yönelik olarak belirmektedir ve romanın önerisi de tam bu kaynak noktasına dairdir. Bu da özetle, 'Zübüklülük'e son verebilmek için her şeyden evvel kendi zübüklüğümüzden kurtulmamız gerektiği' tespitidir.

Dil ve Anlatım

Çok zengin ve çeşitli dil ve anlatım olanaklarıyla vücuda getirilmiş olan Zübük adlı romanda farklı anlatıcılar ve farklı bakış açıları kullanılmıştır. Romanın giriş bölümünde üçüncü tekil şahıs bir anlatıcı tarafından kasabanın panoramik görünüşüyle birlikte İlçe Almanca Öğretmeni'nin kasabaya ilk gelişi anlatılır.

Bu girişten sonra epizodik bir anlatım yapısına sahip olan romanı oluşturan her kısım farklı kahraman-anlatıcılar tarafından nakledilir. Bu kahraman-anlatıcılar bazen diğer kahramanların iç dünyalarına girebilecek hâkim bakış açısına da sahip olabilmektedirler:

"(…) yani anlayacağınız, Kadir Efendi şaşkınlığından zorla kızları Zübük'ün koynuna iteledi. Aklı sıra kendi kendine diyor ki:

-Ulan Kadir, gayri enayiliği bırak. Bunca yıl muhalif oldun da eline ne geçti… (…)" (s.50).

Romanı oluşturan her bölüm, kendi içinde girişi ve sonucu olan küçük hikâyelerden oluşmasına rağmen, bunlar, birbirinden tamamen bağımsız parçalar değildirler. Temelde hepsinin

[25] Yazar, bu 'korku' meselesini " Korkudan Korkmak", adlı kitabında daha ayrıntılı olarak ele almıştır: Adam Yayınları, İstanbul,1998,1. Basım

[26] Yazar, 'Dieter Duhm'un " Kapitalizmde Korku" adlı kitabının çevirisine yazdığı önsözde bu toplumsal korku ve kanıksama hali için şunları söyler: " (…) Korkudan korkmaktan kurtulmanın yolları, toplumun korku üreten gücüyle uyum sağlamak, ona boyun eğmek, onunla özdeşleşmek olduğu gibi, edilgin, sessiz, suskun kalmak da korkudan korkmaktan kurtulmanın bir yoludur. Susmak, karışmamak, yapmamak ve hiçbir şeye de tanık olmamak yoluyla kendini savunmak. (…) Yüzyıllardır ezilmiş Türk köylüsünün çoğun yöntemi budur: Etmediğimden değil, ettiğimden korkarım… Öyleyse hiçbişey etmem! İnsan gibi değil, şey gibi yaşarım." (Aziz Nesin, "Türkiye'de Korkudan Korkmak",*Gergedan*, Haziran 1987, S.4, s.44-50).

de düzenlenme/nakledilme amacı, 'Zübük'ün zübüklüklerini (konu) anlatabilmektir. Genel olarak abartılı bir anlatımın hâkim olduğu bu parçaların başlarında kahraman-anlatıcılar Öğretmen'e hitaben ilkin kendilerinden, kasabadan ya da Zübük'ün kendilerine oynadığı oyunlardan bahsederler; sonra ani bir girişle Zübük'e dair anlatacaklarını aktarırlar ve kendi durumlarından şikâyet ederek sözü bitirirler. Örneğin Çiftverenoğlu Hamza Bey, naklettiği "Partiye Hizmet" adlı bölümde:

"Eğri oturup, doğru konuşalım; bu bizim insanlarımızın hepsinin aklını toplasan, bir şu Zübükzâde alçağının aklının ucu olmaz. Herifte şeytanlık var ki, dünyayı parmağının ucunda oynatır." gibi bir girişle söze başladıktan sonra;

"Bir tarihte Aklı Evvel Bedir Hoca, bizim partinin ilçe başkanıyken, vilayete gitmiş. (…)" diyerek asıl anlatmak istediği olayı nakleder ve sonra;

"Yaaa işte böyle Bey…Zübükzâde'den bizim çekmediğimiz mi kaldı!... Daha da neler çekeceğimiz belli değil. Görelim Mevlam ne gösterir." diyerek anlatımını tamamlar.

Anlatım, bazen ikinci, üçüncü ağızdan yapılıyormuşçasına dolaylı bir şekilde de yürütülür:

"Alucanlı Sabri Ağa pazara gelmiş. Kalaycı Kör Nuri'nin dükkânında şuradan buradan konuşurken,

- Nuri Efendi, sen adamın hasısın. Çünkü ağzın çok lâf yapmaz. Bundan ötürü sana bir akıl danışacağım, demiş." (s.24).

Bu kısımlarda, kahraman-anlatıcılar, ayrıca, sık sık diğer kahramanların anlattıklarını da referans gösterdikleri gibi; "Tahrirat Kâtibi Rıza Bey'in söylediğine göre, bizim kaymakam, valinin telefon emrini alınca, beynine dumdum kurşunu yemiş gibi sersemlemiş de yığıldığı koltuktan yarım saat doğrulamamış." (s.57), bazen de diğer kahramanların sözlerini olduğu gibi aktarırlar: "İngiliz Kralı can ciğer ahbabım olduğundan ziyaretime gelmiş. Velâkin bir karı dalgasından ötürü gönlüm kırık olduğundan huzuruma girmekliğine izin vermedim*"* diye atacak." (s.87).

İlçe Almanca Öğretmeni'nin arkadaşına yazdığı mektuplar şeklinde düzenlenen 'mektup anlatı ' türündeki kısımlardaysa kısmen gözlemci bakış açısı kullanılmakla beraber ağırlıklı olarak ' hâkim' bakış açısı kullanılmıştır. Bu bölümlerin anlatıcısı olan Öğretmen, yazar adına sözü üzerine aldığı için, duydukları ve gördüklerini anlatmanın yanı sıra, geniş bir selahiyetle kişiler, durumlar ve olaylar hakkında değerlendirmelerde bulunur, yorum ve çıkarımlar yapar, mesajlar verir. Bu kısımlarda yapılan mekân ve kişi tasvirleri de nispeten daha ayrıntılı ve gerçekçidir. (s.110,111).

Giriş ve Öğretmen'in mektupları dışındaki her bölüm, aslında tek bir roman kahramanı tarafından Öğretmen'e nakledilebilecekken, yazarın tasarrufu gereği farklı anlatıcılarca aktarılmıştır. Bu yönüyle anlatım, her bir kahraman-anlatıcının âdeta nöbetleşe olarak anlatımı üstlendiği geleneksel bir anlatı havasında düzenlenmiştir. Böylelikle anlatıma dâhil olan her bir kahraman, kendi bakış açısını da ortaya koyduğundan anlatım çok sesli bir yapı da kazanmıştır.

Romanın bazı bölümlerinde, önceki bölümlerde olan olaylara atıf yapılarak, bağlantılar kurularak anlatımda bir süreklilik sağlanmak istenir. Örneğin, "Üç Güzel Üçü de Birbirinden Güzel" adlı epizotta Rıza Bey'in anlattığı Zübük'ün Kadir Efendi'nin kızlarıyla olan gönül maceraları, "Partiye Hizmet" başlığıyla verilen bölümde Hamza Bey tarafından yeniden ele alınarak olayların âdeta iç yüzü hakkında açıklamalar yapılır. (s.224).

Farklı kahraman anlatıcıların naklettikleri bu epizotlarda diyaloglar geniş yer tutar. Yazarın karakteristik üslup özelliklerinden olan bu diyaloglar, okuyucuyu eserdeki atmosfere dâhil etme amacı taşır:

" -Nuri Efendi oğlum, demiş, kurt bile, kurtken, komşusunu yemez, değil mi?

- Yemez Kadr'efendi amca.
- Ehl-i iffet ve ehl-i ırz ve de ehl-i namus bir kız oğlan kızı iğfal edene erkek denir mi?
- Denilmez Kadr'efendi amca.
- Peki insandan dışarı böyle bir canavarı ne yapmak gerek Nuri Efendi oğlum?
- Leşini sermek, dağa sürüyüp, kurda kuşa vermek gerek.
- (…)" (s.49).

Yazar, orijinal dil unsurlarını (atasözü, deyim, halk deyişi, orijinal benzetmeler, argo… vb.) bu romanında da yoğun olarak kullanmıştır. Bu dil unsurları, yazarın sade, açık bir Türkçeyle geniş halk kesimleri tarafından anlaşılıp okunabilme kaygısıyla ortaya koyduğu genel ve gündelik dil ve üslup tavrının en açık işaretleri olarak göze çarpmaktadırlar. ([s.39, 41, 42, 45, 49, 58, 59, 62, 63, 70, 73, 75, 77, 78, 88, 115, 118, 128, 139, 144, 147, 150, 200, (…)]) Bu tavır paralelinde ayrıca, yazara has birleşik kelime kullanımı da, önceki romanlarda olduğu gibi, kendini göstermektedir: "bitürlü" (s.192), "bigün" (s.195)…vb.

Bu orijinal dil unsurları içinde yer alabilecek diğer bir kullanım da yöresel ağızlar ve şive kullanımıdır: " 'n'ideceğim', 'kasabanın ötey başı', (s. 12), 'heyri' (s.16), 'gert gert gerinecek' (s.18), 'bu bizim gelin soyhası' (s.21)…" vb.

Eserlerinde, genel anlatım türlerinden 'açıklayıcı anlatım' tekniğine çok sık başvuran yazar, bu açıklayıcı tavrını, söz konusu yöresel kullanımlar dolayısıyla bazen sayfa altına dip not açıklamasıyla verebilecek kadar ileri götürür. (s.54, 121, 156, 186). Yazar-anlatıcı, kahraman-anlatıcıların anlattıkları bölümlerde de kendini zaman zaman açığa vurarak, kahramanlarının dillerine müdahale ederek; " - İbram Bey, zatınıza mazuratımız, (maruzat) var…" (s.215), " (…) Ben senin yanında, haşavuzurdan (Haşa huzurdan) bir merkep kadar değerim yok." gibi düzeltmelerde bulunur. (s.217). Ayrıca, anlatıcı-kahramanlar da yer yer araya girerek olayların gelişimi hakkında okuyucuyu aydınlatıcı açıklamalarda bulunurlar: "Besbelli şöyle olmuş: Camus, Kasap Osman'ın ardı sıra gidermiş. Hayvan bu ya başını o yana bu yana vuruyor. (…) " (s.224).

Anlatım türleri olarak romanda özetleme tekniğine de yer yer başvurulduğu görülür: "Derken bir zaman sonra nasıl olduysa, Muhalif Kadir Efendi'yle Zübükzâde'nin arası açıldı. Evet, birbirlerinin aleyhinde konuşuyorlar ama yüz yüze de gelmiyorlar. Bu dargınlık uzun sürmedi. Eskisinden sıkı fıkı oldular." (s.47).

Anlatımı çeşitlendiren bir başka tasarruf ise geleneksel söyleyişlerden yararlanma yoluna gidiştir. Örneğin, Zübük'ün babası Zeybekzâde Kara Yusuf Efe'nin, etrafına toplanan halka hitaben, uydurduğu masalsı kişi Poşulu Efe hakkında yaptığı anlatımların nakledildiği yerlerde kullanılan dil, destansı, masalsı bir söyleyişe sahiptir ve bu yönüyle klasik anlatı metinlerini (destanlar, halk hikâyeleri… vb.) çağrıştırır niteliktedir:

> "(…) –Cengde beş yiğitim şehit düştü. Her yiğitimin bir kılına bin kelle isterim. Velakin amana vardığınızda cana can istemem. Kelle kurtarmak isterseniz şehrin kalesine bayrağım çekilecek. Her yıl bu şehri beş katar deve yükü vergiye bağladım. Başkaldıran başını yok bilsin. 'El mi yaman bey mi yaman' demişler ve de Poşulu Efe'nin namı duyulsun.
>
> Vali oğuz bir kimseymiş. Valinin derya misal askeri varmış. Velakin Poşulu Efe'nin nağarasının şiddetinden öyle korkmuşlar ki, hepsi korkudan altına pisleyip elleri silahlarına bile varamamış.

Vali bunun üzerine demiş ki. (…)" (s.154).

Romanda, söylem çeşitliliği bağlamında başvurulan bir diğer söyleyiş biçimi de dua/ilahî metin söylemidir:

> "– Ey Rabbim!... Yangından, taundan, kıtlıktan, afattan, salgın hastalıktan, su baskınından, zelzeleden ve gökten taş yağmasından daha beter nasıl bir bela var diye ruy-ı zemini fır döndük, dolandık, geldik. Sonunda sana hamdolsun bir bela bulduk ki, tarihlerin yazmadığı bir bela…(…)" (s.55-56).

> "(…) Her iki dünyada yüzü ak ola! Günden güne namı yücele… Allah eksikliğini göstermeye…" (s.86).

Geleneğe ironik atıfların yapılmasına imkân veren şölen söyleyişleri de romanın üslubunu oluşturan unsurlar arasındadır:

> "(…) Koca bir hükûmet geliyor… Yiğitler atlansın, kuşansın gerek. Kasabaya varışında karşılasın gerek. Memet Çavuş Hıdırlık'tan gene yüz bir pare top atsın gerek. Köylerden kol kol yiğitler çıksın, davullar dövülsün…" (s.88).

Ayrıca, klasik dönem metinlerinde görülen uzun tasvir kalıpları da yine geleneğin dil üzerinden ve mizahî bir tonda gündeme getirilmesini sağlamak amacıyla kullanılan üslup özelliklerindendir:

> "(…) İki minareli ve her minaresinde üçer şerefeli ve sekiz kubbeli ve ramazanda mahyalı ve kubbe içi altın yaldız bezeli ve içi mermer döşeli ve kapıları ince oymalı ve sedef kakmalı ve mihrabı halis somaki taşı ve minberi nakışlı ve örtülü ve ayrıca "Sakal-ı Şerif" li ve kürsüleri cevizden… Ve de kasabamızın şerefine lâyık, müslümanın göğsünü kabartan bir cami… Karşısına geç bak, seyrine doyum yok… Salkım salkım kandilleri nurlu…" (s.194-195).

Öğretmen'in mektuplarında, yine onun dikkatinden kasaba insanının konuştuğu dilden hareketle bütün bir Türk toplumunun geleneksel 'anlatı' karakteri ele alınıp irdelenir. Bu değerlendirmelerin yapıldığı yerlerde romanın genel dil ve üslup özellikleri de işaret edilmiş olur. Romanda yazar adına konuşan Öğretmen, geldiği bu kasabada herkesin ağzında Zübük'ün olduğunu ve selam verdiği herkesin hemen "Zübükzâde şöyle yaptı, böyle etti*"* diye" Zübük'e dair bir hikâye anlatmaya başladıklarını söyledikten sonra; Zübük için "Destan gibi bir adam. Yalnız kötü bir destan, yani yergi, taşlama…" (s.112) diyerek sanki eserin konusuyla birlikte amacını da açığa vurmak ister. Kahraman–anlatıcı İlçe Almanca Öğretmeni, âdeta, bir halk bilimci edasıyla kasabanın dili ve bu dilin tarihî geri plânı hakkındaki kanaatlerini şu sözlerle dile getirir:

> "(…) Hepsinin de konuşması, birbirinin tıpkısı; sanki tek kişi konuşuyor. Sözcükleri çok sınırlı, kelime sayıları az ama, bu dilin anlatım gücü çok. Bu az kelimelerle anlatılmayacak hiçbir duygu yok… Kelimeler yan yana geldikçe, dizileri, cümle yapıları değiştikçe, yeni anlamlar kazanıyor. Hepsi de bir tek adammış gibi konuşuyor, bir tek üslupla; yalnız ses tonları değişiyor. (…) Sövmeleri bol, hele abartmaları… O ne mübalağa! (…) Geçen gün, buraya yanımda getirdiğim kitapları karıştırırken, bu kasaba insanlarının hangi dili, kimin dilini konuştuklarını iyice öğrendim. Bu, Evliya Çelebi'nin dili diyorum ben. (…) Yalnız Evliya Çelebi'nin Osmanlıca'sı gitmiş, dil daha bir arınmış, işte bu… Ama deyimlerden cümle yapısındaki hep o dil… Bu konuşmaların bana yabancı gelmemesi hep ondanmış. (…) Evliya Çelebi'nin büyütmeleri, abartmaları nasılsa, bunlar da öyle büyüterek, abartarak konuşuyorlar, tıpkı o espriyle, o benzetiş, tıpkı o şiirli dille…" (s.164-165).

Almanca Öğretmeni, bu tespitlerini, kolaj yöntemiyle mektubuna aldığı bazı *Seyahatnâme* parçaları ile kasaba halkının konuşmalarını karşılaştırarak örnekler:

> "Evliya Çelebi'nin fırtınadaki gemiyi anlatması nasılsa, buralının da Zeybekzâde Kara Yusuf Efe'nin bıyıklarını anlatması öyle: "Bıyığının bir ucu güneşte bir ucu ay'da" diyorlar. Bu abartmada karşısındakini kandırma yok. Bu dilin esprisine girilince bunun kandırma değil, gerçeği daha iyi belirtme olduğu kolayca anlaşılıyor, olaylara büyüteç altından bakıyorlar." *(*s.165-166).

Ayrıca romana metinler arası bir görünüm de kazandıran bu örnek parçalar sayesinde 'gelenek'le 'dil' üzerinden kurulan bu bağlantı, aslında eserin tema'sında öne çıkan ve yazarın 'zübüklük' olarak tanımlayıp literatüre kazandırdığı ve de eser boyunca eleştirdiği sosyolojik durumun da tarihî bir panoraması niteliğindedir. Tarihî süreç içerisinde 'zübüklük'ü besleyip büyüten şeyin, aslında masum, zararsız gibi görünmesine rağmen, bu 'içi boşluk' durumu, bu sadece 'kuru lâf' üzerinden yürütülmeye çalışılan pratik hayat tarzı olduğu sezdirilmek istenir:

> "Burada her şey lâfa dayanıyor. Çünkü başka hiçbir şey yok… Bu insanlar, kendi felaketlerinden, mutsuzluklarından bile bir eğlence çıkarıyorlar; kendileriyle bir güzel alay ediyorlar. Bu saklı intikam mı, nedir?" (s.166-167).

Yani yukarıda vurgulanan 'dildeki devamlılık'ın, toplumun hayat algısındaki devamlılığı da beraberinde getirerek, romanda, Öğretmen'in dikkatiyle sorgulanan 'geleneksel atalet'in bir nevi taşıyıcısı olduğu ima edilir. Nitekim Öğretmen, yukarıdaki değerlendirmesini şu sözlerle devam ettirerek, toplumun/kasabalının bu 'lâf'a dayalı' mantık yoluyla nasıl kendi kaderini bile isteye tayin ettiğini göstermek ister:

> "Zübükzâde'yi de işte böyle anlatıyorlar. Dediklerinin ne kadarı doğru, işte bunu çok merak ediyorum. Yakında Ankara'dan gelecekmiş… Gelse de tanışsam. Anlatılanlara bakılırsa dünyanın en kötü adamı… Ama dikkat ediyorum da söylediklerine, hiç kimseyi de kandırmamış. Kandırılanlar, zorla, yalvararak kendilerini kandırtmışlar. Sanki, Zübükzâde'yi zorlaya zorlaya kötü yapmışlar." (s.167).

Romanda, yazarın diğer romanlarında da göze çarpan çeşitli ortak yapı unsurları kullanılmıştır. Örneğin, metin içerisinde uydurma olaylara atıf (s. 16,151,153); anlatım sırasında bir vesileyle aniden başka olaylara geçiş (s.207,209); Zübük'ün her seferinde rüşveti reddediyor görünmesine karşın karşısındakinin ısrar etmesi; matbaa (basım) hatalarından dolayı ortaya çıkan komik durumlar ([*Saçkıran* romanındaki gibi] s.68); resimlerle fotomontaj yapıp halkı kandırma ve prestij sağlama motifi (*Saçkıran*); sahte kaymakam motifi gibi unsurlar, yazarın romanlarında ortak olarak kullandığı unsurlardandır. Bunların yanı sıra yazarın ortak üslup özelliklerinden birisi de- oyun yazarlığından gelen bir alışkanlıkla olsa gerek- hareketli sahneler yoluyla anlatımın monotonluğunu kırma eğilimidir. Zübük'te oluşturulan çoğu sahne, diğer romanlarda da olduğu gibi, çok kalabalık, canlı ve harekete dayalı tiyatro oyunu sahneleri şeklinde düzenlenmişlerdir.

Sonuç-Değerlendirme

Aziz Nesin'in yayın sırasına göre altıncı romanı olan *Zübük*, yazarın önceki romanlarına nazaran, bütünüyle Anadolu gerçeğini ele alan bir "kasaba romanı" hüviyetindedir. Öncekilerden farklı olarak bu kez anlatılan yer İstanbul değil, Anadolu kırsalıdır. Romana konu edilen kasaba ölçeğinde ve siyaset kavramı etrafında kurgulanan olay parçalarının geleneksel metotlara başvurarak anlatıldığı romanda, kişiler, aynı zamanda anlatımı da gerçekleştiren kahraman-anlatıcılar olarak son derece fonksiyonel, canlı ve sosyal hayatın içinden seçilen tiplerden oluşur.

Ele aldığı konu ve bu konu kapsamında işlediği tema dolayısıyla, bir siyaset hicvi olduğu kadar bir toplum eleştirisi de olan roman, sonradan sinemaya da aktarılacak ve geniş kesimler tarafından beğeniyle izlenecek kadar geniş, zengin ve ilgi çekici bir formda düzenlenmiştir.

Eserde işaret edilmek istenen asıl problem, toplumun zihniyet yapısına yerleşmiş olan çürüklüklerin kanıksanmış olması olarak öne çıkarılmıştır. Toplumcu duyarlılıkla kaleme alınan eser, yazarın genel anlatım tutumuna bağlı olarak yine mizahî bir dille anlatılmış, birbirine bağlanan trajikomik olaylar ve durumlar toplamda bir 'kara mizah' örneği olarak vücuda getirilmiştir.

Yazar, esere adını veren başkahramanı Zübükzâde İbram Bey'in kişiliğinde sergilediği ve öne çıkardığı 'zübüklük' kavramını da böylece sembolik bir değer haline getirerek/sembolleştirerek bu romanı aracılığıyla Türkçenin kelime hazinesine ve dünya roman litaratürüne kazandırmış olmaktadır.

Anlatıcıların roman kahramanlarından seçilmiş olması, yazara, çok çeşitli anlatım olanakları sunmanın yanında esere tam anlamıyla bir 'anlatı' hüviyeti de kazandırmıştır. Ve bu yönüyle roman, geleneksel halk hikâyeciliğinin çağdaş bir söyleyişle dile getirilmiş bir uzantısı olarak bu devamlılığın başarılı bir örneğini teşkil etmiştir. Ayrıca yazarın üslup dolayımında klasik dönem edebiyat ve kültür öğelerinden yararlanması ve bu yolla gelenekle kurmak istediği bağ ve sergilediği çoğulcu ve çok sesli yapı dolayısıyla -bir ölçüde de olsa- postmodern bir tavır içinde olduğu bile söylenebilecektir.

> Bütün bu özellikleriyle, geniş halk kesimlerini hedef alarak yazılan *Zübük*'ün sosyal hiciv edebiyatımızın başarılı örneklerinden biri olarak çağdaş Türk romanı içindeki hak ettiği yeri almakla birlikte aynı zamanda Türk edebiyatı tarihinin silsilesine de kalıcı bir halka olarak eklendiğini/ekleneceğini söyleyebilmek mümkündür.

ETHICAL DECLARATIONS

Research and Publication Ethics

I declare that this article is an original work and has been prepared in accordance with the principles of scientific research and publication ethics. The manuscript has not been previously published and is not currently under consideration for publication elsewhere

All sources used in the preparation of this study have been properly cited and referenced. I declare that this work does not contain plagiarism, fabrication, falsification data, or manipulation of data. I declare that the research findings are presented honestly and transparently in accordance with the principles of academic integrity.

Author Contribution

The conceptualization, design of the research, data collection, analysis, interpretation of the findings, and the writing processes of this study were conducted jointly by Ayşe İpek Koca Ballı and Erdinç Ballı. Ayşe İpek Koca Ballı made a more prominent contribution to the conceptualization, design, data collection, analysis, and writing processes of the study, while Erdinç Ballı contributed significantly to the research design, evaluation and interpretation of the findings, and the critical review of the manuscript. Both authors have read and approved the final version of the manuscript and agreed to its submission and publication.

Conflict of Interest

I declare that there is no conflict of interest regarding the publication of this manuscript.

Funding

This research did not receive any specific grant, financial support, or funding from any public, commercial, or non-profit funding agencies.

Artificial Intelligence (AI) Usage Disclosure

Artificial intelligence tools were used in a limited manner during the preparation of this manuscript for translation support, language editing, proofreading of apparent linguistic errors. All AI-assisted outputs were carefully reviewed, verified, and revised by me. Artificial intelligence tools were not used in the development of the research design, data collection, data analysis, interpretation of findings, or formulation of the scientific conclusions. Full academic responsibility for the content of this manuscript rests solely with me.

Copyright and Permissions

I confirm that all necessary permissions for copyrighted materials have been obtained where required and that the manuscript does not violate any intellectual property rights.

Author Approval

I confirm that the final version of the manuscript has been read, approved, and consented for submission and publication.

ETİK BEYANLAR

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu makalenin özgün bir çalışma olduğunu ve bilimsel araştırma ile yayın etiği ilkelerine uygun olarak hazırlandığını beyan ederim. Makale daha önce herhangi bir yerde yayımlanmamış olup başka bir dergide değerlendirme sürecinde değildir.

Çalışmada kullanılan tüm kaynaklar akademik kurallara uygun biçimde atıflanmış ve kaynakçada gösterilmiştir. Çalışmanın intihal, veri uydurma, veri tahrifi veya manipülasyon içermediğini; araştırma bulgularının bilimsel dürüstlük ve akademik etik ilkelerine uygun biçimde sunulduğunu beyan ederim.

Yazar Katkısı

Bu çalışmanın fikir geliştirme, araştırmanın tasarımı, veri toplama, analiz, bulguların yorumlanması ve yazım süreçleri Ayşe İpek Koca Ballı ve Erdinç Ballı tarafından ortaklaşa yürütülmüştür. Ayşe İpek Koca Ballı çalışmanın fikir geliştirme, tasarım, veri toplama, analiz ve yazım süreçlerinde daha ağırlıklı katkı sağlamış; Erdinç Ballı ise araştırmanın tasarımına, bulguların değerlendirilmesine, yorumlanmasına ve metnin gözden geçirilmesine önemli katkıda bulunmuştur. Her iki yazar da makalenin son hâlini okuyup onaylamış ve yayımlanmasını kabul etmektedir.

Çıkar Çatışması

Bu makalenin yayımlanmasına ilişkin herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan ederim.

Finansal Destek

Bu araştırma herhangi bir kamu kurumu, ticari kuruluş veya kâr amacı gütmeyen kuruluş tarafından finansal olarak desteklenmemiştir.

Yapay Zekâ Kullanım Beyanı

Bu makalenin hazırlanması sürecinde yapay zekâ araçlarından yalnızca çeviri desteği, dil düzenlemesi, yazım ve dil hatalarının kontrolü amacıyla sınırlı ölçüde yararlanılmıştır. Yapay zekâ destekli çıktılar tarafımca dikkatle gözden geçirilmiş, doğrulanmış ve gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Yapay zekâ araçları araştırma tasarımının oluşturulması, veri toplama, veri analizi, bulguların yorumlanması veya bilimsel sonuçların geliştirilmesi süreçlerinde kullanılmamıştır. Makalenin tüm akademik ve etik sorumluluğu tamamen yazar olarak bana aittir.

Telif Hakları ve İzinler

Telif hakkı koruması altında bulunan materyallerin kullanılması durumunda gerekli izinlerin alındığını ve çalışmanın herhangi bir fikrî mülkiyet hakkını ihlal etmediğini beyan ederim.

Yazar Onayı

Yazar olarak ben makalenin son hâlini okuduğumu, onayladığımı ve yayımlanmasını kabul ettiğimi beyan ederim.